

МИКОЛА ПОНЕДІЛОК

ВІТАМІНИ

ВИДАВНИЦТВО Ю.СЕРЕДЯКА

МИКОЛА

ПОНЕДІЛОК

ВІТАМІНИ

В І Т А М І Н И

Mykola Ponedilok

LAS VITAMINAS

Cuentos humorísticos de los dos lados
del Atlántico.

*Проект зі збереження
інтелектуальної спадщини
української еміграції*

bohuslavskyj@i.ua

EDITORIAL JULIAN SEREDIAK

BUENOS AIRES 1957.

МИКОЛА ПОНЕДИЛОК

ВІТАМІНИ

ГУМОРИСТИЧНІ ОБРАЗКИ ПО ТОЙ
І ПО ЦЕЙ БІК ОКЕАНУ

ВИДАВНИЦТВО Ю. СЕРЕДЯКА

БУЕНОС-АЙРЕС 1957.

Всі права застережені.
Copyright 1957 by the Publisher.

Обкладинка і рисунки в тексті роботи Бориса Крюкова.
Шкіц автора — роботи німецького маляра Штерна.

Наклад 2,000 примірників.

Tall. Gráf. "Champion", J. V. González 2375,
Buenos Aires — Argentina.

ПРО АВТОРА І ЙОГО ТВОРИ

Микола Понеділок належить до тих українських письменників, які мають перед читачів особливу популярність. Мабуть нема на еміграції ніодного українця, який не читав його творів.

З походження херсонець, Микола Понеділок уже в молодому віці (роджений в 1922 році), відзначається своїми перекладами драматургічних творів, та від 1945 р. співпрацює активно з Володимиром Блавацьким і Йосипом Гірняком, як актор і драматург. Дещо пізніше, бо від 1947 р., Микола Понеділок почав друкувати гумористичні твори. Вони актуальні своїм суспільним і політичним вістрям. І тут почалася непересічна популярність талановитого автора: прочитуючи щоденну пресу, тижневики і журнали, багато читачів шукає підпису Миколи Понеділка та його політичної сатири.

Поза тим автор "Вітамін" виступає на літературних вечорах та є постійним співробітником журналу гумору і сатири "Мітла" в Буенос-Айресі. Слід згадати, що Микола Понеділок має теж прозові твори, новели й оповідання, які оформлені у збірку "Говорить лише поле", ждуть свого видавця.

Читаючи гуморески, зібрані у книзі "Вітамін", скоро спіймаємо засадничий замір автора. Усі ці жартівливі історії треба розуміти, як культурно-критичні твори, звернені у бік нашого побуту з усіма його комічними сторінками та вбік політичної ситуації, не раз парадоксальної і не раз гідної гострої глузливості.

Микола Понеділок виявляє чимало позитивів, які цінують цей жанр літератури. В нього знайдемо найгостріші засоби боротьби з людською глупотою у щоденному житті, і з людським цинізмом у політиці: легкий жарт і гуманну поблажливість, клясичний гротеск і глибоку іронію. Микола Понеділок щиро а не злобно сміється з людських типів, з їхніх егоцентричних вдач і примітивних навиків, а з тим примушує нас сміятися і — призадуматися. Над світом, що нас окружає, і над нами самими. Автор, Микола Понеділок, є оригінальним гумористом. Його ціхує не тільки гострота дотепу, але і виразистість його персонажів, як і влучне схоплення психологічних моментів.

Проте в наших умовах, де й письменник має ще й особливі завдання, найціннішою тематикою Миколи Понеділка є його твори політичного характеру. У нашій національній боротьбі проти московської потуги, сатира є одною з кращої зброї; відомо ж бо з історії, та з нашого досвіду в двадцятому сторіччі, що від старинних сатрапів до новітніх тиранів не було ні одного, який не лякався би жарту і сатири. І цю зброю вживає Микола Понеділок з рутинною усіх законів сатиричного шерму; є це гнучкі і гострі атаки та повне дотепу здемаскування московського лайдацтва і злочину. При цьому Микола Понеділок уважно додержує літературного рівня, ніколи не впадаючи у злобу.

Ми впевнені у тому, що перша збірка гумористичних творів Миколи Понеділка "Вітаміни" матиме тріве місце в українській літературі, а автор подарує українському читачеві ще не один твір з ділянки гумору і сатири. Можна із щирого серця побажати "Вітамінам" численних читачів, а читачам приємних і погідних хвилин безжурного сміху та настрою.

Ю р і й Т и с .

Х А М Е Л Е О Н

Іван Посмітюха, ліричний бас, а водночас драматичний тенор, одержавши в Мюнхені від ЗУАДКомітету контракт на виїзд до Америки, стиснув правий свій кулак і гримнув ним у ліву свою грудину, тобто в серце. Потім патріотично, з сльозою, вдарив у праву грудину й промовив:

— Дорогий ЗУАДК-у і ви, українці, на чужині сущі! Іду до Америки, щоб там гідно звеличати нашу пісню, нашу музику, наш національний танець. А тепер мерсі-дякую, адже — до побачення... Спішуся...

І ліричний бас, водночас драматичний тенор, Іван Посмітюха, українець з Києва-Львова, скиталець з Мюнхену, виїхав кораблем "Дженерал Блек" з Бремену німецького до Бостону американського. Виїхав на контракт ЗУАДК-у філадельфійського.

На пристані в Бостоні Посмітюху зустріли представники української громади: пані Тонкосльозенко та пан Наївняк-Наївненко.

Побачивши співака, вони від урочистого хвилювання обоє заплакали й крізь сльози промовили:

— О, Земле Українська! Дякуємо тобі за такий талант! О, дякуємо!

І знову заплакали.

Іван Посмітюха, зворушений до глибини національної душі, вийняв хустинку з кишені й приклав її до носа.

За тиждень українці організували концерт ліричного баса, водночас драматичного тенора, Івана Посмітюхи.

Він вийшов на сцену в рідній, українській, низьку вишиваній, сорочці та синіх чумацьких шараварах.

Глядачі на залі завмерли. Потім опритомніли, вибухнули оплески. Звідусіль тільки й чути було:

— Грудка нашої землі!

— Нащадок вільного козацтва!

— Ні, не можу втриматись від сліз!

Наш Іван заспівав. Та ще й як заспівав! Про Україну, гноблену Москвою... Про її героїчний нарід... Про Вільну Соборну Українську Державу...

А вкінці сам, бідненький, заплакав.

Уся зала аж захлипала, коли він співав:

“І ось на чужині

Ввижається мені

Мій рідний край...”

Після концерту Посмітюху трохи не задушили. Вклали йому в кишеню 500 доларів за концерт, ЗУАДК — 100 доларів за патріотизм, “Самопоміч” — 100 доларів за вірність Батьківщині, Інваліди — 100 доларів за щирість, маленька Ганнуся трьох років від народження — 2 долари на купно сухої хустинки й на шоколяду.

Іван Посмітюха, ліричний бас, а водночас драматичний тенор, випростався й крізь сльози промовив:

— Коли такі щедрі всі українці, то ми вільну державу збудуємо.

І проспівав на закінчення “Ще не вмерла Україна”.

Всі встали з місць і, ридаючи, вислухали його.

— А тепер адьє — дякую, мерсі — до побачення! — промовив Посмітюха і вийшов за лаштунки сцени.

За тиждень (чи чуєте? за тиждень) грудка української землі закотилася до польського Народного Дому в тому самому місті.

На сцені цього Народного Дому, в новому вбранні польського селянина, виступив Іван Посмітюха.

Глядачі на залі завмерли. Потім вибухнули оплески. Звідусіль тільки й чути було:

— Козак малопольський! Вернигора!

— Пожондний русін!

— Файний хлоп з кресуф!

Посмітюха заспівав. Та ще й як заспівав! Про Польщу “від можа до можа”, про наш Львуф та нашу Варшаву.

Усі плакали. Якась бабуся зі Львова вилізла на сцену, міцно обняла Посмітюху і цмокнула в його кирпатий ніс:

— Коханий Русіне!

Посмітюха розчулено поправив бабуню:

— Я малополяк зе Львова, прошен пані!

— Нех жиє Малопольска Вскодня!

Іван укінці сам, бідненький, заплакав і проспівав: “Єще Польска не згінєнла”.

Усі встали з місць.

Проспівавши, Іван Посмітюха, ліричний бас, а водночас драматичний тенор, випростався і крізь сльози промовив:

— Коли всі такі поляки, то Польска бендзе вольна, неподлегла!

І похапцем, узявши гроші в кишеню, закінчив швидко:

— А тєраз адьє — дзенькуем, мерсі — до відзєня!

І вийшов за лаштунки сцени.

А за півмісяця росіяни організували “День руской культури”. На цей день з’їхалися всі культурні сили “руской єдиной неделімой” еміграції в Америці: особистий слуга міністра Керенського — “китаець” Дзінь-Дзінь-Трах, правнук лакея Катерини II-ої — хохол Хруненко, співачка імператорського театру в Бердичеві — мадам Козлотонова та граф з Малоросії — Харламп Верблюдокобилін. Серед цієї аристократії сидів ліричний бас, а водночас драматичний тенор Іван Посмітюха в “русской рубахе” та рязанських лаптях.

Мадам Козлотонова поправила рукою своє декольте і, закотивши очі, запитала Посмітюху:

— Ви с Маларосії?

А він, бідненький, тақ солоденько до неї:

— Да, судариня, с самава центра Маларосії — с Кієва. Но душой бил всегда русскій.

Мадам охнула і взяла своєю рукою руку Посмітюхи:

— Душка! Какой мілий!

Тоді Посмітюха почав співати: про “Расею-матушку”, про “Москву-красавицу”, про “Малорось багату” і “Сібір необнятую”.

Граф Верблюдокобилін пчихнув на радощах, слу-

га Керенського, “китаець” Дзінь-Дзінь-Трах, клацнув фотоапаратом, мадам Козлотонова закотила очі десь на потилицю, а хохол Хруненко заплакав хрунівськими сльозами.

Усі кричали:

— Душка!

— Какой сіпатічний!

— Хохландчік!

— Малоросіянчік!

А Посмітюха, захочений успіхом, так заревів, що аж пенсне в Дзінь-Дзінь-Траха впало на землю й розбилося:

— Дарагіє гаспада, гордость Расії, акончім наш вечер пенієм русскава гімна!

І, мов бик серед степу, загорлав:

“Боже, царя храни!”

Мадам Козлотонова затупотіла несамовито ногами:

— Сімпомпончік! Душка! Пріхаді ка мне! Слишіш?

Слуга “китаець” Дзінь-Дзінь-Трах крикнув:

— Бан-зай! Дайош Европу!

Граф Верблюдокобилін захрюкав, а “памешік”, правнук лакея Катерини II-ої, Хруненко, ще раз заплакав “ат патріотіческава валненія”.

Тоді Іван Посмітюха взяв похапцем гроші в кишеню і скочив до дверей:

— А тепер адью, таваріщі, мерсі гаспада, да свіданья!

І пішов додому Іван Посмітюха, ліричний бас, а водночас драматичний тенор, українець з Києва Льво-

ва, скиталець з Мюнхену, що приїхав кораблем “Дженерал Блек” з Бремену німецького до Бостону американського, на контракт ЗУАДК-у філадельфійського, репрезентувати народ український . . .

ВИБИТИЙ ЗУБ

Уявіть собі, Василь приїхав до Америки. Це той Василь, що ще три місяці тому жив у злиденному скитальчому таборі, бігав наввискачки з відерцем, переробленим з консервної баньки, по обід.

Це він був некоронованим королем таборових вечорів-танців. Пригадуєте? Ні. Коли ви приходили на ці, так би мовити, модерні вечорниці, ви не могли не звернути уваги на нього. Він був у спортовій сорочці з короткими рукавами. Сорочку ніколи не застібав, а короткі рукави ще вище підкочував. Робив це навмисне для того, щоб привернути погляд молоді гвардії жіночого роду на свою розвинену грудну клітку та непересічні мускули.

Дівчата всі зідхали, дивлячись на Василя. Особливо, коли він танцював. Танцював же він лише настроєві, душевні танці — танго, інколи вальса. Не любив ні польок, ні фокстротів, ні румб, навіть інколи ображався, коли музики почали пияти такі мелодії. “Ці шалені танці відганяють усю любовну лірику від чоловіка”, — казав він. — “Стрибаєш, як козел, і ніякої тобі моральної сатисфакції”.

А коли починалося танго, о, тоді Василя охоплювала стихія. Його ноги перетворювалися в гуму і виробляли такі кроки, такі закрути, що інші хлопці за всю свою кавалерську біографію щось подібного не втнуть.

Він не танцював, а, як казали дівчата, писав по підлозі. І треба признати, що писав напрочуд каліграфічно. І співав добре. Мав оксамитний голосочок. Часто-густо переривалася забава, він виходив на естраду і заворожував усіх:

Вже заростають стежки-дороги,
Де переходили милого ноги;
Вже заростають терном-травою,
Де переходили милий з тобою.

Дівчата охали. Плескали, тупали від радощів. Василь уклонявся стримано, ледве похиляв корпус і не посміхався. Вклонявся стримано, щоб показати жіночій гвардії свою кавалерську витриманість, а не посміхався з тієї простої причини, що розкішний білий передній зуб був вибитий і замінений металевим. Отой вибитий зуб у печінках сидів нашому Василеві. Він писував усю пропорцію і ніяк не давав змоги ефектно посміхатися.

Так ось. Уже сказав. Василь, скиталець, таборовий Дон-Жуан, виконавець інтимних пісеньок, приїхав до Америки.

І тут йому трапилась пригода. Сердечна пригода, яка перекреслила нашому Василеві всі його пляни і зворушила до сліз. Історія цієї дивної пригоди починається зараз же після другої світової війни...

—**—

Як лише скапітулювала Німеччина, Василь кинув напризволяще баварських корів, коней, попрощався з господарем і почимчикував до скитальчого табору. Впер-

ше за три роки він опинився серед своїх людей. Йому просто не вірилось, що він уже скінчив ляскати батожищем худобу, нокати і погейкувати на неї. Кругом нього снували старі й малі, хлопці й дівчата. Одно слово — люди. З якимись до болю рідними обличчями і зворушливою матерньою мовою. Вечорами збиралися в клуб і один одного оглядали, розпитували, радили. А вкінці вибухали пісні. Співали до нестями.

Одного такого вечора Василь укмітив русяву, мовстигла пшениця, дівчину. Правду кажучи, він звернув увагу лише на її косу, бо обличчям вона була звернена в протилежний бік. Йому так закортіло її побачити і хоч слово сказати їй, що він, проходячи повз неї, навмисне легенько штовхнув її. Пшениця повернула голівку і... глянула, та де там глянула, опекала, обшкварила Василя. Він знітився. Ковтнув слину.

— Вибачте! — ледве промовив він.

— А ви не штовхайтесь, як слон.

— Невже вас колинебудь слон штовхнув? — пробував пожартувати хлопець.

— На жаль, не вмієте жартувати, — сказала вона і поспішила опустити круглі, мов добірні сливки, очі.

Василь був розторощений. Він тільки й сказав:

— Слон... Який там слон! Особливо, коли ще й вибачення просить...

І пішов до естради. За декілька хвилин він мусів співати. Вперше за довжелезні три роки він буде викладати свою душу людям, а особливо тій, що його немилосердно незграбним слоном найменувала.

Він повагом виходить на підвищення, піяніст (теж працював у “бауера”, завідував свиньми і вівцями) в той час витискує з фортепіяна якісь тріумфальні супровідні акорди — і концерт починається. Василь для фасону виймає з кишені хусточку, кахикає в неї двічі, розставляє прямокутним трикутником ноги, гладить шию і оголошує:

— Співаю арію з “Циганського кохання” австрійця Легара, у власній обробці. При фортепіяні Іван Дримба, незакінчений учень одеської музичної школи.

Не встиг Василь проспівати й двох слів, як був примушений перервати арію. Сердитий, він підходить до піяніста і вголос зауважує йому:

— Не толочи так руками по клявішах, чоловіче, а то мого голосу не чути. Це ж тобі не барабан, а тендітний благородний інструмент. Я співаю, а ти лише піддавай мені мелодію. Второпав?

Після цього справа пішла ліпшим темпом. Василь відшукав очима в залі дівчину і, перегнувшись у три погібелі наперед, декілька разів повторяв улюблені слова:

Все, все тобі я віддам,
Покладу все до ніг твоїх
Ради палкого кохання...

Успіх був запевнений.

До клубу зібрався люд, що його німці силою відірвали від рідної стріхи і примусили тяжко працювати на своїх господарствах. Впродовж трьох років товариську гутірку заміняла їм лайка вередливого власни-

ка, рідне тепле слово — арійська бундючність, погорда. Але прийшли американці, звільнили їх — і ось вони зібралися в таборі, в клубі, слухають пісень і переживають. Тому хай голос Василя не такий уже й оксамитний, хай маестро Дримба загрубілими руками не грає, а толочить по клявішах, — їх оплескували. Василь узяв недбало, з чемности, Дримбу за рукав, і вони разом уклонилися — не так гамірливій публіці, як тій гострій на язик панночці.

Наступною точкою співав “Як почувеш вночі”. Дримба вдарив по клявішах, Василь налив очі якимсь меланхолійним смутком і почав:

“Як почувеш вночі, край свого вікна,
Що щось плаче і хлипає важко...”

І ось маєте! В цьому драматичному місці, коли в залі навіть мусі гріх було задзиччати, рипнули двері. До клубу ввійшли трое військових. Двоє, — по боках, — американці, а посередині — советський офіцер. Вони пройшли до самісінької сцени та примостилися в першому ряді, прямо перед носами Дримби і Василя.

Все мовчало. Один з американців (напевне, перекладач, бо вмів говорити суржиком німецько-французько-слов'янських мов), оглянувши мовчазну залу, запитав Василя:

— Чого, прошен пана, гроб в тиші?

Василь не довго готував відповідь:

— Тому гробова тиша, що я не маю жалного надхнення співати далі.

— А чого ти нікс габен апетіт співати?

Василь проколов поглядом советського офіцера.

— Бо в мене перед носом, пане американе, сидить такий портрет, що...

І махнув рукою.

— Е, зараз я хотів би вовком завити, а не співати. Ферштеен?

І зійшов із сцени.

Публіка почала вставати з місць. Видко, що всіх нервувала несподівана поява “портрета” з советськими погонями.

Похід юрби до вихідних дверей зупинив перекладач.

Слухайте, золото-люди! До вас має апетит казати ваш брат, Ваня Шпилькін.

З гурту донеслося:

— Дідькові він брат!

— Не хочем його слухати!

Перекладач суворішав:

— Нікс компліментів, золото-люди!

Шпилькін не видряпався на сцену, а став біля стільця, де сидів і проголосив:

— Доброго здоров'я, любі земляки! “Родіна” чекає вас. Вона хоче пригорнути до серця зморених синів і дочок своїх.

В залі зчинився гамір. Якась жінка протиснулася наперед і розмахувала руками до всіх військових:

— Американе, дай, ради Бога, і мені слово сказати!

— Нікс компліментів!

— Ну, то я й без дозволу виговорюсь... Чого ти, люципере, — звернулась вона такими ніжними слова-

ми до советського офіцера, — чого ти агітуєш нас їхати “на родіну”? Повертай сам голоблі і лети під сім вітрів до неї! Нас уже напригортала “родіна”. Мого чоловіка, царство йому небесне, так пригорнула, що в Сибірі на третій місяць душу віддав... А за що, снитати, його замордували?! За що, пане американе? Не знаєте?

— Ол райт, не знаю.

— За те, солдатику, що по-п'яному терпким словом комуністів обізвав.

Перекладача, мабуть, цікавила ця розповідь, бо він невгавав з питаннями:

— А кажи, прошен мадам, те слово, кажи!

Жінка спересердя аж тупнула ногою.

— Яка ж я тобі “мадам”? Хіба ти на мені брилика з пером бачиш, чи в мене спідниця з крепдешину, чи твар фарбою нашпарована?! Ївга я, а не мадам. А того слівця, що казав мій муж на комуністів, вибачай, солдатику, не скажу. То тільки він, царство йому небесне, міг говорити. Вип'є соколик і репетує на всю горлянку: “Люблю, каже, советський режим. Добра власть, добра, тільки довго тримається”... І зверху тим слівцем прикриває. І так любов довела його до могили.

Советський офіцер був трохи спантеличений непередбаченим інтерв'ю Ївги з американським вояком. Все ж таки він пробував ще раз заговорити до залі:

— Товариші!

На сцені знов виріс Василь. Він владним голосом проголосив:

— На честь советського офіцера проспівую російський романс.

Цього ніхто не сподівався. Всіх приголомшила така об'ява. Дримба не витримав:

— Ти що, з розуму зсунувся? Співати на пошану дракона пісню?! Ех, ходяча халтура ти, а не тенор!

Василь почервонів, але нічого не сказав на таку неfortunну заввагу. Кахикнув, приклав обидві долоні до грудей — одну до серця, другу до печінки, і почав:

“Понапрасну, Ванька, ходіш,
Понапрасну ножки бйош,
Нічево ти не добйошся —
Дураком дамой пайдош”.

Заля вибухнула сміхом. Шпилькін щось шептав американцеві на вухо. Той гримнув:

— Нікс революції, золото-люди!

Гамір збільшувався. Люди з грюкотом виходили, і дальших слів перекладача не було чути. Василь зішов зі сцени і наставився йти до дверей. Знавець суржиків з багатьох мов затримав його.

— Ви, прошен пана, хто?

— Василь Довбня.

Американець кліпнув очима:

— Руський Довбня?

— Ні, український.

І ось устрив советчик Іван Шпилькін.

— Ти, друг, — почав він, — не розгравай комедій.

— Який я тобі друг, — заперечив Василь. — Таких друзів я кілометрами обминаю.

— А, бач, не обминув. Не викаблучуйся, бачу, що ти свій брат, советська людина.

— Боже борони, — майже проспівав Василь. — Шукай собі братів серед монголів! Відчепись! Я українець. Містери американці, — звернувся він до солдатів, — у цього офіцера не всі дома. Ферштеен?

— Нікс понімаю.

— Не розумієте? Дримба! Дримба, — гукнув Василь до товариша, що уважно спостерігав за цим інцидентом, — як буде по-англійському — “не всі дома”?..

— “Крейзі”, — відразу переклав Дримба.

— Ага! Містери! Цей офіцер “крейзі”. Я йому такий брат, як ворона сестричка канарці.

При цих словах Василь круто повернувся і ступнув уперед. Враз на плече йому лягла цупка рука, і він з-за спини почув голос советчика:

— Ви підете з нами. Панятно?

Це пахло поганим. Треба було на щось рішитися. Василь глянув на американців. Ті хитнули ніяково головами, мовляв, нам прикро, але мусиш іти. Аж тут йому прийшла на підмогу сувора дівчина з косами, мов пшенниця, що його обпекла поглядом і незграбним слоном назвала.

Вона стала між військовими й Василем і, прижмуривши око, сказала до Шпилькіна:

— Чого ви пристаєте, як сорочка до грішного тіла. Чоловік співав романси, а ви своєю персоною зіпсували йому голос і натхнення.

Дівчина хотіла ще чимсь вразити агресора, але пе-

рекладач з усього духу крикнув:

— Стій! Не треба в вікно стрибати!

Брязнула шибя, — і Василь лише мигнув у повітрі. Советчик замірився стріляти, але біля вікна, з якого вискочив Василь, виросла та причіпуша дівчина:

— Куди стріляєш? Війна скінчилася, а ти до сьогодні пістолями бавишся!

Американці охолодили Шпилькіна. Юрба кинулася на подвір'я, під те вікно, з якого Василь виплигнув на волю. По Василеві й слід застиг. Лише на цементовій підлозі відко було дві невеличкі плями, а оподаль лежав розкішний білий зуб.

Хтось завважив:

Не спортовець, не вміє стрибати. Стрибнув і зуба лишився.

Дримба відбив атаку:

— Дурню недосвідчений, стрибни ти з третього поверху, то з тебе буде вінегрета. Всі ребра на цурки порозлітаються.

Військові непомітно віддалилися і зeszли за рогом бараку. Розходились. Наостанку дівчина засипала піском плями і, оглянувшись, щоб ніхто не бачив, підняла осиротілий зуб і зав'язала у свою хустину.

—**—

Минули роки. Василь переселився до іншого табору. Спочатку пам'ятав про інцидент, потім зовсім забув. Передній вибитий зуб замінив металевим, усмішку скоротив до мінімуму, щоб дівчата не так помічали ваду — і все було гаразд.

І ось Василь уже в Америці. Знайшов працю — доляра шістдесят на годину. Одягся за останньою модою. Капелюх кольору кави звисає до брів, краватка з зображенням Адама і Єви на грудях, черевики “гусачий носик” і штани, мов шахова дошка, доповнювали зовнішній образ нашого героя. Як і раніш, ретельно відвідує всі заботи й танцює там модні танці . . . Три рази був вибраний королем, два рази — впорядчиком залі і раз керував буфетом. Після гарного торгу холодними й гарячими напоями вперше на американській землі, як виняток, протанцював шалений тутешній танець “Джеребок”.

Як і раніше, дівчата не давали йому спокою. Почали вже писати йому листи, присилати квіти, а одна панна в запалі надхнення створила на його пошану цілу поему, що її з блискавичною швидкістю передрукували товаришки в своїх приватних альбомах.

Найвищого рівня досягла його популярність, коли він включив до свого репертуару нову пісню.

В залі гасили світло. Проектор бив в обличчя Василеві, він брав гітару і кравав серця закоханих:

Сміються, плачуть солов'ї,
І б'ють піснями в груди . . .
Цілуй, цілуй, цілуй її —
Знов молодість не буде.

Закінчив пісню. Дівчата кидають своїх хлопців і біжать до нього. Хлопці ж, у свою чергу, поспішають “фондувати” йому горілку і просять, Бога ради, не від-

бивати від них панночок. Василь скромно опорожнює чарку і заспокоює їх:

— Не бійтеся, друзі, ще не знайшлася така, щоб мене причарувала.

Помилився Василь. Він теж нахопився на свою долю.

Був баль, як і десятки перед тим. Він співав:

“Ти щоночі до мене приходиш
У ту мить, як я очі зімкну”. . .

Скінчив. Посипалися прохання:

— Співайте про смерть Трав'яти . . .

— З “Кармен”, прошу!

— Ні, — сказав Василь, — вибачайте, панночки, не співаю клясики, я фахівець душевних мелодій.

Не встиг він цього сказати, як до нього підійшла дівчина і простягла йому мініатюрну скриньочку.

— Що це? Годинник? Перстень? — занепокоївся він. — Ні, ні! Вибачайте, я таких подарунків не приймаю. Ще до поліції з ними потрапиш.

Він поглянув на дівчину. На нього дивилося знайоме обличчя. Василь отетерів. Пшеничні коси . . . Його рятівниця.

— Це ви? Навіщо ж подарунок?

— Це не дарунок. Це ваша річ. І дівча розкрило скриньочку. На чорнім оксамиті лежав зуб.

— Пам'ятаєте? — почала вона. — Табір, советський офіцер, ви вискочили у вікно і ненароком згубили.

— Знаю, — поспішив зам'яти розмову Василь. — Дякую! Невже ви робите колекцію зубів? Присяйбі, я

ладен вам усі інші свої зуби повиймати.

— Боляче буде.

Їхні погляди зустрілися, і він, крицевої душі слон, від невидної сили похилився й поцілував дівчині руку.

— Як вас звати?

— Надія.

— Мене — Василь.

— Знаю.

Він обвів очима цікавий гурт глядачів і його погляд недвозначно казав:

— Друзі, друзі! Пропали мої кавалерські пляни. Прощай моя кавалерська біографіє! Добрий ранок інше, родинне життя!

Сталося чудо. Слон був причарований.

ПОСЛУГА

Чи може, люди мої дорогенькі, бути на світі щось прикрише і невдячніше, як робити своєму приятелеві послугу. Та де там... Нічого не має гіршого від послуги, хіба що депортація до ССРСР або газова камера. Я більше нікому не зроблю приємности, а нехай він трісне, хай на коліна падає, професором, редактором чи генієм мене називає. Нічого не вийде. Буду міцний, як бейзбольний м'яч і мовчазний, мов сфінкс. Далася мені взнаки одна послуга, буду її пам'ятати довгенько.

Було це в пекучу і вологу неділю. Ходжу біля церкви, сорочка мов приклеєна, з одного боку відірвеш її, а вона з іншого ще гірше прилипає... Обличчя зарослене, а з підборіддя рясні краплі на землю спадають, ну, тобі справжній Ніягарський водоспад в мініатюрі.

Отож ходжу та печуся. Коли де не візьмися — гульк — приятель, біжить автомобільною третьою швидкістю до мене.

— Слухай, це ти, — каже, і б'є мене по спині.

Ну й, думаю, дике привітання, сорочка, хоч викручуй, а він ще гірше її приплющує.

— Та вже ж не пам'ятник, — кажу, — а я стою перед тобою. А що?

— Ти їдеш сьогодні на пляж? — він до мене.

— А де твоє "добридень"? — я до нього.

— Та добридень, добридень, дідько з тобою.

— Ні, ні, — кажу, — дідька лиш собі, я можу й без нього обійтися.

І що ж бо ви собі думали?! Далі він не говорить нічого, а лише всуває мені в руки пакунок.

— Що це ти, Петре, — кажу, — за багаж втикаєш?

А він руки благально склав, очі під чоло закотив і тоненьким голоском до мене:

— Голубе, передаю тобі купальні костюми — мій і моєї дружини. Я маю важливу нараду. Приїду пізніше, за годину. Візьми, прошу, дружину до свого авта.

Ну, що йому на це казати? Божевільний, думаю, чоловік: мало того, що покидає жінку та ще й через когось костюми передає.

— Та я, — кажу, — твоєї дружини не знаю. Як я її буду брати в авто?

— Візьмеш. Вона не консервативних поглядів. Скажеш — так і так мовляв — ваш чоловік просив мене на пляж вас забрати. Він приїде пізніше. І все. Вона тебе знає — і, безумовно, поїде. Ну, й пакуночок передай.

Тільки-но я став перечити йому, а він навтікача.

— Чекай-но, — кажу, — де ж твою дружину зустріти?

— Ріг десятої вулиці і другої евеню, біля аптеки. Вона чекає там мене... В блакитних окулярах і циліндричних сережках...

Ну, що ж лишається мені робити, як не йти відшукувати його дружину. Прямую до аптеки, до блакитних окулярів і циліндричних сережок. По дорозі роздивля-

юся паунок, чи гарно він складений, щоб часом люди, не доведи Боже, по зовнішній його формі не впізнали, що там усередині криється.

Аж враз чую:

— Добридень, шукаю тебе вже годину.

Глип! — не вірю очам своїм — переді мною виросло мое дівча, та яке дівча, моя наречена, з якою я, після полагодження деяких фінансових справ, думаю одружитися.

Я, не довго думаючи, пауночок під руку і солодкими слівцями нубо її увагу відвертати.

— Золотце, — кажу, — ти сьогодні надзвичайно запоморочливо виглядаєш...

А вона зором під кутом тридцять ступенів окинула мене:

— Як це розуміти, — з погрозливою ноткою питає мене, — запоморочливо? Погано чи гарно?

— Гарно, — кажу, — нестямно, шалено. Все в тебе чарівне: і капелюшок, і браслет, і... циліндричний носик та блакитні окуляри...

— Що це ти за дурниці плетеш? Я не маю ніяких окулярів. І який у мене циліндричний носик? А це що за паунок несеш?

Вона розгортає, а я не знаю, що казати — чи вигадувати щось, чи правду з'ясувати.

— Це ти мені купальний костюм купив. І собі. Спасибі за подарунок, але я такого кольору не люблю.

— Та, — кажу, — це ніби для тебе і не для тебе куплено. Як хочеш.

— Звісно, що хочу, — каже вона. — І візьму. — Розкладає його на всю довжину і здивовано на мене позирає.

— Щось надто широке... Сюди три таких, як я,

вміститься. Навіщо ж ти купував такий парашут? Дивно. І кого ти думав у нього одягнути, хіба що статую Свободи.

— Золотце, — пояснюю їй, — це костюм для дружини мого знайомого. Передав.

А вона в сльози — і тіпає тим нещасним напіводягом, аж нитки по швах тріщать.

— Не рви одягу, золотце, — то чужий. Віддай мені.

— Ні, не віддам. Спалю, а не віддам. Так ось який ти хлопець! — кричить. — Зі мною заручуєшся. а таємно романсуєш з якимсь гігантом.

Затупала від злости, зім'яла костюми і... зникла. Ось тобі й рахуба. Що ж тепер робити? Йти до аптеки дружину приятеля шукати? Ну, так. На пляж, зрозуміло, я тепер не поїду. Знайду дружину, попрошу вибачення за втрачений пакунок і вернуся додому. Чи ж думав я, що зустріну такий клопіт? Чи потрібний мені був приятель, його блакитні окуляри та циліндричні сережки?

Роздумуючи так, підходжу до аптеки. Нове горе: біля неї стоїть п'ять жінок, з них три мають окуляри проти сонця і сережки. Котра ж з них та, до якої я мушу звертатися? В однієї сережки, мов банани, отже, не підходить, в іншій — якийсь сюрреалістичний дріт, теж не відповідає настановам. Лишається третя — в неї на вухах гойдаються не то циліндри, не то Ейфельова чи нафтова вежа. Ну, певне, думаю, вона.

— Пані, — кажу, — ваш чоловік Петро Комаха... Теє... як його... просив, щоб ви зі мною поїхали на пляж... Але ваш пакунок, тобто... ваші купальні костюми згнули...

А вона в крик:

— Гелп! — кричить. — Божевільний, мабуть, з шпиталю вирвався!

Я — глядь на табличку на розі вулиці. О сили небесні, це не була та аптека, яка мені потрібна. Я давай тікати.

— — — — —

А на третій день мій приятель за втрачені купальні костюми забрав у мене дванадцять долярів і сорок два центи.

І тепер, як хто мені каже про послуги, в мене від злости щелепи стискаються.

— — — — —

Ю В І Л Е Й

Містечко П. влаштовує в Народному Домі подвійний ювілей мадам Дореміфасольової — тридцятиріччя її життя і двадцяти п'ятиріччя виступів на оперних сценах Берліну, Відня, Парижу та села Триніжки, Капустянського району, на Волині.

Програма ювілейного вечора започаткується промовою, яку виголосить чоловік ювілятки, після чого відбудеться обдарування її трьома кошами квітів, які скупила і привезла на таксі бабуся Дореміфасольової, аж так — інші дарунки та мистецька програма. Програму, зрозуміла річ, виповнить сама ювілятка, виконуючи пісні власного виробу або в своїй аранжовці.

Промова була коротка, певне, чоловік знав, що довгі балачки можуть попсувати кінцеві сольові співі ювілятки й одноразово його другої ліпшої половини. Він лише визначив деякі етапи кар'єри Дореміфасольової, зокрема згадав Берлінську державну оперу, де вона була примадонною, і таборовий ляльковий театр, де в опері-казці "Коза і Вовк" співала арію Кози, коли її роздирає Вовк на льоду.

— Шановне панство, — вів далі промовець, — ви не уявляєте, яким успіхом користувалася ювілятка. Більше одного вечора вона в жадному театрі не співала — все її вабила перспектива мандрувати і втішати людей далі... Пам'ятаю, вона співала в "Ясній ночі" го-

ловну партію, а саме "ніч". Уявляєте, як проспівала, го в слухачів від захоплення в очах потемніло...

В той час, як промовець, скінчивши, плескав у долоні, сусідські діти, одержавши від бабусі по плитці шоколяди, витягли на сцену коші з квітами і хором продекламували:

"Від громадських та культурно-освітніх організацій містечка П. прийміть ці квіти, як вияв високої оцінки вашого талану".

Аж ось настала черга на обдарування — "презенти". Піднесли годинник, побільшену фотографію ювілятки в кольорах та сережки з зображенням скрипкового ключа. Коли ж чоловік повідомив, що з подарунками, здається, покінчили, містер Василь, що сидів з шестирічним синком, підвівся.

— Ні, ще не покінчено, маестро, — сказав він, ідучи до ювілятки. — Дарую вам камертон, шановна пані, щоб не збивалися з ноти, коли вокалізуєте. Беріть, пригодиться...

Дореміфасольова в гардеробі підготовлялася до ювілейного виступу. Нервово ходила з кута в кут і все пробувала тягти "а-а-а-а", та як не потягувала, виходило чомусь різке і тремтяче "и-и-и-и". Врешті, одеколоном покропила в горлі. Понатужилася знову взяти "а-а" — і горе! — результат був ще катастрофічніший — почулося верескливе "гррра".

— Аа-дррра-аа!

— Ии-дррри-и!

На ці дрижачо-тріскучо-шелестячі звуки влетів акомпаніатор.

— Що я чую? У вас якась деформація... Закатарений голос... Як ваше здоров'я?

— Майже добре, Павль. Голос трішки пустує, не так вібує, як мені хочеться.

— То від хвилювання... Прополощіть кока-колою. Кока-кола полірує голос, особливо жіночий . . .

— Відчепіться, Павль. Прохаю вас не раз: коли я йду співати, не приставайте до мене з залицаннями. Та ще коли чоловік так близько.

Дореміфасольова знов бере одеклон, полоче в горлі, тоді обома долонями підпирає грудну клітку, ніби хоче звідти витиснути приємні звуки.

“Гетьмани, гетьмани, якби то ви встали,
Встали, подивились на той Чигир-рррр . . .”.

— Чуєте, як вібує? Ніякого металу в голосі...

— Ковтніть кока-коли — не метал, а брильянти по-сиплються, божусь.

— Не докучайте! — сказала з серцем Дореміфасольова і відвернулася на тренування до дзеркала.

— Мадам, може б ви облишили “Гетьмани” — то ж тенорова чи басова кольоратурка... Не ваша партія.

— Видумуєте, я всі партії співаю.

Вже Павль відчинив двері, щоб пропустити ювілятку на сцену, як вона обернулася:

— Знаєте, як оголосити мій виступ?

— Напам'ять. Зараз оперова співачка, мадам так-

то, виконає “Гетьмани”. Музика Дореміфасольової і Лисенка.

— Трохи змініть, Павль. На цей раз хай буде музика одного Лисенка, а окультурення тексту і аранжовка мої. Але скажіть це голосно, з притиском.

— Не хвилюйтесь, крикну, як на пожежі.

Вона протягнула йому руку і він припав до неї всім обличчям.

— — — — —

“Гетьмани” Дореміфасольова до кінця не проспівала — на середині пісні голос застряг у горлі і вона मुсіла вклонитися. З незручного положення виручав Павль — він на фортепіяні дограв пісню до кінця. В залі бабуся, швагер і брат співачки шалено заплескали, а з-заду почулося гомове: “Біс, біс!”

Одна пані до другої:

— Хто так репетує на “біс”?

— Хіба не знаєте, чоловік, хай би він збісився.

Задній голос викрикував доти, аж доки Дореміфасольова не проголосила:

— На загальне домагання, тобто, на “біс”, проспівую . . .

З залі перебили:

— До біса такий біс!

— От фамілійний концерт!

Як з залі не кричали, але співачка і їх перемогла.

— Кажу, на загальне бажання проспівую власну пісню, яка зветься “Як почувеш вночі, край сього ти вікна, що щось плаче і хлипає важко”.

З місця зірвався містер Василь:

— А коли, скажіть мені, ви написали ці слова?

— Як коли? Вночі. Хіба не чуєте — “як почувеш вночі”. Прокинулась і написала.

А пані якась на всю ювілейну залю:

— Але вони щось схожі на Франкові!

Чоловік, що до цього часу сидів з-заду тихо, цією реплікою виведений був з рівноваги.

— Що ви, — сказав він, — плетете про схожість з Франком! Врешті, кому ви більше вірите, Франкові чи нашій дорогій ювілянтці. Треба ж думати перед тим, як ображати вокалістку.

“Як почувеш вночі” Дореміфасольова доспівала до слів “це розпука моя” — далі її спів покритися хаотичним хором. Передні ряди підвелися, за ними повставали інші.

— Цей спів справді правдива розпука.

— В горлі, мов хтось терпугом водить, а вона співає.

А криклива пані стала на стілець і на всю залю:

— Я тяжкою працею заробляю того цента і дала здуру десять долярів на купівлю годинника отакій співачці. Навіщо?! Та ж її голосом до цирку людей закликає, а не тут співати. Я ліпший вдсятеро голос маю, а дивіться, які в мене ноги від праці, які там жили поробилися.

Вона витягнула “на струнко” праву ногу, справді

впоборознену жилами. Її приятелька старалася її врозумити:

— Та закрийте, пані, ноги, вони в вас уже трішки форму втратили

— Хай бачать, як я працюю. Дивіться...

— Та й так видко, не смікайте далі. Ви ж не Марилін Монро, що так високо підносите.

— Мені не соромно, бо я працюю... А вона... Віддайте мої десять долярів, я ліпше на Червоний Хрест дам або на інвалідів...

Її насилу зі стільця зняли.

Містер Василь ішов з ювілею насуплений.

— Тату, тату! — став шарпати його шестирічний синок.

— Чого?

— Чому той пан біля фольтепіяна так погложував співацці?

— Він не погрожував, синку.

— Як ні? — здивувався малий. — А чому ж вона так стла-шенно пищала?

Батько лише й міг відповісти — “бо то був ювілей” — і більше не знав, що казати.

ПІСНІ З НОВОЇ ГВІНЕЇ

Недавній скиталець, теперішній дженітор Майк Булька, не встиг порога переступити, як почав розповідати дружині:

— Уявляєш, жіночко, що мені оце тільки що сказав наш сусід-американець? Отой музикант, що вночі висвистує всілякі арії, а спозаранку своєю скрипкою по нервах нам пиляє. Знаєш, що сказав?! Ану, вгадай.

— Та звідки мені знати? Може лаяв, що ніколи людам гарячої води не даєш — пробує відгадати дружина.

— Ох, тупа ж ти на відгадини. Тупа до безконечности... Підійшов він та й каже:

— Містер Булька, ви українець?

А я йому:

— Вгадали, українець. А скажіть, кажу йому трохи поденервовано, навіщо ви цікавитесь моєю біографією?

Він спочатку злякався мого голосу, опісля пояснює:

— Бачите, каже, я музикант. А оце недавно читав, що українці мають чудові народні пісні. Купіть мені десяток “рекордів” з вашими піснями. Ось вам десять долярів.

Жінка хотіла щось сказати, але від несподіванки лишилася з розкритими устами... Булька тріумфував.

— Що ж ти розкрила рота, мов електрикою пригломшена? Скажи щось на таку аномалію.

— Майку, — каже і пашисть радістю дружина, — правду кажеш, що американець зацікавився нашими піснями?

— Правду кажу, жінко.

— Побожись!

— Щоб мені не бачити доляра! Віриш?

— Вірю.

Бульку розпирала гордість. Щоб якось її розсіяти, він потер руки і поплескав дружину по плечах.

— Он як, місис моя дорогенька. І нам призначила доля поширювати українську пісню серед чужинців. Завтра йдемо до книгарні і на цілих десять долярів купуємо козацької культури. Так, любко?

— Обов'язково! — загорілася радістю пані Булька.

— — — — —

Наступного дня продавець не встиг ще замок з дверей зняти, як Бульки вже дісталися всередину книгарні.

— Доброго ранку, бойсе. Прийшли купити трохи “рекордів”, — зацокотіла вона.

— Але щоб “найс” були, бо це для американця. Для репрезентації. Отож, не всуньте нам якогось там “джонку”, — добавляє він.

— Боже борони, — відпекується “бойсик”. — Я вам виберу найліпших. Для чужинців беріть наші мішані хори, бандуристів, народні пісні в обробці Лисенка, Стеценка, Людкевича. Слухайте, візьміть “Засвистали козаченьки”.

Бульчиха поцікавилась:

— А на яку ноту ті козаченьки свистати будуть?

— На добру, — силкується вмовити продавець.

Засвистали козаченьки
В похід з полуночі,
Заплакала Марусенька
Свої ясні очі.

— Не треба нам, — вмішується містер, — жалісливого козачка. Схочемо заплакати, зайдемо до похоронного закладу і похлипаємо трохи. Дайте щось на веселу мелодію.

— Бізьміть з “Наталки Полтавки”:

Ой, під вишнею, під черешнею
Стояв старий з молодою,
Як із ягідкою.

— Та що ж тут смішного та мудрого? — невгаває Булька. — Стояв старий шкарбан з молодою. Он на нашій стріті один мав понад вісімдесят років, уже два дзвінки з того світу отримав і женився з двадцятирічною. І мені ні трішечки не смішно. Бо знаю, коли серце грає, то розум у п'ятках спочиває. Дайте мені, прошу, клясичної пісні, щоб від неї американця аж зморозило, розумієте? Маєте щось композитора Голомазого. Того, що на десятій стріті бару тримає. Отой фабрикує наші пісні! Як вип'є чарок шість, в голові закрутиться фантазія, і він ліпить мелодії, мов вареники. Не голова, а скринька з нотами. Заграйте.

Патефон закричав:

А Варвара сіно крала,
Мотря загортала.

А Параска горбатая

На варті стояла.

Бульки просяяли.

— А хто ж це співає? — питає Бульчиха. — Жінка чи чоловік?

— Хіба не чуєш? — сердиться чоловік. — Жінка співає. Але змінює голос, щоб не було скучно. Спочатку затягує сопраном, потім переходить на тенора, а в кінці — на розбитого баса. А які слова гарні! Сліпі, криві і горбаті сіно крадуть. Візьмемо цю “рекорду”, хай американці знають, що в нас, в Україні криміналом цікавляться навіть жінки, в яких природою пошкоджено фігури. Дайте нам ще одну пісню з такої опери. Тільки, щоб уже чоловік співав та бавився всіма голосами.

Заверещала платівка:

Ой, не смійся, дівчинонько,
З мого капелюха,
Бо я з тебе не сміюся,
Що ти клаповуха.

— Це “найс” пісня, — каже про себе Бульчиха, — лише співак чогось, як співає, то часто кашляє.

— Коли ти не розумієш, — перечить Булька, — то мовчи. Не чуєш, у нього бракує голосу, і він кашлем доводить мелодію до кінця. Второпала?

— Та знаю, — згоджується дружина. — Але як ми з'ясуємо американцеві, що дівчина клаповуха. Хіба що покажемо руками, що вуха лапаті? Га?

— Можемо показати, а можемо й сказати, що та

панночка має осялчі органи слуху. Чужинець та ще й музикальний, відразу зрозуміє, про що мовиться в українській пісні. Донт ворі.

— Пане бизнесмене, — звертається вже до продавця, — заграйте ще нам бруклінської коломийки, тієї, де один хлоп співає, а семеро на гармошках грають.

— Будь ласка, слухайте.

Зашуміли гармошки. Опісля спів:

Коломня, Коломня
По воді ходила,
А як зійшла на земельку, —
Взяла ся втопила.

— Не грайте далі, заштапуйте, — просить чоловік, — уже видно, що добрий початок. Беремо. Тепер дайте якоїсь полтавської, що вироблена ньюйоркськими спеціалістами. Маєте “рекорду”, що наспівав Федя Карапузов з чотирнадцятої стріти?

— Маємо.

— Грайте ж зараз. Жінко, розв’яжи хустку, почувеш, що це за симфонія. Але, прошу, від початку. Ага...

Ой, чого я красна,
Бо я свиней пасла,
Свині не пасуться,
До мене сміються.

— Чуєш стара, що це за арія. Так і бачу полтавські степи! А ось слухай далі . . .

Ой, чого я вмерла,
Бо три дні не жерла,

Коли б була жерла —

Напевно б не вмерла.

— О, цю обов’язково візьмемо. Яка жалісна. Дякуємо вам за гарний вибір. Ви відразу відчували наш смак. Тепер додайте ще з п’ять “рекордів” того самого характеру.

— Візьми, Майку, співанку “Зачепився ковбасою”. Її так часто в барах грають.

— О так. Кладіть її сюди. А чи з музикою ця співанка?

— Так, — пояснює “бойс”. — Співається в супроводі розбитих чарок і тарілок.

— Гаразд. Ще не забудьте додати “Як Марія бараболею вдавилась” і “Фіксований чоловік”. Знаєш, жінко, про чоловіка, що “фіксувався”?

— Шур, знаю. Це про того, що йому вирізали селезінку, а причепили собачу печінку. І він гавкав на дружину день і ніч, тільки не кусався. Купуй цю. Там артист по-псячому так скавулить, що аж голка в патефоні підскакує.

Нарешті Бульки від’їхали додому. Вдома радилися:

— Як же тому американцеві ці “рекорди” принести? Без жадного напису.

— Можна й без напису. Обгорнемо в кольоровий папір, обв’яжемо рожевою стрічкою, а посередині намалюємо якусь музичну ноту. Можна “До” або “Ре”, або всі три разом “До-Ре-Мі”.

— Справді. А може ж усе-таки підписати?

— Рація, жіночко! Підпишемо віршиком з “Кобзаря”:

“Наша дума, наша пісня
Не вмере, не загине”.

— Дуже добре, Майку!

—**—

Увечорі Бульки віднесли платівки американцеві. Вернулися додому, хвилювалися, вночі не спали, поверталися, — ждали ранку, коли музикант вийде на вулицю і привсєвлюдно похвалить їх за чарівні українські мелодії.

Наступив ранок. Бульки стали на пішохолі біля дверей... Вийшов музикант, і вони обоє привітали його.

— Галло!

— Галло! — відповів американець.

— Як вам українські пісні? — не втерпіла Бульчиха.

— Прегарні пісні. Справді оригінальні. І дуже подібні до пісень мешканців Нової Гвінеї.

Місис Кмітлива вже по тому, як у сусіда Джека гримнули двері, здогадалася, що це має означати.

— Старий, — звернулася вона до чоловіка, — чуєш, як за стіною двері ляснули? Напевне він і вона посварилися, і хтось з них утік з хати.

Але не встигла місис із скриньки в коридорі витягти пошту, як вчула з кімнати Джека плаксивий голос господаря.

— Не дивися такими очима на мене. Яке тобі діло, що я випив?

Місис Кмітлива забула навіть переглянути листи. Виходить, вони обоє вдома. Але, звичайно, не це основне. Джек уже встиг випити і починає тероризувати дружину.

— Старий, — тріюмфуючи, що вона зробила відкриття, стала оповідати місис Кмітлива, — сусіди вдома. І ніхто з них не думав втікати. Он уже починається сімейна драма... Іди послухай...

Старий і місис Кмітлива навшпиньки добралися під двері сусіда. Зсередини не чути було жадних розмов. Рипіла підлога під чиїмись кроками, дзенькнула ложка, але жадних ознак драми не помічалось. Місис аж ніготь почала гризти від злости — як вона стояла одна, п'яний Джек лаявся, а як привела “старого”, все, мов нарочито, завмерло.

Нарешті затріщав стілець і щось гурьке бебехнуло на землю.

— Присягаюся, старий, що це він стільцем жінку місить.

— Як же він може місити, коли вона мовчить.

— Мовчить?! Бо терпляча. А як ти мене, пригадуєш, раз ударив, то що, я не мовчала? Лише двома полумисками кинула у відповідь, але мовчала.

Може, місис Кмітлива ще б далі говорила, та в кімнаті Джека почувся голос, але якийсь нечіткий, бурмотливий.

Аж так виразно і сильно, мовби з мікрофону:

— “І їси багато. Через те в тебе і фігури ніякої немає. Навіть на вулицю з тобою соромно показатися”.

“Хам, — подумала місис Кмітлива. — Йому, бач, шкода, що жінка багато їсть... Вже шкарбан під сімдесят, а ще про жіночу фігуру не забуває. Та хоч би сам був фігурний, а то ніби бочка на двох ногах котиться”.

Старий і місис Кмітлива ще щільніше наблизилися до помешкання Джека.

— “Все тільки лежиш. Пішла б до ресторану та помила б тарілки, як я мию, то зразу б схудла”.

— Знаєш, старий, я не думала, що наш сусід такий негідник. Він би за ту нещасну фігуру дружину день і ніч по роботах волочив. Ну, й кат! Не досить, що вона йому варить, шиє, прибирає — він її ще й до ресторану гонить.

— А я думав, що він культурний.

— Ото ж і горе. Зовні культурний, газету читає,

ранком у піжамі по коридорі ходить, телефон має, а заглянь до його середини — абсолютний Франкенштайн.

— Тсс, жіночко... Слухай.

— “Надоїла. Кажу щиросердечно, і ти не сердься”.

Після цих слів місис Кмітливу розібрала така цікавість, що вона зігнулася, щоб зазирнути в замкову щілину.

— Жіночко, це вже якось по-шпигунському... зазирати.

САНТИМЕНТАЛЬНИЙ ВАЛЬС

— Як по-шпигунському? Там він жінку четвертує, а я буду правила чемности пильнувати.

Місис зазирнула і, мов від поштовху якоїсь велетенської невидимої сили, відскочила набік. Її обличчя перекосилося від жаху, а уста тряслися, мов би їх шарпала якась пружина.

— Він... він... з плетеною мотузкою в руках... Он чому він казав, що вона йому надоїла. Задушити хоче... Дзвони, старий, до поліції. Кажі, вбивство на очах. Нехай висилають побільше людей, бо Джек має сатанинську силу.

— Але ж чому за весь час жінка слова не сказала? Її збираються душити, а вона мовчить.

— З переляку і ти мовчатимеш. Дзвони.

Як поліція і всі мешканці поверху зібралися біля дверей Джека, і один поліцай з револьвером у руках збирався стукати в двері, вони самі розчинилися.

На порозі, під хмелем стояв Джек. На майстерно сплетеній мотузці він вів прогулювати жирну-прежирну собачку . . .

—————

Він приїхав до Нью-Йорку з скитальщини, а вона народилася тут. Він — Іван, а вона — Мері. Він жив у маленькій кімнатці, неподалік української церкви, вона — в гарному будинку з гаражем і авто у Брукліні.

Побачивши її біля хвіртки будинку, Іван покохав її шире, як і личить українцеві. На третій день по знайомстві Іван і Мері пішли до Центрального парку прогулятися. Сіли рядочком. Іван зідхнув. Мері солідаризуючись з ним, теж зідхнула. Згодом, Іван погладив ручку Мері і зазирнув їй у вічі.

— Знаєш, Мері, я кохаю тебе. Приклади лише руку до мого серця, послухай, яку мексиканську румбу воно вибиває.

Мері приклала руку і засміялася.

— Щоб мексиканську румбу танцювало, то ні, — простісінкий романтичний вальс.

І обоє залялися сміхом... А, проводжаючи її додому, він розповів їй про щирість українського серця, про благородство душі європейця.

— Нема в американців цих дорогих прикмет, Мері. Тут більше люблять маєтки, доляри, ніж людину.

Мері тихенько заперечила.

Іван розпалився.

— Ти не знаєш нас, Мері. Ми покажемо, хто ми. Нам доведеться відкривати вдруге Америку.

Дійшли до Меріної хати. Вона сказала: “Гуд бай, бунтівнику”. А він у відповідь: “До побачення, дитинко”.

Цієї ночі обоє спали кепсько. Мері думала про хороброго скитальця Івана, що привіз у нещирий Нью-Йорк повні груди щирости, про його очі, уста і серце, що танцює сантиментальний вальс. Іван думав про наївну дівчину Мері: ось він одружиться з нею, забуде про щоденні турботи, матиме гарний будинок, крамничку, гараж і, зрозуміло, авто.

Більше місяця ходили Іван і Мері до Центрального парку. І одного дня Іван сказав:

— Мері, я хочу завтра з твоїм батьком говорити. Мое серце опухло від переживань. Хочу одружитися з тобою.

Мері обняла міцно Івана.

— Приходь не завтра, голубе, а післязавтра. Ми завтра переїжджаємо на нове помешкання.

Іван здивовано поглянув на Мері.

— Продаєте власний будинок?

— То не наш, а татового брата.

Іван поблід.

— А крамниця?

— Теж братова.

— А гараж, авто?

— Братові.

Іван підскочив до своєї любої Мері і на всю широчінь Центрального парку закричав:

— Рятуйте мою душу! Чого ж ти раніш мені цьо.

го не сказала? Промарнував цілий місяць. Так щастя було близько — і лопнуло. Чого витріщила очі на мене? Повірила в байки про любов! Знаєш ти, що таке любов? Любов — це чудовий дім, телевізія, авто першої класи, добреkonto в банку. О!!!

Мері тільки й могла сказати:

— Мехіканська румба, благородність європейця, щирість українця. Агі на тебе!

І пішла.

Іван, як укопаний, стояв. “Треба йти до праці, — подумав він. — Провалився плян”.

Почухав голову і гірко сказав до себе:

— Яка невдача на любовному фронті. Тьфу!

ГОНОРОВИЙ СИНЕЦЬ

Коли б ви знали, яке то величезне горе мати на обличчі хоч невеличку запухлу горбинку. Та ж тоді вулицею не пройдеш, щоб на тебе хтось скося не зиркнув або якимсь запитанням не образив. У мене, бачите, дякуючи збігові обставин, між очима синець примостився, невеличкий такий, з горошину завбільшки, і він, капопсний, псував мені настрій упродовж майже двох тижнів.

Як я вже не декорував його — посипав пудрою і замазував кремом, заклеював папіросним папером та плястром — не помогало. Глянеш у дзеркало: наклеєно і намазано багато, а синій горбик, мов діамант, поблискує межі очима. Йду вулицею, очі на землю опускаю, щоб із знайомими не спіткатися. А їх, мов на зло, по пішоходах повно шириє.

— Чому це ви, пане меценате (так мене всі сусіди зовуть після того, як я минулого року для інвалідів 50 центів пожертвував), отож, чому це ви, прошу я вас, очима до бруку чіпляєтеся?

— Чому? — кажу. — Золотий ланцюжок від чавунного годинника згубив — от і шукаю.

І що бо ви думали — не встиг підвести голову, як він мене іншим запитанням, мов молотом, трах! — у самісіньке тім'я.

— А що це у вас, пане меценате, за синя картоп-

лина на чолі вместилися? Хто це вас так по-звірячому припечатав?

— Хто мене сміє припечатувати! — злюся я. — Хіба не бачите, що то задавнений фурункул? Від надмірного протягу.

— О-о, — багатозначуче підморгує знайомий, — таки здорово вас між очима протягнуло.

І заливається сміхом... І так кожний зустрічний-поперечний. Та чи ж не кривдно таке вислуховувати? Та коли б я той тричі осоружний синець придбав у якійсь негоноровій афері, ну, скажімо, в п'яній бійці чи на партійних консолідаційних зборах, тоді інша справа. Є за що терпіти. Так ні ж. Постраждав від чистих, як кришталю, почуттів своїх. Не вірите, тоді слухайте і, поклавши руку на серце, самі розсудіте.

—**—

Будинок черга тринадцять для мене став неприступною фортецею. Якими способами я його не штурмував чи заскакував усередину разом з поштарем, чи з випадковими відвідувачами, далі коридора не добирався. Раз випросив мене звідти дженітор, застосовуючи руки і не надто цензурні слова, а раз пес з бічних дверей при моїй появі так залементував, що я поспішив за власною ініціативою зникнути.

Але не вічно над людиною снуються чорні хмари. Бувають дні, коли проблискує сонце. Блиснуло воно, зрозуміло, і мені.

Ходжу я одного дня біля фортеці. Придумую спосіб, як сьогодні всередину дістатися. "Нічого іншого

не лишається, — міркую собі, — як позолотити руку дженіторові. Втисну йому доляра в кишеню, може, дозволить на третій поверх піднятися”.

Доходжу до східців, глип — під самісінькою таблицею з числом тринадцять стоїть пані Килина (вдова по пану бухгалтеру Копійці).

— Невже пані добродійка живе в цьому будинку? Боже, яка радість... А я й не знав.

— Бо ви не хотіли знати, — сказала вона і поправила дискретно сукню в талії.

Слово за слово — і ми розговорилися. Я вже встиг похвалити її свіжу ондуляцію, вона щось кинула мені про мій грецький ніс та рівне біле чоло (тоді в мене ще синець не пишався) — і дружба зав'язалася.

Із східців скоро ми перейшли до її мешкання. Як ішов коридором, з якого мене дженітор ще недавно випрошував, подумав собі: “Зненацька яке щастя привалило. І доляра зберіг, і в будинок дипломатично добрався”.

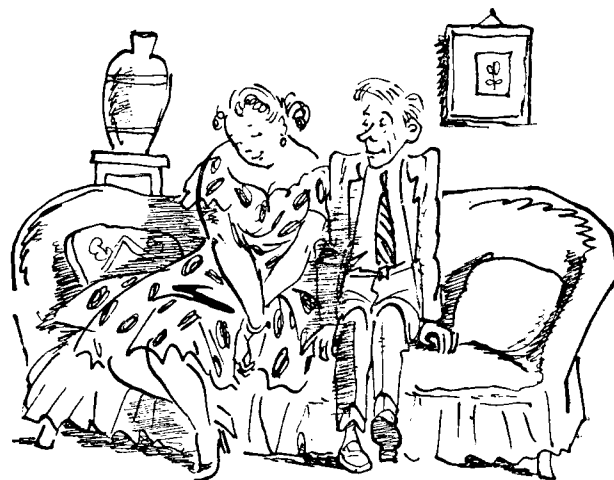
В кімнаті пані Килина вгостила мене вареною курочкою та тортом з чаєм і малинкою. Я, споживаючи, безмірно радів, бо знав, що в ресторані навіть мініатюрні порції такої їжі коштують не менше трьох долярів.

Після трапези ми вигідно розсілися і стали далі оглядати один одного та розсхвалювати — вона мій золотий характер, а я її діамантовий смак в обставленні своєї господи. Коли ж про мій характер пані Килина

забрало суперлятивів, вона перейшла до моєї спортової сорочки.

— А спортивку ви оригінальну маєте. В червоних яблуках.

— Бо я люблю, — кажу їй, — матерію в кружаках. Знаєте пані, — здуру сказав я, — коли я на вулиці інколи зустріну людину, одягнену в червоні яблука,

нехотячи, відразу відчуваю до неї симпатію.

Вона нічого не відповіла, тільки відвернулася й почала перебирати патефонні платівки.

— Ви, може, любите румбу, мамбо або самбо?

— Інколи слухаю, — скривив я душею. — Хоч більше до класичної музики хилюся. Люблю понад усе Моцарта. Слухав би його без кінця і без міри.

Поскільки Моцарта пані Килина не мала, я погодився на румбу, але напівтихо, щоб нервовий ритм танцю не псував нашої приятельської розмови.

Говорячи про се та те, я думав собі, чи відразу викласти пані Килині про правдиву ціль моєї приязні до неї, чи підодждати. Врешті, вирішив не поспішати, тим більше, що друга зустріч, гадав я, буде ще сердечнішою, отже, ще відповіднішою для інтимних розмов.

Розсталися ми більш ніж по-приятельському. Вона відпровадила мене аж на вулицю, і я в присутності всіх перехожих демонстративно поцілував її пухченьке рученятко.

Наступна зустріч, до того ж остання і фатальна для мене своїми наслідками, відбулася за три дні. В неділю. Я приготував для пані Килини подарунки — картату хустку і грецьку вазу на дванадцять долярів і сорок два центи. (Я думав собі: коли пані Килина проговорилася про мій грецький ніс, напевне вона має душевне потягнення до античної культури).

Приходжу з пакунками... Делікатно стукаю... Рип — протираю очі — відчиняє двері пані Килина, зодягнена в сукню, обсіпану гарячо-червоними яблуками.

— Як вам, пане меценате, моя обновка?

— Драстична, — кажу.

— Я маю ще й капелюшок такий, але в трохи мен-

ших яблуках, — потішає вона мене далі.

Кладу подарунки, дивлюсь: перед очима Моцарт — “Чарівна флейта”, “Дон-Жуан” і “Одруження Фігаро”. Я від зворушення ледь грецької вази на підлогу не пустив.

— Спасибі вам, пані Килино, ви справжній друг, я давно відчував... І хотів вам сказати...

— Кажіть, — пані Килина підмостила мені під бік вишивану подушку, певне, для того, щоб мені легше було висловлюватися.

— Пані Килино, мені соромно... Але мушу.. В мене, бачте, серце крається, і тільки ви одні можете його зліпити.

— Я не знаю, чи я володію такими чудодійними ліками, — і пані Килина присунулася до мене ближче. Глибоко зідхнула. Зашарілася так, що аж червоні яблука на сукні поблідли.

— Пане меценатику. — каже вона далі, — ви розумієтеся, мабуть, у медицині. Скажіть, що треба робити, коли ліва щічка свербить?

— Мажте, кажу, пані Килино, коров'ячим маслом. Неодмінно пройде.

Пані Килина рухнулася до мене ще ближче.

— Пане меценате, я бачу, що ви збираєтеся мені щось сказати...

— Так, пані Килино, зробіть мені велику послугу. Познайомте мене з вашою сусідкою з третього поверху. Я її давно кохаю.

Я це сказав так ніжно. так спокійно, без жадного

натяку на сварку, і до сьогодні не розумію, чому від цих слів полетіла мені в обличчя грецька ваза, а опера “Дон-Жуан” вперіщила мене по шиї.

А тепер усі підсміхаються від синця під очима, незнаючи того, що цей синець — символ моєї чистої палкої любови до недосяжної чорнявки на третьому поверсі.

ЇХНЕ ПРЕВОСХОДИТЕЛЬНОСТВО

Їхне превосходительство, колишній генерал його імператорського величства, Зіновей Георгієвич Кошеєв, були не абияким політичним діячем і редактором російської емігрантської газети “Вечная Расія”. Їхне помешкання в Нью-Йорку в мініатюрі пригадувало їм широкі, залиті степовим п’янким повітрям та сонцем, кімнати в поміщицькому домі на Полтавщині. Як колись там, так тепер тут — на стінах висять (хоч уже полущені від давнини, але ті самі) портрети Миколи Останнього, Петра Великого і Катерини Шегіршої та новенька, тільки що вирізана з советського журналу панорама Кремля з червоною зіркою нагорі, церквою Василя Блаженного збоку та мавзолеєм Леніна - Сталіна посередині.

Перед оформленням чергового числа часопису Зіновей Георгієвич проходжуються по кімнатах і оглядають свої поміщицькі реліквії.

— Федот, — глипнувши на стіну, гаркнули їхне превосходительство, — з нагайки вже певно тиждень не стирив пороху.

— То ваш дорогоцінний зір, ваше сіятельство, трохи шкандибає. Я...

— Дурак.

— Так точно, ваше сіятельство. Вам видніше. Але нагайку я вчора протирав і покривав касторовою олією.

Та їхнє превосходительство (сіятельством Федот став називати їх тоді, як вони придбали штучні щелепи) вже не чули виправдувань. Вони всім тілом і духом потягнулися до стіни, де висіли нагайка та ключі, потягнулися спершу очима, потім тулубом і ногами — і стали, мов вилігті з бронзи, перед ними. І обличчя вродисто-надхненне, мов перед вівтарем у соборі.

— Ключі. Мої улюблені, божественні... Не поржавіли ще?

— Нікак нет, ваше сіятельство!

— Потрусі ними, Федот, жажду почути, як вони бряжчать.

Федот зняв в'язку з стіни і загойдав нею.

— О-о-о, так-так, бачу мій маєток у Малоросії. Віриш, Федот, мені здається, що ключі не бряжчать, а дзвонять! О, мої ключі, моя нагайка! Рідна, мила, чарівна нагайка! Пригадуєш, Федот, як я цією нагайкою хахла з Сорочинців описував?..

— Це того, ваше сіятельство, що вас кулаком так торкнув, що у вас з благородного носа дорогоцінна юшка побігла?

В їхнього превосходительства від таких слів молитовний настрій мов хто рукою зняв.

— Ти в мене хто — слуга, Федот, чи самостійний петлюрівець Федір?

— Раб вашої світлости.

— Осел! Завжди мені псуєш мемуари. Давай матеріяли. Щось вибрав гарного для сьогоднішнього числа "Вечної Расії"?

Федот розклав перед очима їхнього превосходительства папку, взяв з неї аркушик і став струнко, мов би він ураз проковтнув шпагу.

— Ваші неоціненні вуха приготувалися сприймати: вашество?

— Читай.

— Передала по телефону для "Вечної Расії" графиня фон Бульдогіна: "Советські спортсмени: Галина Рудько, Арсен Цимакурідзе, Петро Григалка, Іван Кривенко, Грант Шагінія та Август Карелі, — одержали на змаганнях у Римі блискучу перемогу".

Федот скінчив читати повідомлення і ждав коментарів Кощеєва. А вашество, мов би їм запечатало уста, мовчали.

— То яку думку почую я з ваших добродесних уст, сіятельство? Як світлий ваш ум зредагує це повідомлення?

— А як це ти обдумав, Федот?

— Я, вашество, мислю, що в цій новинці нічого советського нема. Все якісь Григаленки, Кривенки та Макурідзе-Карелідзе. Це не советські, сіятельство.

— Ти геній, Федот. Справді — це не советські, а російські! Хоч це одне і теж. Совети і Росія — нероздільні, як твоя голова і тулуб. Тому ми й надрукуємо у нашій "Вечної Расії": "Російські спортсмени Григалка, Цимакурідзе, Франко..."

— Не Франко, вашество, а Рудько.

— Однаково росіяни і Франко і Рудько. Отже, на першій сторінці сьогодні й помістимо: так, мовляв, і так

— росіяни Рудько і Франко, Кривенко, Шевченко, Ша-
гінян, Хачатурян, Карелі і Руставелі не заплямували
перед чужинцями руського імени. Читай наступну но-
винку.

— Яку зволить вислухати, вашество: з Советсько-
го Союзу чи, пак, Росії, чи з... ?

— З Берліну щось є?

— Зблаговольте, сіятельство. “Вчора росіянин Лап-
тев з Ленінграду, йдучи п'яним вулицею, зустрів моло-
ду німкеню. Обурившись, що вона почала втікати від
нього, ленінградець одним пострілом відібрав їй жит-
тя”.

Федот, перечитавши, винувато, мов би це він сам
забив німкеню, зиркав на превосходительство.

— Ну, як ти, Федот, своїм хахлацьким розумом
обробив би це повідомлення?

— Та як, вашество, написати, що божевільний ро-
сіянин, Лапоть...

Превосходительство від обурення аж підвелися і
клацнули штучними щелепами.

— Що, що, старий морже?! Росту то ти великого,
а розум кролячий...

— Вибачайте... Ви в нас совість російської емі-
грації... Ви й редагуйте...

— І зрадагую. Нема, йолопе, ніякого росіянина
Лаптева. Є советчик Лаптев. Не псуйте російського іме-
ни. Слово “російський” — святе, недоторкане. Воно не
має нічого спільного з людьми советськими. Росія і Со-
ветський Союз — як небо і земля — різні і далекі.

Закашляв дзвінок біля вхідних дверей. Федот, мов
хто йому під ноги вогню сипнув, зірвався до виходу.

— Графиня фон Бульдогіна з собачкою, сіятельство.

— Обох проси.

Графиня поспішно задріботіла до столу, тримаючи
під однією рукою якийсь сіро-буро-малинове створіння,
а під іншою — жмут газет і журналів.

— Зіновеї Георгієвіч, з Вашингтону передають, що
совети побудували атомовий автомобіль...

— Ми напишемо, дорога моя, не совети, а росіяни
побудували. Однаково ж...

— Знаю, Зіновеї Георгієвіч, але далі згадано, що
проект атомової автомашини вкрадено в Америці. То
хто ж вкрав: ми чи совети?

Графиня і їхнє превосходительство сушили собі го-
лову над тим, як зробити так, щоб російське ім'я було
приємним, недоторканим і неподільним...

Федот здував порохи з нагайки їхнього превосхо-
дительства...

СПЕКА І КІНО

Минулої неділі я відвідав своїх знайомих у маленькому містечку Пенсільванії.

Думаю, треба ж Нью-Йорк урешті-решт покинути хоч на тиждень і відсвіжитися.

Приїжджаю, а мене приймають там, мов амбасадора.

— З Нью-Йорку? — питають.

— З Нью-Йорку! — кажу.

— А як же там у Нью-Йорку? — цікавляться. — Все стоїть на своїм місці?

— Все, — кажу. — Хмародери стоять. Будинок Об'єднаних Націй стоїть. Спека теж стоїть. Усе ніби на місці.

— А не чути там, у Метрополії, коли поїдемо додому?

— Друзі, — кажу, — рідненькі, ми в Нью-Йорку взагалі нічого не чуємо. Живемо на “давнтавні”. А то ж мертва-мертвісінька дільниця. Я, наприклад, передплачую щоденник “Свобода”, то мені поштар приносить її два рази на тиждень. Перший раз — у понеділок, а другий — в суботу.

Моя провінція від здивування аж зойкнула:

— Ой-ой! І ви, ньюйоркчани, не скаржитесь на таку пошту?

— Де там, — кажу, — не скаржимося. Я раз ска-

зав поштареві: — “Містере, кажу, чому ви мені за три дні пошту приносите?” А він на мене зирнув так, ніби перед ним стоїть несповна розуму людина. — “А ви як хочете, щоб на тиждень раз приносити? Переїжджайте з давнтавну в Гарлем — випробуєте”. — Бачите, яка пошта, а ви про новини питаєте.

— А як же там у вас із спекою? . .

— А як? Удень пече, вночі парить. По вулиці не можна ходити, в хаті годі заснути. Для мене єдиний порятунок у спеку — кіно.

Провінція ще дужче заойкала:

— Ой-ой! А чому ж це тебе рятує кіно?

— Бо, — кажу, — там є охолодження. “Ер-кондишен”. Так ото купляю квиток за 35 центів і йду спати.

Провінція розворушилася такою небуденною подією.

— Ага, розкажи, розкажи, як це в Нью-Йорку в кіні можна виспатися? Цікаво!

— Нічого нема цікавого, — попереджую їх. . . Спека примушує. А розказувати тут нема чого. Все досить просто. Перш за все — вибираю фільм для спання. Найліпші фільми — це любовні, опереткові й оперні. В цих фільмах закохані пари тихенько воркують, симфонічна оркестра грає, а скрипка тоненько виводить-витягає. Отже, ідеальна атмосфера для сну. На ковбойські фільми ніколи не йду, бо там ні на хвилику не заплющиш очей. Там стрілянина з пістолів, з гармат, табуни коней біжать, іржать, мусите раз-по-раз прокидатися.

Мій знайомий перебиває мене:

— Ти швидше розповідай, як ти в кіні стелишся спати.

— Чекай, — кажу, — дійду й до того. Отже, перше вибираю тихесенький фільм. Опісля підходжу до каси. В касі сидить якесь симпатичне дівча. Я йому англійським діалектом з твердою українською вимовою:

— Галло, місс. Га-ва-ю?

А вона:

— Що ви хочете, містере?

— Цікавлюся, — кажу, — чи добре охолодження в кіні?

— Дуже добре, — знехотя відповідає місс. — Далемо гарантію, що за півгодини змерзнете, а відкриті частини тіла льодом покриються.

— Я, кажу, місс, не йду до кіна замерзнути чи льодом покриватися. Я хочу декілька годин комфортабельно поспати.

— То ви, — каже вона, — не йдете фільм дивитися, а йдете хропіти?

— Я не хроплю, місс. Сплю, як грудне дитятко. Тільки ногами не дригаю.

Нарешті купив квиток. Іду на балькон. На задній ряд. І сідаю. Оглядаюся. Нема поблизу нікого. Відкидаю на поруччя голову і засинаю.

— А тебе не виганяють звідти? — допитується товариш.

— Чому ні? Трапляється, що й виженуть. Але не грубо, а інтелігентно. Раз до мене прийшов розпоряд-

чик і поштовхом попросив мене розбудитися. Тоді тихенько:

— Містере, каже, ви прийшли в кіно о десятій годині ранку...

— Ні, — протестую я, — о одинадцятій.

— Ну, а зараз дев'ята година вечора. Чи не пора вже відходити? Сім фільмів проспали.

— Добре, кажу, дякую. Я зараз іду. — А раз, знаєте, трапився таки скандал.

— Що, може, поліція вивела? — відгадують товариші.

— Ні. Гірше. Пішов я спати до якогось дешевого кінотеатру. Черевки мене пекли, муляли. Роззувся. Проспав годин п'ять. На екрані почали в крокодила стріляти. Прокинувся... По підлозі руками нишпорю — один черевик є, другого немає. Оце, думаю так: в одному черевикі через Нью-Йорк доведеться маршувати. Ще до газети сфотографують.

Оглядаюся по боках — хто на екран дивиться, хто спить, де-не-де закохані цілуються — жадної уваги до моєї трагедії. Біля мене, дивлюсь, двоє сидять — не обіймаються, ба, навіть одне на одного не дивляться. Ну, певно, подружжя, подумав я. Вона така мініатюрна, личко гоже-прегоже, любо дивитися. А він надутий, сердитий і здоровий, ну, тобі справжній Гуллівер.

Я стиха кажу: "Ескюз мі" — і нахиляюся шнирити під їхніми стільцями. Мініатюрна жінка підскакує:

— Містере, що ви біля моїх ніг шукаєте?

— Черевика, — кажу.

— Джан, — штовхає вона свого Гуллівера, — ти бачив таку нахабу? До ніг добирається.

Джан показав мені своє кулачище:

— Відчепись, каже, від моєї жінки, бо скалічу.

— Каліchte, кажу, коли маєте охоту у в'язниці посидіти.

Гуллівер, певне, не мав охоти до в'язниці, бо взяв жінку за руку і пересів на десять рядів далі від мене.

А я плазую під стільцями. Під шостим стільцем знайшлася згуба. Засовую руку в черевик — і як вересну на всенюку залю. Попік два пальці. В черевіку тліла купа недокурків. Тоді лише я зрозумів, що мій черевик на балконі використовували як попільничку.

Провінція зареготала.

— То ти вдень ходиш спати до кінотеатру. А вночі ж що робиш?

— Нічого. Сиджу в парку. До дванадцятої ночі дивлюся, як люди ходять. Після дванадцятої співаю собі під ніс або рахую від одного до десяти тисяч, щоб час швидше минав.

— А поліція тебе з парку не жене?

— Ні. Вона вже звикла до мене. Йде поліцай, усміхнеться до мене:

— “Галло, бой!”

— “Гай, сержант!”

— “Не спиться?”

— “Не спиться, сержант”.

— “Нічого, — потішає він, — терпи. Ще тільки

три місяці буде тропік у Нью-Йорку, а потім похолодіння”.

— “Аби скоріше холодне, кажу, а то я від цієї спекоти можу захолонути”.

Оце так у Нью-Йорку під час спеки, моя дорога провінціє.

— То кажеш, друже, що влітку в Нью-Йорку в усіх відношеннях кепсько?

— О, ні, кажу. Не в усіх. В одному добре. Нема імпрез улітку. Хоч український Нью-Йорк мучить спека, але він відпочиває від академій, вечорів, ярмарків, балів... Бо ці надмірні культурні імпрези мучать Нью-Йорк гірше від спеки. Приїжджайте — переконаєтесь!

Пенсільванці задумались. Мабуть над тим, чи варто до всесвітньої метрополії приїжджати.

СИМПАТИКИ ОДНІЄЇ ІДЕЇ

У вітрині советської книжкової крамниці “Ей ухнем” у Нью-Йорку пишався худенький томик у мосяжевій оправі — “Комунізм — це мир”. По один бік книги стояло відро з мильною водою, а по інший — людина, зібгана роками і працею на віхтик, з щіткою, якою вона нехотя описувала по склі кренделики.

— Ну, й як то зсередини вхитряються бруднити, — бубнів сам до себе “віхтик”. — Знадвору я ще розумію — йде чоловік, вздріє книгу з червоною зіркою — мимоволі по склі мазне або жувальну гуму приклеїть. Але зсередини . . .

Він описав щіткою над книгами коло, тоді тицьнув її у відро, аж так обережно проніс між томами і почав товкти біля темної плями. Пляма так легко не піддавалася і старий з серцем завозив по широчезній шибі. Жмути піни від щітки розліталися, мов вогні на фюерверку, і один потрапив старенькому на чоло і зараз же розплився аж до підборіддя, а інший, ще більший, осів на томик з мосяжевою оправою, перетворивши його колір ураз на сіро-буро-малиновий.

Двоє джентлменів, з гатунку тих, що за браком легкої праці бродять по вулицях і очі на вітрини наставляють, переглянулись, і, посміхнувшись, зникли, а один у солон'яному капелюсі, з портфелем і газетою

“Правда” під рукою, видко, чомусь роззлюстився, бо-зараз же з гнівними зіньками заскочив до книгарні.

— Де керівник магазину? — випалив солон'яний капелюх до дідуся, що витирав ліктем понівечену кни-

гу. Старий випрямився і поставив перед собою щітку, як символ своєї професії, яка не має нічого спільного з керівництвом.

— Я вікомий, пане, — і з цими словами “віхтик” мовчки ткнув щіткою на зелену перегородку. — Керівник працюють. Містер Бук, — покликав він занудженим голосом, — прийшла клієнтеля.

Крізь заслону блиснула випечена рука, що розсунула перегородку, тоді викотився миршавий панок з круглим, мов м'ячик, черевцем, в яке встромлено дві рахитичні ніжки та насаджено голову з масивними окулярами.

— Я до ваших послуг, сер, — сухо сказав керівник і став на досить солідній віддалі, ніби боячись, щоб відвідувач спересердя його не підфутболив.

Незнайомий зволікав, видно було, що він збирається щось важливе сказати. Він неквапно поклав на прилавок портфель, узяв у руки газету і вдарив нею декілька разів по долоні. Тільки тоді керівник примітив, що незнайомий у руках тримає “Правду”. Він вмить прояснів і наблизився до гостя.

— Сідайте, прошу, — радісно заметушилося черевце. — Я слухаю . . .

— Я обурений, пане! Я бачу, як ваші працівники поводяться з рідкісними книгами. Той, — він маталанув рукою в напрямку старенького з щіткою, — миючи вікно, заляпує брудною водою книги, яким ціни нема. На моїх очах патьоки бруду ляпнули на книгу Московської Академії Наук — “Комунізм — це мир”. Чи ви, запитаю я вас, усвідомлюєте собі, що то за книга? Та то рідкість, унікал!

— Каналія окаянна, — запищало дискантом черевце. — Хіба він знає, як обходитися з цінностями? Забирайся з вікна! Казав тобі не раз — не мий вікон тоді, коли люди за літературою приходять!

“Віхтик” заткнув за пояс щітку, забрав відро, зліз

по драбині додолю, аж тоді почав огризатися.

— Та ви ж самі репетували мити! Хіба не пригадуєте?! Як той джентлмен з собачкою йшов повз вітрину і з люті сплюнув, то після того джентлмена . . .

— Віднось драбину. То такий джентлмен, як ти.

— Нехай буде, — докінчував находу “віхтик”, — а спаскудив вікно, як не треба гірше.

Відвідувач провів неприязним поглядом вікномія, потім зустрівся з масляними очима керівника.

— Дідисько не розуміє скарбів, серед яких працює. Та я повертаюся до книги у вітрині. Де вам пощастило дістати таке багатство?

Черевце від вдовolenня потерло пампушкові рученята, мов би для ілюстрації, що, мовляв, ручки хоч і незавидні, а вміють скарби відшукати.

— Ви маєте на увазі “Комунізм — це мир”? Відверто кажучи, я за нею роками ганявся, поки дістав. В Париж писав, в Лондон — намарно. Тільки оце недавно з Москви пощастило один екземпляр дістати. П'ять долярів потратив.

— Продайте, благаю вас. Я за нею роками шукаю.

— Навіть не просіть, шановний пане, — ще любув'язніше залебедило черевце. — В мене вже сотка людей за нею добивалася.

Відвідувач скрутно похитав головою і пощипав свіжо виголену бороду.

— Я студіюю гуманітарні науки. . . Читаю багато про Советський Союз. . . Люблю його, бо він захищає справедливість. . .

Очі керівника загасали по гарному вбранню та капелюсі відвідувача.

— Ви вчитеся, товариш... е-е-е, містере, і одночасно заробляєте собі на життя?

— О, ні. Мій тато співвласник хемічного комбінату.

Слова відвідувача скрутили в три погібелі керівника і примусили його закружляти навколо такого пожиткового гостя.

— Приємно з вами пізнатися. . . Ви, пане, на вірній дорозі. Згоджуюсь з вами, що Совети — це справедливість. А щодо книги, то даруйте — не продам. Я для неї спеціальну оправу зробив за п'ять долярів. І бережу, як ока.

Відвідувач поліз до кишені, певне за гаманцем.

— Даю вам п'ятнадцять.

— За тисячі ні, любий пане.

Коли ж відвідувач з заповзяттям вимовив “двадцять”, черевце почухало за рожевеньким вушком і покірно схилило голівку з окулярами.

— Лише для вас, лише тому, що ви студент і хочете правду про Советський Союз знати — беріть за двадцять п'ять. З жалем розлучаюся.

Відвідувач від щастя зцупив два кулачки між свої кремезні ручища і потис так, що черевце несамовито запищало.

— Дякую. . . Я вам зараз. . . Він розгорнув чекову книжечку і приготував “пелікана”. — Ви чеки приймаєте?

Черевце зам'ялося, і відвідувач поспішив змінити рішення.

— Може вам багато клопотів з чеками? Я заплачу готівкою. Ще лишилося п'ятдесят долярів.

Черевце, вгледівши, що комуністичний симпатик з гаманця висмикує новеньку п'ятдесятку, затанцювало на місці, аж так покотилося до комірчини і затарабанило в двері.

— Містер Гул, містер Гул!

З комірчини показався старенький, що осквернив мильною водою книгу.

— Що хочете?

— Драбину до вікна!

— Та драбина, містере, не коробка сірників, — розізлився вікномий. — Чого я з нею буду тягатися?

— Драбину, кажу тобі. Здійми з вистави ту єдину за двадцять п'ять долярів книгу.

— Яку ж то вам стягнути?

— Мосяжову, “Комунізм — це мир”.

Старенький низив плечима:

— Та чому ж це я буду нести драбину і діставати з вистави за 25 долярів книгу, коли он у комірчині сотки їх валяються по три доляри.

Черевце вдарило з розпачу в долоні і опустило на підлогу очі. Відвідувач застиг, мов би з каменя висичений.

— Я не думав, — каже він перегода, кусаючи відобрази губи, — що ви вмієте так шахрувати. Мені нічого іншого не лишається, як повідомити департамент

торгівлі про такий випадок. Тим більше, свідки є, — і він кинув очима на посоловілого старенького, що стояв осторонь з драбиною.

— Вибачайте, винен, — і керівник закліпав очіцями, і більше ними, ніж словами, почав просити та лащитися. — Обманув, признаюся. Але хіба ви ніколи не обманювали. . .

— Ще бракувало мені від вас цієї образи. Я ніколи не обманюю, пане.

— Даруйте. Я вам ту книжку за два доляри віддам. Аби лихо-тихо. Ви і я симпатизуємо одній ідеї.

— Беріть гроші, — трохи вгамувавши лють, сказав відвідувач. — Але якось гірко усвідомлювати, що ви симпатика комунізму дурите.

Черевце тремтливою ручкою взяло п'ятдесятку і заковилало до каси.

— Ось вам решта, — сорок вісім долярів.

За хвилину відвідувач вийшов. На розі його чекали два джентлмени.

— Чого ти так довго серед тих книжок пропадав? — зустрів його один з джентлменів.

— А ти думаєш легко змінити погано підфальшовану п'ятдесятку, — сказав той і жбурнув книгу і газету "Правда" в кіш для сміття.

До цього часу панує переконання, що в подорожі одна голова (людську я маю на увазі, а не риб'ячу) — добре, дві — ліпше, а три, чотири і більше — найліпше. Не знаю, може, справді чотири голови на деяких фронтах можуть принести більше користи ніж одна-єдина. Візьмемо, наприклад, горілчаний фронт. Одна голова в пристойному барі для чого пригодиться? Майже ні для чого. Пити одному якось не має настрою, розмовляти самим з собою теж не особливо приємно — можуть подумати, що ненормальний і відпровадити в психіатричну лікарню. . . Ну, а четверо дебелих молодців при чарчині — то сила, то революція на цілому кварталі. Заспівають — за три бльоки люди мелодію-чутимуть, затанцюють — по всьому будинку землетрус почнеться. Сказано: чим більше голів, тим більша сила.

Але для їзди автомобілем це правило ніяк не можна застосувати. Там, навпаки, одна голова в авті — надзвичайно добре, цілковитий спокій, порядок, дві — гірше, три — погано, а чотири голови і більше — абсолютне безголов'я.

Оце недавно нас п'ятеро мандрувало до Канади: шофер, я, пані Коржик, що їхала до Торонто на свого зятя поглянути, якийсь професор та молода дівчина, що відрекомендувалася як родичка шофера. Її буцімто троюрідна тітка була нерідною сестрою сина шоферового двоюрідного дядька.

Розсаджує нас шофер до машини. Мене, пані Коржик і професора саджає назад, а оту, так звану родичку, запрошує наперед, собі під керму, щоб можна було з нею під час подорожі фліртувати.

— Сідайте, панно Ньюсю, — каже шофер, — біля мене, беріть мапу та будете мені дорогу показувати. Ось вам цукерки за вашу допомогу.

Тут пані, що має зятя в Торонто, не втерпіла і до професора:

— Пане професоре, — каже, — то така родичка йому, як мені королева Єлисавета. Бачите, як скалить зуби до неї. Як вона буде дорогу показувати, то ми заїдемо під дурного хату.

Тепер я вже й сам бачу, що пані правду каже. Шофер підстеляє панні Ньюсі ковдру, щоб вигідніше сидіти, пропонує їй віяло з гусячого пір'я і просить, щоб вона роззулася та поклала ніжки біля вентилятора. Одним словом, бачу, "родовід" дуже підозрілий.

Видко по всьому, що лівою рукою він буде керувати, а правою — свій "родовід" обіймати, і ми, замість Канади, можемо приїхати колективно на лоно Авраама.

— Пане шофере, — кажу, — може б панну Ньюсю посадити назад, а то її фізична близькість до керми може вплинути на правильний хід автомобіля. Візьміть, — кажу, — пані Коржик до себе. Її обличчя цілком підходить до керми.

Тут пані Коржик кидається до мене:

— Як це, прошу пояснити, моє обличчя підходить

до керми. Ви хоч і інтелігентний, і зуби золоті маєте, і краватку, а нахаба.

— Ви мене не зрозуміли, пані. Я хотів сказати: ваша статечність, ваші суворі риси обличчя не дадуть змоги шоферові відхилитися.

Тут шофер поклав кінець дискусії.

— Це, — каже, — моя автомашина, і я можу під бік саджати, кого хочу. Хоч би й верблюда.

Розміщуємося ми ззаду. Я примостився біля вікна. Бачу: професор теж намагається до іншого вікна дістатися, а для пані Коржик середина лишається.

— Я посередині не сяду, — протестує пані, — я не хочу, щоб мене, мов цитрину, здушували. А крім того, в мене на правому боці чиряк росте, і я не дозволю нікому до мене торкатися.

Професор просить мене сісти всередину.

— Теж мені, — каже він, — зібралися до Канади з чиряками.

— А вам яке діло до моєї конструкції. Мої чиряки — мене й болітимуть.

Нарешті всадилися. Їдемо. . . Шофер закурив. Димова завіса попливла на задні сидження. Професор закашлявся, відсунув зовсім своє віконце.

— Відчиніть, пані, і ваше, бачите ж, тютюном усю атмосферу зіпсовано.

Пані Коржик сидить нерухомо, мов з гіпсу зліплена.

— Пані, ради Бога, віконце відчиняйте!

Врешті гіпс заворушився!

— Мені заборонені протяги. В мене чиряк. А по-

тім, що ви за мужчина, коли боїтеся сигарет. Коли я димом дихаю, то чому ви не можете. Дихайте, тренуйтеся... А що ви будете робити, як на війні газу пускатимуть? . . .

І при цих словах витягає пачку "Честерфільду", закурює і дим кільцями пускає.

Їдемо . . . Гарно так. . . Обабіч дороги зелений-презелений ліс з галасливим птаством. Перебігають шлях хом'яки, борсуки та інші звірятка. В авті радіо розсіває м'ясо-ніжну джазову музику. . .

Певне, музика смиче за нерви шофера, бо він праву руку здійсмає з керми і просовує під шию панні Нюсі.

Професор до мене:

— Дивіться, — каже, — замість керувати, гладить гудзики на Нюсиній шиї.

— Та хай гладить, — відповідаю, — аби не нахлявся цілуватися, бо тоді ми згинуть б на рівній дорозі.

Коли це пані Коржик не втерпіла:

— Пане шофере, — каже, — керма знаходиться не на шиї у вашої, вибачте за слово, родички, а спереду машини. А ви, панно, відсуньтеся від шофера, не штовхайте його своїми посмішками на злочин. І заберіть свої ноги від його ніг. То, як ви будете лише вдвох їхати, можете обійматися до нестями, а машину пустити, про мене, хоч і в Ніягару. Коли ж ви мене везете до зятя, прошу ласкаво благородними бути і відкинути всякі інстинкти.

Доїжджаємо до якогось містечка. . . Проминули дошку з вказівками, а тут перед нами три дороги і в три протилежні напрямки. Куди їхати не знаємо. А панна Нюся з розкритою мапою сидить і зуби шоферові показує.

— Тут на мапі, — каже, — стрілка ліворуч вказує, повертаймо ліворуч.

Проїхали хвилини дві, гульк! дорога веде на величезну площу, засипану сміттям та різним брухтом.

— Я так і знала, — скрикнула пані Коржик, — що наша проводирка запровадить нас на смітник! Вона так розуміється на мапі, як я на китайській грамоті. Їдьте он тією дорогою, де багато авт проїжджає.

— Тією дорогою ми заїдемо до Мехіко, а не до Канади.

Пані Коржик пробує відчинити дверцята, щоб вискочити на вулицю і запитати. Дверцята не піддаються. Вона трясє за ручку так, що аж скло вигинається.

— Сидіть, пані, крячкою в авті, не ламайте дверей. Та сторона не відчиняється, — цідить шофер.

— Оце так авто, дозвольте сказати! Те не відчиняється, те не прикривається! Не авто, а каліка на чотирьох колесах.

Тут шофер скипів і почав кричати:

— Як каліка на чотирьох колесах, то вставайте! Їдете в чиряками та ще й ображаєте чуже авто.

Втручається професор:

— Ви не можете жінку виганяти з авта, — каже. — Хоч вона й нестерпна, й обличчя в неї несимпатич-

не, і сидить вона між нами, мов печериця, але вона людина.

— Сам ти печериця, — і пані Коржик з розмаху огріла професора крокодилячою торбинкою.

Ми виїхали в поле. Швидкість авта була понад шістдесят. Свистів вітер між шибами, миготіли кущі і дерева, тріщало радіо, і до цього гуху-руху впліталася лайка чотирьох пасажирів.

— Що це він жене авто, мов навіжений! Тут не-дозволено.

— Мовчіть, бо викине через двері, як шкаралупи-ну, — погрозила Нюся.

— Їдьте швидше, — кажу я до шофера, — води до нестерпу захотілося.

А професор перехилився через сидження і собі просить:

— Зупиніть авто, я піду в ліс на квіти поглянути.

Пані Коржик аж загецала від злоти:

І не думайте зупинятися! Їдьте повною швидкістю!

— Не їдьте!

— Їдьте!

Коли це шофер як закричить:

— Замокніть, бо, присяйбі, кину керму і ви всі з оцієї кручі он до тієї річки покотитесь!

Всі замовкли. Пані Коржик хотіла ще щось сказа-ти, та професор ткнув пальцем в напрямку цвинтаря, повз який ми проїжджали, і вона миттю принишкла.

Тому я й кажу: в авті найліпше, коли одна голова, коли ж п'ять — там уже абсолютне безголов'я.

ХІРОМАНТІЯ ТА ДИПЛОМАТІЯ

Якщо я відразу стану твердити, що сучасні диплома-ти і хіроманти мають між собою дещо спільного, ручу-ся, засміють. Неук, скажуть, недоучка, додумався кого хоч приблизно зрівнювати. Хоче прирівняти джентлме-нів у фраках, циліндрах та з білими рукавичками до я-кихсь мадрівників з шарманкою в руках і папугою чи совою на плечах. Та ж хіромант, у більшості випадків, обманник, що долонями чужих рук собі хліб заробляє. А дипломат. . . (О, вже одне це слово треба вимовляти з пошаною). Дипломатів Бог нагородив медовими уста-ми та вишуканими манерами, якими вони, благодійни-ки, нам міжнародний мир і порядок здобувають.

Ніякої спільности, ніякої схожости, скажете ви.

Я трохи іншої думки. І, власне, ось чому.

З газети дізнався, що якийсь, невідомий мені ближ-че, містер Райт з Брукліну, став жертвою шарлатана-хіроманта. Бачите, сам містер Райт був напрочуд чес-ною людиною, зразковим, так би мовити, громадянином, але жив серед завзятих гангстерів, які йому, літератур-но висловлюючись, завдавали "троблю" по самі вінця. Отож . . .

Протискується якось Райт серед гамірливо-метуш-ливої юрби, зирк, стовбичить якийсь обірванець з пта-хом на голові.

— Дай руку, — наказує обірванець Райтові. — За маленький гріш скажу тобі всю правду. Бачу, в очах твоїх турбота, в серці гризота, а в очах булькота.

“Ну, — думає собі Райт, — дам руку, бо й справді в кишках сьогодні забулькотало, а серце й дотепер неритмічно щось постукує. Хай скаже, чи мені оберегатися своїх темних сусідів чи викинути все з голови і вільною пташкою по Брукліні пурхати”.

Простягнув. . .

— Поплюйте, — каже хіромант, — на долоню, а то чорнозему повно, ліній вашої долі не видно.

Райт негайно прочистив долоню, і ворожбит ну бо викладати правду.

— Ви, — каже, чоловіче Божий, страждаєте дуже від спеки, не любите її.

Райт прояснів. Правду хіромант вичитує, він дійсно спеку проклинає.

— Ви, — читає далі з долоні віщун майбутнього, — на початку наступного року заплатите державний податок, пильнуйте, щоб не переплатили.

“Ну, — думає собі Райт, — це також правда, що буду платити, але боятися мені, що переплачу, не варто. Я на переплати не здібний”.

— Добродію, — перериває Райт передбачення хіроманта, — а скажіть, чи мені остерегатися моїх кримінальних сусідів, чи ні? Чи довго мені ще на цьому світі ходити, чи вже недалечко моя черга до похоронної агенції?

Ворожбит метко закинув голову і прижмуреним

поглядом пройняв наскрізь Райта.

— Я не прирікаю долі. Спитаю жар-птицю, вона ваш талант упізнає.

За цими словами він щось пробурчав до обсмиканої і покритої слоєм дорожнього порошу посмітюхи, і модерна жар-птиця запищала.

— Диво-птах вам віщує довге життя. Без небезпек і остраху. Де б ви не перебували — чи на землі, чи на воді, чи під водою, ви ні для кого недосяжні.

— Невже це правда! — вигукнув Райт, а його іскристі очі відзеркалили несамоовиту радість.

Він вдячно кинув зелений банкнот на мідяну тарілку.

— Щасливче, — почтиво зауважив хіромант, — то гроші не мої, простягніть їх жар-птиці — вона викликає фатум на долоні. Їй і належиться плата.

Посмітюха схопила в дзюб банкнот і вистрибом пішла по голові хіроманта.

— То, кажете, мені не треба боятися?

— Жар-птиця не помиляється, пане. Копа літ вам суджена, доживете до того часу, коли з землі на місяць люди на літні вакації літатимуть. . . .

Від хіроманта Райт пішов мов би зціленим. Турбота зникла, серце почало ритмічно стукати, ну, просто ожила людина. Охопила певність, безтурботність... Наступної ночі, йдучи з роботи, посміхався сам з себе за те, що колись боявся темного парку. Обходив його.

“Піду тепер між самісінькі хаші”, — вирішив він, у душі безліч разів дякуючи хіромантові.

Чи треба ще казати, що його там наступної ночі зустріли і відправили туди, де не бояться спеки і де не вплачують державного податку . . .

— — — — —

Інша схожа подія вміщена в тій же газеті, хоч вона вже з дипломатичної ділянки. Місце дії — не Бруклін, а старенька Європа — симпатія всіх емігрантів і новоспечених американців. Отож . . .

Комуністи, пропагуючи свої миролюбиві цілі, постріли зенітною артилерією цивільний пасажирський літак і вкоротили життя півсотні пасажирів. Обурені таким нечуваним свавіллям, дипломати Заходу протестують, гаряче, одноставно, дружньо.

— Бандитизм!

— Розбій!

— Варварство!

А на третій день одержують комуністичну газету, де зустрічають вибачення. Мовляв, вибачаємося, прокляті капіталістичні акули, за збитий літак, але ми ніколи не дозволимо, щоб усяку агресивну бактеріологічну морду сунули в наш квітучий советський город.

Тут західні дипломати теж одноставно і дружньо схилили голови над газетою і витлумачують.

— Вибачення нас задовольняє, — твердить один фрак. — Воно складене в примирливому тоні.

— Бачте, зараз написано “агресивна морда”. Це вже пом’якшений тон послання, — вставляє інший. — Раніше вони писали агресивне рило” або “сурло”. Те-

пер, як бачите, делікатніше. Видко, вони війни не бажають.

— З цього вибачення проглядає натяк на співпрацю, — продовжує перший. — Та ще коли взяти до уваги, що комуністи згоджуються заплатити частину відшкодування . . .

Тут західні дипломати, мов би від сильного поштовху, охнули.

— Частину відшкодування?! Звідки ви взяли таку сенсацію, пане-колего?

— Джентлмени, в останню хвилину я одержав депешу, в якій комуністичний уряд ласкаво повідомляє про свою згоду для всіх пасажирів за свій рахунок замовити домовини.

— Я вбачаю в цьому благородному жесті зміну політики Кремля, — відрапортував другий фрак.

— Тривалого миру комуністи таки бажають, — урочисто виголосив третій.

— Золотоусті колеги, друзі, інформуймо наші уряди, що ми дійшли до переконання, що страх перед комуністичною навалою — безпідставний. Навпаки, ми зобов’язані во ім’я миру простягнути їм дружньо руки! — патетично закінчив четвертий . . .

— — — — —

Як ви думаєте, шановні читачі, не доведуть західні дипломати демократичний світ туди, куди запроторив хіромант містера Райта з Брукліну. Не дай Боже! Дипломати мусять знати, що ми всі ще хочемо переносити спеку і платити різні податки.

— — — — —

ПРИСТРІТ

Повний-повнісінський місяць прoderся крізь рожеву фіранку до кімнати. Панна Марія зиркнула на годинник, а він із стіни сім разів: дзінь-дзінь-гоп! Вона зойкнула від радості. Нарешті, наступає хвилина. Підбігла до дзеркала, попестила рученятами зачіску, перевірила усмішку і нагостила вуха — чи не стукає, бува, він уже в двері. Ніякого грюку - стуку не чулося. Навіть жадних кроків у коридорі Маріїне вухо не вловило. Він запізнявся . . . От горе . . .

Спересердя охнула і почала дріботіти ніжками по кімнаті. Зі своєї робітні до неї зайшов рідний брат, містер Петро Хруш.

— Чому, сестро, метеором кружляєш по хаті? Не маєш що робити, сідай та впивайся телевізією або читай кримінальні журнали. А то бігаєш, мов на спортовому полі, аж підлога рипить під ногами.

Панна Марія від злості зупинилася.

— Геть з очей! Прошу тебе, будь ласка, не втручатися до особистих справ. І не забувай, що перед тим, як заходити до жінок, треба стукати і вибачатися.

— Не вчи мене, сестро. Запізно. Я в сусідній кімнаті працюю, а ти тут бігаєш, мов на пожежі. Отож, прошу і вимагаю — прохолоди свій темперамент. Навчися чекати свого “бой - френда”. Прийде, побачиш.

А не прийде, ковтни сонну пілюлю і прямуй до ліжка . . . Тільки не хропи.

Панна Марія підбігла до брата так близько, що їхні носи могли ось-ось зіткнутися, і, зібравши всю ніжність, на яку вона тільки здатна була, прошепотіла:

— Вийди з кімнати, бо я за себе не можу ручатися. Махну рукою і інвалідом станеш. Чуєш?

Петрові, мабуть, не хотілося лишатися інвалідом, бо він, кинувши сестриччі гострий погляд, спішно репатріювався до своєї кімнати. Панна Марія впала грудкою в крісло, дістала хусточку і затріпотіла нею перед обличчям, очевидно, бажаючи прохолодити розпечений темперамент. За кілька хвилин трохи прохолонула. Навіть узяла зі столу грушку, піднесла до уст і гризнула двічі. Може б навіть і проковтнула овоч, якби не потягнуло глянути знов на годинника. Як глянула, то аж грушка впоперек горла перемістилася. . . Була вже майже восьма година вечора, а “бой - френда” не чути й не знати. Панна Марія підвелася з наміром знову дати ногам прискорену роботу, як до кімнати завітала матуся, місис Хруш.

— Що з тобою сталося, доцю, що ти так немилосердно експлуатуєш ноги? Сусідка, що живе внизу, під нами, мене вже догризає своїми скаргами. Учора, викидаючи крізь вікно сміття на вулицю, побачила мене. — Що за жеребець у вас у хаті завівся, місис? — питає. Як тільки вечір настане, гарцює по підлозі, аж у мене із стелі вапно дощем сиплеться і лампочка віденським вальсом кружляє.

— Мамо, — хвилюється Марія, — ідіть у свій харчовий департамент та робіть своє. Не шматуйте моїх нервів, не крайте мого серця на шницлі. Бо зараз упаду в ліжку і тяжко захворію. Побачите!

— Стримайся, дочко, від хвороб. Прошу тебе. Ти кинешся до ліжка, захворієш — і чим же тебе лікувати? Єдину медицину маю — сливковий сік, але він помагає лише на шлунок, а “фіксувати” голову ним майже неможливо.

Панна Марія тремтить від злости. О сьомій годині обіцяв зайти “бой-френд”, збиралися обоє піти на “мувіс” і там у задніх рядах балькону годину - дві поворкувати. І ось тобі, нічогісінько з того не вийшло. Він не прийшов, вона сидить, вірніше бігає по хаті, а мати й брат розсотують її худенькі молодечі нерви. Ні, кінець, і то обов'язково! Вона зараз же впаде в ліжку. І неодмінно застогне.

— Мамо, ідіть з моєї кімнати, бо я відчуваю, що мені погано.

Панна Марія скинула нову сукенку, щоб не пом'яти, і шубовснула в ліжку. Та ще й застогнала тужно-претужно:

— Ой, ой, ах!

І кашлянула сухо-пресухо, мов наспіли сухоти. Кахи та ще й бухи. Мати — прожогом до кухні:

— Петре, Петре! — з трагічним забарвленням почала вона. — Не чуєш, що в Мері почався коклюш. Дзвони до батьки на працю і телефоном порозумійся, як треба лікувати.

Петро навіть не обернувся на материне прохання.

— Сідайте, мамо, і спокійненько пийте каву. Покашляє хвилину п'ять, знов підведеться і почне бігати та стріляти на годинник очима.

— Петре, — суворіше вже приступає мати, — йди до телефону і шосили дзвони до батька. Скажи йому, що Мері впала в ліжку і збирається вмирати. Охає до неможливости. Навіть від охання фіранки на вікнах полощуться.

Хлопець нехотячи підійшов до столика. Мати поспіхом дає останні настанови.

— Кажі, синку, що бухикає, мов грудна литина. І як бухикне, очі заплющує і з секунду світу Божого не бачить.

Петро підніс слухавку, а мати стишила дихання, щоб не перешкоджати розмові.

— Тату, це Петро дзвонить . . .

Хлопець зробив маленьку павзу, очевидно, надумуючись, що казати далі.

— Слухайте, що робити з Мері? Не прийшов її “бой-френд”. Вона повалилась на ліжку і погрожує, що почне вмирати. Що? Сказати їй? — Добре. Дякую.

Не встиг він закінчити, як мати засипала його питаннями.

— Чому ж ти батька лише подражнив новинкою, а не розповів про всю трагедію? Ну, що ж він радить? Кажі!

Хлопець підійшов до Меріної кімнати і нарешті голосно пояснював матері:

— Батько просив Мері не робити в хаті гармидеру. Коли не хоче жити, хай умирає. Америка “фрі-кантрі”. Кожен живе і комбінує, як на це йому дозволяють власні розумові ресурси.

Він узяв плащ і вже з коридору гукнув матері:

— Я йду, а ви не переймайтеся її любовними витребеньками. Включіть електричне віяло, щоб не так чути її стогонів.

Мати лишилася наодинці з Марією. Але не перейматися горем рідної дитини не мала сили. Навшпиньки підійшла до ліжка хворої. Та непорушно лежала і меланхолійно дивилася на стелю.

І ось проклятий годинник ударив дев'яту годину. Панна Марія аж стрепенулася від горя.

— Ідіть, мамо, з хати, прошу вас. Дайте мені остигнути від печалі.

І двічі потужніше зойкнула і тричі бухкнула. Місис Хрущ кинула напризволяще хату і чимдуж побігла до знайомого лікаря, що жив неподалік їхнього дому.

— Докторе, рятуйте, дочка збирається в загробне царство.

Лікар занепокоївся. Почав до валізки збирати необхідні речі.

— Давно вона хворіє?

— Годину тому почалася гарячка. Чекала “бойфренда”. Він не прийшов. Тоді почався приступ кашлю. Бухикає, як сама хоче.

Лікар знімає валіжку.

— Ви щось говорите невпадат. Як у неї з серцем? Хворіла коли на нього?

— Не пам'ятаю. Оце ввечері казала, що серце в неї на шницлі крається. Ходімо, докторе, бо ще вмере без медичинської експертизи . . .

Місис Хрущ з лікарем підходили до помешкання хворої. З протилежного кінця вулиці Петро з батьком теж поспішали до хати. Не встигли ще зайти всередину, як двері з грукотом розчинилися, і в коридор, із сміхом, тримаючи хлопця за руку, вискочила панна Марія.

— Гуд бай, дорогенькі, — сказала вона. — Ми йдемо з Майком до кіна.

І зникли зі співом на вулиці.

Всі зацікавилися. За хвилину батько ніяково запитав лікаря:

— Скажіть, що за хвороба інколи настає на нашу Мері?

— Любовний пристрій! — сердито буркнув лікар і попрямував до виходу.

НАУКОВА ДИСКУСІЯ

Професор Реп'ях і доктор Карлючка своїм товаришам викликали подив у людей. Ані кроку один без одного не зроблять. Дехто навіть твердив, що вони брати, інші сягали ще далі — додавали, що не просто брати, а близнюки. Хоч були й такі, які сумнівалися, щоб Реп'ях та Карлючка були братами, а тим більше близнятами.

Вже один той факт, що обидва мали різні прізвища, розвіював усілякі поголоски про їхнє братерство. А до того, коли взяти до уваги, що Реп'ях народився у Львові, а Карлючка в Києві, і що одного недавно хтось в газеті вітав з сорокоріччям, а другого — з п'ятдесятиріччям, то говорити про якесь там споріднення, а тим більше про близняцтво, неможливо. Отак собі заприятелювали два науковці, а що вони були з протилежних українських земель, то, зрозуміло, їхня дружба викликала закономірний подив та різні розмови. Як, бувало, Реп'ях і Карлючка йдуть по вулиці, знайомі проводжають їх очима і пошепки одне одному кажуть:

— Бачите, соборна Україна пішла.

— Бачу. Ото приятелі - нерозливвода.

Але горе підсовується небачено - негадано . . .

Останнім часом почали енергійно дискутувати над питанням правопису, питанням нашої літературної мови.

Ані Карлючка, ні Реп'ях не були мовознавцями. Перший, Карлючка, викладав у Києві, в неповносередній школі, фізкультуру і титул доктора одержав лише на еміграції, в Мюнхені, будши керівником одягового магазину в таборі.

Другий, Реп'ях, завідував колись харчівнею біля Львова і титул професора йому подарували, коли був два тижні культурним референтом у Бременському переходовому таборі. Карлючка та Реп'ях не звертали б особливої уваги на філологію, коли б не їхні, подаровані їм, титули. Адже звання доктора чи професора до чогось зобов'язує людину! І вони всі свої сили кинули на правописний фронт. Почали читати лекції про літературну мову, про її значення та як її несовісні люди псують і потворять.

Професор Реп'ях об'їжджав нью-йоркську метрополію, доктор Карлючка чкурнув просвіщати Філадельфію й околиці.

Наукові роз'їзди розлучили їх на якийсь там місяць. Але все на світі кінчається. Скінчилися й їхні доповіді. Професор і доктор зустрілися на культурній імпрезі в барі, де співачка в модерному костюмі співала субтропічні пісні і танцювала екзотичні африканські танці.

Реп'ях і Карлючка обійнялися.

— Добрий вечір, пане професоре!

— Добрий вечір, пане докторе!

Їхні очі випромінювали радість, приязнь, надхнення . . .

— Довгенько ми з вами не бачилися, професоре! В світі такі зміни за цей час сталися. Подумайте, як гарно Айзенгауер чистить свій уряд від комуністів! От патріот так патріот!

Професор Реп'ях випростався, мов проковтнув металеву палицю.

— Що ви сказали, докторе!? Повторіть, прошу вас, бо я від несподіванки зомлію.

— Кажу вам, що Айзенгауер — патріот!

Професор покліпав з хвилину очима і заспівав:

— Ля-ля-ля-ля, докторе! Та ж у вас граматики шкандибає, любцю! Та ж правопис у вас, вибачайте, дикунський! Не патріот, а патрійота!

Доктор Карлючка підніс руку, хотів був уже схопити професора Реп'яха за комір і потрусити, мов грушею, але згадав, що перед ним приятель — і стримав себе.

— Професоре Реп'яше, не вчіть мене! В мене жінка закохана в Тарзана, а я в — правопис. Я на ньому зуби з'їв. А ви . . . ви так розумієтесь на правописі, як циган на милі.

— Тут мило не до речі. Ви східнячите навмисне слова. Не європеїзуєте, а східнячите!

— Одійдіть, професоре, бо я вас як зєвропеїзую, то дух спустите!

— Ви кулаками лише й дискутуєте! Ви . . . ви . . . Азія!

— А ви іхтіозавр!

— Дзенькую за комплімент!

— Спасіба й вам за добре слово! Хароший мені друг!

— Файний товариш!

— Ага! Не розумієте, що пишеться — “патріот”!

— Патрійота!

— Ідіот!

— Ідіота!

Враз професор Реґ'ях спохватився.

— Гей, докторе Карлючко, про кого ви кажете “ідіот”?

— Про кого? Я кажу — патріот, ідіот, самолёт...

— Ля-ля-ля-ля, не самолёт, а флюгцойг. О!

— Ось вам і — “о”! Самолёт, рот . . .

— Не рот, а рота! Наприклад, рота, як ворота.

Крик ставав дедалі сильнішим. Позбиралися люди, прибіг поліцай. Професор і доктор за дискусією не помічали, що їх обступив натовп цікавих. Розчервонівшись, мов печені раки, вони злісно глипали один на одного.

— Не дивіться на мене так, мов би я чоловіка з'їв!

— То й ви не блимайте на мене своїми жарівками!

— А у вас не жарівки, а автомобільні фари! Ви, браток, суцільна підлота!

— Бруднота!

— Свинота!

Доктор плюнув на професора, але попав на підборіддя якоїсь цікавої жінки. В професора від злості уста зімкнулися, і він не міг тим же відповісти супротивникові. Він кинувся хапати доктора за його рідень-

ку бороду, але між ними виріс поліцай.

— Не бешкетуйте в барі, — більше попросив, ніж наказав, поліцай.

— А ми не бешкетуємо. Ми дискутуємо. Це нормальна наукова дискусія.

Поліцай посуворішав.

— Якщо це нормальна наукова дискусія, то, принаймні, не в барі! Чуєте!

— Вибачайте, що в барі. Безумовно, вона більше личить для часопису, ніж для бару. Сорі!

Обидва науковці вперше пішли додому протилежними напрямками . . .

МІСТЕР ТЕЛЕФОН

Коли постукав я до помешкання Джімі Кваса, господар зсередини, певне очікуючи мене, дружньо відзвався:

— Хто там у двері ламається? Наші нібито всьодома.

Возячись біля замка, він ще напівжартівливо додав:

— А я трохи не при формі, друже, не лякайся.

Хоч я не надто лякливої породи, але вигляд Джімі, якщо мене не перелякав, то, принаймні, приголомшив. Обличчя розділене на дві половини. Права щока з бровою й оком покривалася мильними пузирями, які час від часу лопались та відкривали рижу щетину; по лівій частині Джіміного портрету, видно, вже пройшло всезнищуюче лезо машинки до голення, бо воно покрилося ранами.

— Що це ти масакруєш себе, Джімі?

— Ой, мовчи, на той світ мене сестра відпроваджує. Моїми лезами олівці підчищає, нігті підрізує, а я тоді ними голюся. Друже, — майже зі сльозами звертається до мене, — піди до містера Телефона, на другий поверх, позич свіжого леза.

— До якого Телефона?!

— Хіба не знаєш, у третьому номері живе. Проси

на колінах, кажи: сьогодні ввечері Джімі подвійно віддячить.

Правду кажучи, мені не хотілося йти до незнайомих і просити дріб'язкового леза, але, коли глянув на скривлену посмішку Джімі та обклеєні газетним папером порізи, відважився. Дзвоню до третього номеру. Відчиняє людина в строкатій піжамі, сандалях, а обличчя, мов поверхня дзеркала, вигладжено. Ну, думаю, цей пан і леза припасає — обголив лице, мов вишліфував.

— Я від вашого сусіда, Джімі Кваса, — кажу. — Ви пан Телефон будет-т-т . . .

Не встиг я докінчити фразу, як дзеркальна поверхня побагровіла, очі гнівно розширилися, і джентлмен ураз вибухнув:

— Худоба!

— Приємно пізнати, — відбиваюся від нього. — Я називаюся Сливка, Фред Сливка. Чи можу бачити пана Телефона?

Тут незнайомий рвучко повернув мене лицем до виходу, штовхнув щосили коліном і я незчувся, як перебіг коридором і затримався на поруччях.

Обмацую лице і чоло, чи, бува, вони не пошкоджені. Ні, цілісінькі, лише на чолі невелика гуля вискочила, завбільшки з яйце горобине. "А будь ви тричі прокляті — і леза, і Джімі, і Телефони! — думаю собі. — Був на війні, — цілим виривався, а тут, у мирних обставинах, якась строката піжама твоїм інтелігентним лобом поруччя згинає. Дивні твої діла, Америко —

не відає людина, де її катастрофа спіткає”.

Обтрусився я, прикрив зачіскою гулю і вриваюся до кімнат напівобголеного Джімі.

— Дістав лезо? — зустрічає той мене.

— Хай вони тобі шезнуть — і леза, і твої сусіди! Не встиг я ще про лезо й заїкнутися, як твій приятель мене до поруччів виштовхнув. Я його лише запитав: “Ви пан Телефон?” А він як розпалиться, як визириться.

Тут Джімі розреготався, що аж папірці від деяких порізів повідскакували.

— Чому ти, мов навіжений, смієшся? — ніяковіючи, допитуюся я. — Кому сміх, а кому нізачо гулі носити.

— То ти справді назвав його “Телефоном”?

— Як це справді? — кліпаю очима. — Ти ж сам посилав! Хто ж просив мене йти до третього номеру, до Телефона, за лезами?! Хто, Колюмб чи ваша персона?

Джімі від сміху закашлявся і за пояс схопився.

— Ой, чудар же ти, — каже, — та хіба ж ти не знаєш, що його “Телефоном” дразнять. Та він же міг тебе скалічити, коли ти так з нього у вічі глузуєш! Присядь, — каже, — я тобі оповім про його прозвисько . . .

... Його правдиве прізвище Валдемар Гуца. Не перебільшу, коли скажу, що в жінок він користувався шаленим успіхом. Не було пані, що займала чільне громадсько-культурне становище чи блискала красою,

щоб він з нею особисто не познайомився. Більше того, з багатьма мав інтимну переписку та часті побачення по парках і на березі Гудзону.

— Чекай, чекай-но, — перебиваю я Джімі, — звідки ти дізнався про Гущині романси? Невже шпигував за його кожним кроком? Соромся!

— Не виривайся наперед, дослухай, — прохолоджував мою цікавість Джімі. — Яюсь іду з ним до праці, а він вказівний палець на протилежний бік скеровує. — Джімі, — каже, — кинь одним оком на ту пані з білим комірчиком. Краса, га?

— Та то ж дружина інженера Пасіки, — відповідаю.

— Знаю краще, ніж ти, що Пасіки. Я з нею, чоловіче, романсував три місяці. Які вона мені листи писала, Джімі, які листи! Кожний починався: “Укоханий Валдемаре”, а кінчався: “До скорого побачення, царевичу мій” — і тут же помадою від уст тричі припечатано. Ото любов була — вулкан, експльозія!.. Невдовзі я обірвав зустрічі, бо примітив на Бродвеї німецьку піяністку. Магда називалася. Мала апартамент — розкіш. Два фортепіяни, акваріум з золотими рибками і тропічні птахи під стелею цвірінькали. Бувало, прийду до неї, розкинуся в оксамитному кріслі, покладу ноги на стілець, обтягнений тигровою шкірою, і дрімаю . . . А моя Магда на фортепіяні з усієї сили всілякі етюди, сонати і апасіонати вистукує . . .

... І уяви, так барвисто він не лише мені розписував. Кожному зустрічному передавав. Не диво, що ско-

ро найцікавішою темою розмов став новітній льовеляс, що крутив немилосердно ондульовані голови жінкам панів інженерів, докторів, магістрів, письменників, а останнім часом навіть відібрав спокій одній сопрано, примадонні "Метрополітен Опері". Оце драматичне сопрано, як божився Гуща, раз, замість виступати ввечері в "Травіяті", найняло моторовий човен і плавало з ним, тобто з Гущею, по Гудзону до глибокої ночі.

Одні йняли віри донжуанським прогулянкам Гущі, вихваляли його та під'юджували до ще більших романсів, інші, навпаки, глузували, мовляв, він примадонниного старого пантофля не бачив, не то що з нею по річці катався. Як там не було, а ревниві чоловіки стали коситися на нього.

— Йдемо вбік, — скомандує один дружині, — он шелихвіст іде. Вклонись йому, а він завтра об'явить, що з тобою літаком на Флориду збирався.

— Повернемось назад, — кине другий, — он той мерзенний спокусник чвалає.

— Приспішімо, — скаже третій, — он нас ходяча любов здоганяє.

Але одного разу (О, це спасення і всеруйнівне! — "одного разу" — воно декого під небеса підведе і крила підчепить, а декого в землю втопче, що й маківки не знати), відбувалася вечірка. І між гостями, як ти вже врешті здогадаєшся, опинився Гуща. Відразу на нього звертали увагу: одні озирали, як героя, інші — як дивовижу. Але вино та горілка хутко притупили і приязнь, і ненависть — і Гуща змішався в гурті роздиску-

тованих джентлменів. Говорили спочатку про якість горілки та про спосіб звільнення Європи від комунізму, про полювання на зайця та неспокій в Африці, аж поки не дійшли до академій та концертів.

— Бачите, — каже один професор, в якого, замість шевелюри, лишилося десяток волосинок на потилиці, — концерти я люблю, але вони трішки кусаються. Я з дружиною вчора слухав на Бродвеї піаністку Магду Зігель. І витратив цілу десятку. Хоч та німкеня божественно грає. І красуня неописана. Ще й неодружена, кажуть. Ото когось щаслива доля чекає.

— А я, — почав інженер з дротяними вусиками, на яких сиділи крихти з вишневого пудингу, — я вже рвуся місяць до опери і намарне — квитки на очах розхоплюють.

— Не всім така біда, — вставив доктор невідомих наук, сидюючи виделкою зачепити осиротілий на тарілці хвостик маринованого оселедця. — Є люди, які мають зв'язки і з німкенями, і з співачками.

— Е, — скривився інженер з вусиками, — мій язик може мене імператором зробити. Або й ще вище.

Гуща притьмом випорожнив чарку і, зиркнувши через відхилені двері на телефон у сусідній кімнаті, зірвався.

— Чи можу покористуватися телефоном, Степане Івановичу? — заподадливо звернувся він до господаря.

— Що за прохання, пане Валдемаре. Безумовно, можете.

І як Гуща набирав відповідний номер, усім жін-

жам, що гуторили собі в дальшій кімнатці, раптом захо-тілося знову їсти. Всі, мов на оклик, повернулися до столу. І всі нашорошилися . . .

— Це готель “Вальдорф - Асторія”? Попрошу місс Магду Зігель.

Дружина доктора невідомих наук погрозила паль-чиком чоловікові:

— Не говори до мене, старий, не перебаранчай те-лефон підслуховувати. Бач, з якою шишкою Гуща за-пізнався.

— Магда Зігель! — радісно викрикнув Гуща до слухавки. — Це Herr Валдемар. Слухай, любко, я сьогодні трохи запізнюся . . . На вечірці у знайомих. О ні, Liebling, я тут один . . . Очевидно, люблю і ні на кого не промінюю. . . Прийду десь о десятій. Auf wiedersehen, моє кохане курчатко.

Товариство почало удавано в'язати розмову, бо сподівалося, що коханець Магди Зігель вернеться те-пер до столу. І враз — спантеличення, здивування. . .

Гуща набирає номер, напевне, для іншого виклику.

— “Метрополітен Опера”? Попрошу будуар мад-муазель Тебальді. Скажіть, хоче говорити мосьє Гуща . . .

Гості заскочені такими знатними знайомствами їх-нього земляка, зовсім забули про елементарну чем-ність, обернулися й ловили кожне слово біля телефо-ну. Лише господарі стояли осторонь, про щось пере-шіптувалися та низували плечима.

— Степане Івановичу, слухайте, Гуща ж говорить

до примадонни, — пригадав господареві професор з рі-деньким чубком на потилиці. — Та ж така розмова раз-у житті трапляється.

— Слухайте на здоров'я, професоре. Подібні розмови мене не цікавлять.

Гуща притягнув стілець, сів на нього, мов на осідланого коника, і ждав голосу прославленої зірки.

— Галло! Ренатко, люба моя, не сердься, я сьогодні до тебе не зможу приїхати... Буду завтра... Вибачай, котику... Спасибі за квитки на "Батерфляй" і "Аїду". Па, скарбику!

Він поклав слухавку, підійшов до товариства, милостиво всіх окинув зором і витягнув з гаманця п'ятчину.

— Степане Івановичу, — з гідністю переможця наблизився він до господаря, протягуючи гроші, — вибачайте, що так довго користувався телефоном. Будь ласка, візьміть.

— Ніяких грошей я не приймаю, пане. — повільно, карбуючи кожне слово, заявив господар. — Ми з дружиною, бачте, тепер дуже рідко вдома сидимо, тому телефон вилучаємо.

... І з тих пір Гущу прозвали "Телефоном" — закінчив оповідати Джімі.

Я помацав гулю на лобі і, відчуваючи, що вона трохи тріснула, попросив плястра і йодину.

ПРОКЛЯТІ СУСІДИ

Немає нічого гіршого, як мати злих сусідів. Тоді тобі не життя, а суцільна мука. Місис Варвара ще як переходила на нову адресу, ще як не оглядала жінок, що будуть на тому самому поверсі жити, то аж за голову взялася. Такі в усіх обличчя немилі, такі очі колючі а уста зіплені, що просто не сказати.

Не встигла вона сьак-так улаштуватися, як почалися скандали. Одна сусідка зустріла її в коридорі, перегородила дорогу і давай фільтрувати:

— Ви, каже, місис Варваро, не грюкайте так дверима, а то в мене посуд трясеться. Та й ходіть коридором, як жінка, а то ви, мов трансокеанський ескпрес, мчитеся.

А інша прочинила двері, просунула в щілину розкуйовджену голову та й собі допікає:

— І, — каже, — радіо хай у вас не пиляє цілу нічку. Жінка, дивись, ніби й освічена, на капелюсі соловейка з квіткою тримає, а музику слухає дикунську.

Коли це з протилежного кутка третя виринає й собі мокрим рядном накриває.

— Місис Варваро, попереджую, щоб ви більше крізь вікна ковдри та простирала не вибивали. Кожного разу, як витріпуете, від пороху димова завіса простилається. Несіть десь до парку або на футбольне поле і витріпуйте хоч двадцять чотири години.

Місис Варвара запитала, стримуючи гнів: — Це все? — і як вони підтвердили, випалила скоромовкою: — Це моє помешкання. І я в ньому роблю, що мені бажано!

— То в ньому довго не поживете, — спокійно, але з притиском відповіла одна сусідка і зачинила двері. За нею, мов на команду, інші теж зникли в своїх кімнатах.

“А це що за погрози, — думала собі місис Варвара. — “Довго не поживете”... Он як! Задумують мене звідси вижити. Оце потрапила в самісіньке кубло гадюче!”

Не встигла вона про сварку з сусідками забути, як наслідки її стали збуватися.

Вранці хтось задзвонив знадвору... Місис поспішила відчинити, в надії зустріти поштаря чи якогось продавця, що розносить крам по кімнатах.

— Добрий ранок пані!

— Добррр... здоров'я, — але місис Варвара заїкнулася, втопивши очі в незнайомого, який у руках не мав ані торби з крамом, ані листів... .

— Чому ви такі збентежені?! Зайдімо до хати, — може й зладнаємо справу. Я маю велике бажання... .

Місис Варвара ввела незнайомого всередину — і він передусім почав озирати кімнати та шупати меблі.

— Ну, та у вас, правду кажучи, нічого путнього в хаті я не бачу.

— Як ви смієте так говорити, пане!

— Заспокойтеся, тут можна все і без крику та примусу зробити, — кинув він і почав трясти ліжком. — А

ліжко таки препаскудне. Не уявляю, як на ньому можна спати. Його давно б треба було на смітник винести.

Місис Варвара від люті задихалася. Вона задубіло спостерігала, як незнайомий уместився на ліжку й почав гицати на ньому, перевіряючи міцність пружини. Враз щось затріщало, дріт свиснув, вибився наверх, а незнайомий провалився під ліжко, тягнучи за собою ковдру, подушки та простирала.

Місис Варвара заніміла. Аж так вереснула, а слова таки не сказала. Незнайомий став видряпуватися з поламаного ліжка.

— Теж мені меблі! Дрантя, а ви за нього чотириста долярів правите. Ще й руку скалчив через таку трухлявину.

Місис Варвару нарешті попустило, і вона здобулася на мову:

— Яких чотириста долярів? Чому ви сюди прийшли і наробили шкоди?

— Аджеж ви продаєте помешкання з меблями чи лише бавитеся? Ваші сусідки мене нарадили. Але щоб за таке сміття правити такі гроші, то справді злочин.

Місис Варвара в сльозах випихала непрошеного покупця і... лише відчинила для нього двері, як побачила, що в коридорі вишикувалося ще з десяток людей.

— Ви пані Варвара?

Місис подалася до стіни.

— Так.

— Дозвольте оглянути помешкання.

Місис хвилинку дивилася на них спокійно, потім як

галасне: — Забирайтеся звідси під тринадцять вітрів!
— і вскочила в кімнату.

Тиждень після цього пройшов, більш - менш, спокійно, коли не рахувати декількох сварок місис з чоловіком, з молочарем та з двома - трьома крамарями. Ліжко довелося справді викинути на смітник, бо воно було вщент поржавлене і на ремонт не надавалося. Замість нього куплено щось на зразок пухкої дошки, яка розсувалася і в софу та ліжко оберталася. Місис прибила на дверях велику об'яву, яка сповіщала:

“Помешкання не продається. Негідниці ті, що вас інформують”.

Мабуть, частинно об'ява, частинно голос місис Варвари, що кожного ранку в коридорі перебирав сусідок, цілюще подіяв, бо потік людей за оглядинами припинився. В місис Варвари вже став стиратися з пам'яті випадок з помешканням, як нагрянув інший. Почалося знову з того таємничого дзвінка знадвору. Але місис тепер поклялася вже нікого не впускати до хати. Все полагоджує перед порогом, подобається це кому чи ні — це їхня справа.

Відчиняє, — на порозі два цілком пристойні чоловіки. Їхні обличчя були настільки джентлменські, а одягнені вони були так стилєво і вишукано, що ляяти їх неможливо. Місис Варвара, опустивши очі, з усмішкою, з якої пробивалася левина доза кокетства, сказала їм, пухким пальцем вказуючи на об'яву:

— Непорозуміння, панове. Я помешкання не продаю.

— Та нам не потрібне помешкання. Ми зацікавлені якраз вами.

Місис ще більше зашарілася. Відіслати їх геть — було б безсердечністю. Їхній бездоганий вигляд вказував, що це люди з порядного середовища, і погугорити з ними немає жадного гріха, ні тим більше небезпеки. Після ознайомлення виявилось, що раніше обох навіть бачила місис Варвара — вони працювали в овочевій крамниці, де часто вона робила закупи. Місис зразу ж їх запросила на каву... Але тільки-но вона стала поратися біля шафи, вчула розмову:

— Та хіба їй, — каже один, — тридцять років. Клянуся, що шістдесят з гаком.

— А хіба завжди при одруженні роки грають велику роль? Часто гроші прикривають і роки, і погане обличчя.

Місис Варвара зі склянкою так і застигла біля шафи. “Як вони сміють рахувати їй роки? Ну, лише подумати, з вигляду аристократи, а всередині чистісіньке хуліганство”. — Вона різко обернулася, щоб обох попросити з кімнати, як один звертається люб'язно:

— Ви давно овдовіли, пані?

— Як це розумієте — “овдовіла”?

— Та як, пані. Чоловік умер або застрілився. От вам і вдовця.

Місис Варвара впустила склянку, і та розлетілася по підлозі.

— Але ж я не вдова, панове! Я маю чоловіка.

Джентлмени переглянулися:

— О, маєте. То, певне, плянуєте скоро овдовіти.

Місис Варвара затупала ногами, підшукуючи найразючіших висловів.

— Поспішіть вийти, бо я за себе не можу ручитися . . . Женихи знайшлися!

— Та що з вами? Даєте в газету оголошення, а потім в істерику кидаєтеся.

Місис Варвара вчепилася до кинутого часопису, де червоним олівцем обведені слова:

“Вдовиця, зовсім можливого вигляду, понад тридцять років, шукає друга життя з метою подружжя. Має гарне помешкання та п'ять тисяч доларів. Деталі при оглядинах. Адреса: Місис Варвара, двадцять Лексінгтон Аве, Нью-Йорк”.

Наступний день для місис Варвари був правдивим пеклом. Приходив для знайомства інвалід, два шевці, квітникар, а з стейту Огайо прилетів фермер, бо розраховував за п'ять тисяч закупити худоби і розбудувати ферму . . . Вночі, десь о третій годині, був телефонічний дзвінок, просили вдовицю Варвару взяти гроші і вийти до парку на матримоніальні переговори.

Так женихи кружляли щось з два тижні, потім утихомирилися. Днів три дзвінки від телефону і від поштової скриньки спочивали. Як знов знадвору — дддррр! Місис на допомогу словам дістала з комірчини брудну мітлу і вийшла. Справді стовбичить. Тільки хотіла оперезати його держалном, як він:

— Співчуваю вам глибоко, пані. Де ваш покійник? У місис мітла grimнула на підлогу.

— Який покійник?

— Та ж місис Варвара померла. Ми з похоронного закладу. Чекаємо з труною, щоб забрати тіло. Сусіди повідомили.

Місис затряслася.

— Пане, та ж я є місис Варвара!

— Ви, справді!? А нам тількищо дзвонили, просили влаштувати вам похорон першої кляси.

Місис Варвара вчепилася руками за зачіску й зачукала щосили: “Поліцію, поліцію, прошу!”

Чоловік став її будити:

— Чого кричиш “поліцію”?.. Вставай, просипайся, вже восьма година. Сусідки он чекають тебе, щоб іти разом на закупи.

Місис підвелася з ліжка і полегшено зідхнула . . .

“О В Е Р Т А Й М” *)

Організаторам довжелезних імпрез з подякою присвячує цю скромну працю — автор.

Чоловік звернувся до своєї законної любки:

— Кицюню, підемо ввечорі на концерт. А то ми, мов у джунглях живемо — ні кроку від своєї госпо-ди. Окультуримося трохи, ти маєш новий капелюх і торбинку, виставиш їх під критику. Га? Як ти гадаєш, соловейку?

— Та про мене. Тільки чому ти такий пересічний об'єкт вибираєш? Ходімо краще в оперу або в звіринець. Там, принаймні, є кому поглянути на тебе і належно скритикувати.

— Опера, рибко, влітку замкнена для відновлення голосового репертуару, а в звіринці ми вже були двічі — і обидва рази нещасливо. Пам'ятаєш?..

— Знаю, — перебила любка. — Я тебе тільки просила, щоб ми не проходили повз того патлатого лева. Він на мене завжди витріщує очі та облизується. А всі інші звірі ведуть себе більш інтелігентно. Та що ж. Коли хочеш, ходімо й на концерт. Думаю, там інтелігентії теж не бракує.

Нарешті консолідація думок завершилася, і наше

*) “овертайм” — (амер.) понаднормові години на праці.

подружжя, одягши парадні одяги і притрусивши їх парфумами, дає вказівки дванадцятирічному синові, що лишається на господарстві:

— Сиди в хаті або спи. Дзвонитиме телефон, кажи: батько пішов брати участь у культурній імпрезі, — повчає господар.

— Нікому не відчиняй дверей. Хто стукає, кажи: мама запечатала двері і поїхала на клясичну музику дивитися, — закінчує господиня...

За півгодини вони вже вигідно примостилися в кріслах усього декілька кроків від сцени. “Кицюня” розгорнула програму і з удаваною цікавістю почала її студіювати. Її очі бігали по папері, а вуха готувались ловити кожний оклик сусідів, що сиділи обабіч, ззаду, спереду і навіть зверху, на балконі. Вона знала напевно, що вони говоритимуть, і перші слова, безумовно, будуть стосуватися її особи. Аджеж, увіходячи до залі, вона примітила, що такого оригінального капелюха ні в кого не було, і такої фасонної сукні ніхто не додумався одягнути, не кажучи вже про торбинку з крокодилячого панцеру. Сподівання справдилися.

Не встигла вона проглянути програмку, як ззаду почувся:

— Диви!

Вона вслухалася.

Інший голос ще виразніше:

— Перший раз бачу.

“Кицюня” святкувала перемогу.

— Диви! — знов перший голос донісся. — Не ка-

пелюх, а єгипетська піраміда. Та ще ж сукню надыгла рябу-рябушу, аж в очах мерехтить.

— Перший раз бачу, — знов інший голос, — щоб таку здорову торбу носили. Та в тій торбі, крім дзеркала і парфум, дві хлібини та десять фунтів ковбаси можна вмістити.

“Кицюня” почервоніла. Штовхнула під ребро чоловіка, що розмовляв з приятелем:

— Кінчай розмову. Тут жінку на очах тероризують, а він філософією бавиться.

Чоловік хотів якось виправдатися, але світло раптом згасло, сцена розкрилася — і тут уже було не до суперечок. Вийшов заповідач. Він об'явив, що концерт почнеться доповіддю відомого професора на тему: “Благородний вплив імпрези на нервову і розумову систему живої людини”. Професор став біля столу, а заповідач приніс перед його світле обличчя товстезний глек з водою і дві склянки. Заля зойкнула! Хтось уголос:

— Невже він збирається всю воду випити?

— А ти як думав? — відповідає хтось нетерпеливому. — Імпреза вимагає від глядачів певних жертв. Готуйся.

І треба признати — жертви були колосальні. Доповідач говорив... Ось уже відговорив шістдесят хвилин, але зі змісту промови було помітно, що це лише добрий початок. Більш того. Води із глека випито третину. Це дало підставу рознервованим глядачам

відрахувати, що вся посудина опорежниться не раніше трьох годин.

Насередині викладу між подружжям, що прийшло на концерт окультуритися, виникла справжня війна. Бачите, чоловік, не маючи змоги далі слухати, задрімав. Дрімаючи, він потужно випустив носом повітря, що неминуче призвело до пронизливого свисту. “Кицюня” від сорому ледве не вмерла. Вона стусаном вивела чоловіка зі сплячої рівноваги.

— Фараон нещасний! Прийшов на концерт хропити! — процідила “рибка” крізь зуби.

Чоловік, протираючи очі, не погоджувався.

— І зовсім не спав. Лише заплющив очі для більшої солідності.

Він оглянувся, чи, бува, сусіди не підсміхаються з його кумедного положення. З радістю ствердив — ні одна особа й не думала сміятися — всі вигідно в кріслах прибрали солідного вигляду — і похропували. Він підняв голову, хотів дізнатися, який моральний стан балькону, але “кицюня” шарпнула його за рукав:

— Чого задер голову! В астрономію потягнуло. Сиди крячкою та слухай, що професор говорять.

Чоловіку нічого не лишалось, як витягти з кишені старий рецепт, що лікар йому рік тому приписав від болю голови, і старанно його студіювати.

Після викладу виступила сопранова особа. Вона співала українські, італійські і французькі пісні та арії. Українські речі виконувала з римським акцентом,

італійські — галицькою говіркою, а французькі — полтавським есперанто.

Далі пішов бас . . . Пізніше читали п'ятдесятихвилинний уривок з роману . . .

Хор виконував стрілецькі, любовні і народні пісні...

Грали симфонію на саксофоні... Був балет під акомпаньямент патефона... Сольо на цимбалах. Після тридцятої точки програми, коли слухачі були вже буквально викінчені, і ні їхній зір, ні слух не годні були будь-що сприйняти, заповідач об'явив:

— В наступній точці ви почуєте варіяції на гітарі.

Наше подружжя побагровіло.

Чоловік підвівся і крикнув:

— Досить варіяцій! Ходімо, соловейку, додому...

Була третя година ночі, коли вони добралися до хати.

В хаті світилося. В кріслі, сидячи, спав синок. На гуркіт дверей він кліпнув очима і радісно привітав батьків:

— Чому ж так пізно! Невже й на концертах бувають “овертайми”?

Батьки переглянулися.

— На жаль, бувають, — промимрив тато і, не роздягаючись, бебехнув у ліжко.

ЖЕРТВОДАВЦІ

Уже ввійшло в традицію, щоб до Сергія Чемногого заходити у вільні години на гутірки. Довгими зимовими вечорами тут постійно ведуться дискусії з різних ділянок міжнародного життя, від нобелівських лауреатів у літературі та балетом “Монте-Карльо” починаючи і електричним кріслом кінчаючи.

Цього вечора до Сергія завітала панна Олександра з своїм новим знайомим Борисом.

— Знайомтесь, пане Сергію... Борис. Любить джаз і клясичну музику. Також літературність у нього феноменальна... Вчора за ніч прочитав дві клясики — “Гамлета” і “Застрелену жінку в чемодані”...

Розмістилися вигідно в кріслах. По декількох словах про погоду та про те, чи сьогодні вдалося зловити папугу, що втікла з зоопарку, перейшли на літературу.

— Панно Алексо, — звернувся господар дому до Олександри, — ви не ображаєтесь, що я вас так називаю?

— Але ж ні, чого б я ображалася. Коли я в громадянських паперах так себе охрестила, значить, того бажаю, — відповіла Олександра, прикрасивши своє обличчя приємною посмішкою.

— Панно Алексо, — продовжував Сергій, — чи ви читали найновішу кримінальну сенсацію — маю на увазі роман “Опівночі ножиці в серце”?

Від слів Сергія, мов би від невидимої динамомашини, очі Олександри запалахкотіли надхненим вогником.

— Читала. Ото роман! Як за душу щіпає!.. Тільки не зрозуміла, чому герой ножиці обклеював плястром?

Сергій не дав договорити Олександрі останніх слів:

— І невже ви не звернули увагу на таку подробицю! Та тому, щоб пожиці не розчинилися. Бо як же розчиненими можна заколоти Коломбину?

Вмішується Борис, щоб, очевидячки, теж показати, що він обізнаний з романом.

— Пане Сергію, — каже він, — я про плястер погоджуюся, але щодо смерти — протестую. Коли ножицями вдариш у спину, до серця не дістанеш.

— Як не дістанеш! — майже злісно вигукує панна Олександра, — письменник же ясно зазначив, що ножиці кравецькі. Ними заколоти, що муху вбити. Що не кажіть — сильний роман. Я так виплакалася за тією нещасною Коломбіною.

Борис порухав шелепами на знак того, що він трохи іншої думки, і за хвилину авторитетно заявив:

— А я не жалю. Хай не зраджує. Ну, тільки подумати — сидить в кіні з кавалером і передає через плечі жувальну гуму іншому. Безсоромність!

Постукало в двері. Сергій поспішив відчинити, висловивши наперед здогад, що це прибув новий гурток знайомих для підкріплення їхньої компанії. Але здогад не справдився — зайшла сусідка і, замість звичайного “добридень”, звернулася досить дивно і збентежено:

— Ви чули, пане Сергію?

— Що?

— Тільки що дзвонили... Пани Галину Чайку... ту, що на шостому поверсі... переїхало авто. Неживу відвезли до шпиталю...

Панна Олександра і Борис разом підскочили і разом вимовили:

— Нашу письменницю!

— Нашу відому письменницю, панове, — поправив Сергій.

— Хоч я й не дуже грамотна, книг не багато читаю, але її деякі прочитала, — мов сама до себе проказала сусідка. — Жаль її. Не можу забути “Землю-рідну”. Як читала її, здавалось, що відчуваю, як земля пахтить. І, подумайте, жила в темній кімнатці, їла франкфурти та банани, а писала так хороше...

Сусідка просльозилася. Панна Олександра зрозуміла, що зараз і їй не завадило б поплакати. Вона, викрикнувши “Ах, подумайте!”, закліпала дрібно очима, щоб витиснути таку необхідну в даний момент сльозу. Але сліз, мов на зло, не було. Олександра нараз пригадала Коломбину, якій ножицями прокололи серце, і в неї щось усередині тьохнуло і заросило очі. Щоб розжалобити себе більше, вона стала роздувати, розширювати уяву. Серце Коломбіни показалося їй перекраямим надвоє, перекраямим, мов нейлоновий клаптик мануфактури... Цього було досить. І вона потужно заридала...

— Бачу, вам дуже жаль письменниці... Ви її

дуже любили, правда? — співчутливо звернулася до «Олександрі сусідка.

— Дуже жаль, пані. То моя улюблена письменниця. Як була хворою, в шпиталі, мені принесли її “Безмежне поле”. Що за товста книга, а яка обкладинка! Я так захоплювалася її полем, я так читала... Шкода, що тоді в мене була гарячка і я деталей не пригадую. Пане Сергію, у вашій бібліотеці напевне є “Безмежне поле”?

Очі всіх на мить звернулися до шафи, де за склом виднілися оправлені різнокольорові томи з золотими відтисками на хребтах.

— Панно Алексо, — прямуючи до шафи, говорив «Сергій, — у мене зібрані всі твори Чайки.

Кинувши зором на верхні три книги, де було виписано “Єгипетський сонник”, “Як поводитися з духами” та “Скринька з кістяком мавполюдини”, він розчаровано закінчив:

— Хоч зараз я не маю жадної. Порозпозичав друзям.

Не встигла запанувати тиша, як її перервав Борис:

— Мені просто не віриться, що Чайка померла.

— Мені теж, — у тон Борисові підтакнув Сергій. — Я, мабуть, задзвоню до квітарні. Хай перша китиця жалібних квітів буде від мене.

— Квіти їй не допоможуть, — в задумі міркує Борис, проводжаючи очима Сергія до телефону. — Я б дав тисячу долярів, щоб тільки вона жила... Як моя дру-

жина її любила! В день народження я їй завжди купував новий томик Чайки. Вірите, я навіть боюся за свою дружину... Коли вона дізнається, що Чайка не живе, з нею може щось статися... Слово честі.

Увійшов Сергій. Він уже встиг замовити телефоном квіти і захопити з кухні пляшку та чарки. По павзі запропонував усім випити за спокій душі прекрасної письменниці. Сусідка відмовилася і, вибачившись, непомітно зникла з кімнати.

— — — — —

П'ята чарка кружляла в кімнаті Сергія, як сяюча сусідка не ввійшла, а ввірвалася всередину.

— Вона жива!

Товариство здивовано зиркає на неї, не добираючи, про кого вона з таким запалом сповіщає.

— Хто живий?

— Чайка. Відома, як ви казали, Чайка. Вона поранена, але, кажуть, виживе. Я вже сто долярів збрала їй на допомогу.

Борис поставив недопиту чарку.

— На допомогу... Гм... Це справу ускладнює,

— Де там ускладнює, — дріботіла своє сусідка. — Вона жива... Їй треба грошей на лікування, на гарне світле помешкання. Тепер же вона не може франкфуртами та бананами харчуватися...

Вона підсіла з олівцем і папірчиком до Олександрі.

— Панночко, ви ж так Чайку любите. В шпиталі

її читали... Дайте якого доляра...

— Добродійко, вірте, грошей з собою не взяла.

— То нічого, позичте в пана Сергія.

З обличчя Олександри зникла посмішка, нато-
мість від гніву на чолі вирізьбилися декілька пара-
лельних ліній.

— Я не можу дати, пані. В мене ще телевізія не-
викуплена.

— Та то так, але ж ми хочемо Чайчине життя ви-
купити... Бачите, ви ж її твори читаєте, а від допо-
моги тікаєте. Чи ж не стид, не сором...

Панна Олександра похрускала від нервування
пальці і просто у вічі заявила сусідці:

— Не соромте мене, пані. Я думала, що вона мер-
тва, тому й хвалила. Коли ж вона жива, кажу по со-
вісті, її книг я ніколи не купувала і не читала.

Сусідка не розгубилася від її слів, а прожогом
кинулася до Бориса, пригадуючи йому, як палко його
дружина любить Чайку.

— Ви обіцяли тисячу долярів. Спасибі, як дасте
їй сто на підмогу. Ваша дружина, коли дізнається про
жертву, неймовірно зрадіє...

Борис ніяково мовчав. Сусідка автоматично змен-
шила жертву

— Дайте п'ятдесят. Ради вашої дружини, яка, як ви
самі сказали, захоплена Чайкою. Їйбогу, пане, дайте.

Борис, боявшись зустріти погляд сусідки, опустил
голову. Сусідка зменшила жертву ще на половину.

— Дайте хоч двадцять п'ять, чи хоч десять доля-

рів... Хай буде п'ять... Дайте п'ятку, пане, ради ва-
шої дружини... Уявляєте, як вона втішиться.

Борис підніс голову і ледвечутно сказав:

— Даремне переконуєте мене. Я н е о д р у -
ж е н и й, пані...

Сусідка остовпіла. Не питаючи вже Сергія про
жертву, вийшла з кімнати.

ПО КОРОПИ...

Затишний шматочок Пенсільванії... Чарівна провінція... Вечір... На порожній шлунок ми завела, приблизно, таку розмову:

— А знаєте, — кажу я, — в таку спеку, під вечір, не завадило б узяти холодцю, а до нього ще декілька пляшок холодного пива.

— Що там холодець! — озивається приятель. — Підсмаженої рибки, а до неї тільки-тільки з льоду — французького вина. І раз виделку, раз винце до уст — на-со-ло-да!

— То тоді вже ліпше засмаженого окуня чи коропа і чарку горілки. Уявляєте! На всю тарілку розлігся короп, такий симпатичний, апетитний, тільки що з сковорідки, ще скалочки жиру на ньому сичать та лопають. А біля коропового хвостика варена молоденька картоплина з пахучим лавровим листочком і зеленою цибулькою. Га? А по боках, як сльозинка чиста, зелений горошок, січені грибки і салатка, покроплені сметом. А ще далі порожня чарчина. Ви все це спочатку їсте очима, тобто дивитися, дражните апетит і лише тоді, як відчуєте, що уста несвідомо заворушилися, наливаєте в чарчину бажаної есенції. Вихиляєте. І беретеся до коропа. Знов же таки не поспішаючи. Спочатку смакуєте одну горошинку, далі грибка...

— Годі! — сказали ми всі. — Досить нас мучити. Де дістати коропа?

— Треба зловити. Їдьмо завтра. Недалечко, дві милі. Згода?

— Ну, хто б не згодився? Коли б ті коропи плавали не за дві милі, а за сотню, то після таких кулінарних тортур ми б погодилися.

— — — — —

Удосвіта, коли ще птахи де-не-де пробують голоси, щоб опісля гримнути вкупі передсвітанкову тріумфальну симфонію, спитья страшенно солодко. Вікно відчинене, в кімнату вдирається зелена гілка, а з гілкою — легенький вітерець з запахом трави і цвіту... Тихо... Аж раптом — тюх-тюх-тюлю-лю!.. Це соловейко прополіскує срібно-золоту горлянку, щоб невдовзі в симфонію вплітати свої до нестями приємні варіації.

— Вставай, розхропівся! — хтось мене шарпає за ноги.

Розплющую одне око, бо обоє ліньки розплющити... Розглядаю те камінне створіння, що осмілилося в такий блаженний час будити благородну людину. Ну, так і знав, що це мій приятель. Шез би ти з очей!

— Вставай!

— Облиш мене, бо як зачеплю ногою — за вікном опинишся!

— То, виходить, ти коропа смаженого не хочеш...

Спіймав мене. Мушу вставати, бо мені навіть сковорідка з коропом приснилася. Я за нею, буцімто,

“Фордом” женуся, ось-ось здоганяю, аж тут перехрестя, і їй пощастило через вулицю перескочити, а я на червоному світлі зупинився. І втратив її, алюмінієву, блискучу, з рожево-підсмаженим коропом...

На мене погейкують, мов на вола, щоб я швидше зодягався...

Ідемо промощувати дорогу до тієї вимріяної риби. Ох, яка ж, скажу вам, крута та марудна та доріженька!

З годину на леваді шукаємо черв'ячків, щоб було що коропам клювати, тоді лагодимо вудки, щоб було їх чим з води витягати, тоді припасаємо мотузки, щоб одного, не звиклого до плавання, рибалку, в разі потреби, рятувати.

Сідаємо в авто, помічаємо, що буде невдача, бо сусідка з порожньою пляшкою від соди переходить нам шлях. Я хватаюся за гудзик, один мій приятель прикусує лівого мізинця, а інший тричі хукає на лівий бік, тобто на мене.

— А ви не помітили, — каже до нас сусідка з порожньою пляшкою, — що в нас на леваді появилися борсуки чи дикі кабани. Всю леваду попереривали. І чого б то вони там шукали?

— Червяків, — мимохить вирвалося в мене, і в ту ж мить я одержав від приятеля стусана під бік.

Нарешті ось і озеро, де плавають коропи для смаження. Лишаємо авто на дорозі і йдемо пішки до води — я з банькою червячків, один приятель з вудками, а один, що по-сокирячому на воді тримається, з мотуз-

кою. Наймаємо за три долляри човен, пливемо на середину. Добралися до того місця, де коропи до вудки чіпляються, кинули якорець. Роззулися... Загоряємо... В кожного вудлище над водою схилилося, кожний чекає тієї дорогої хвилини, коли короп сіпне...

— Не клює. Такий червячок гарний і не хоче смикнути.

— Та мені і снилося, — кажу я, — що короп через зелене світло проскочив, а я на червоному застряв. Не впіймав.

— Гвалт, хлопці, клює!! — захлинаючись від щастя, закричав третій. — О, дивіться, вже короп у мене на гачку... Гляньте, як він торсає шнурком, як вудлище згинається! Не хоче, сердега, з гіросферою розставатися.

Ми схилилися над вудилищем того щасливця, що витягав коропа. Прорізали поглядами воду... Якої ж він хоч величини, кандидат на сковорідку?

Нарешті...

— Бляшанку від газоліну зловив! — вигукнув я, затамовуючи радість.

— А, може, в бляшанці короп сидить, — хіхикнув інший рибалка...

Мовчимо... Знов у того, що зловив бляшанку, захиталося вудилище. Коли він тягнув шнур з води, ми вже такого зацікавлення, як уперше, не проявляли. Ми були переконані, що в нього на гачку тепер, якщо не бляха, то дріт з водоростями. Але ні. Були дуже здивовані, бо з води показалася не бляха і не дріт, хоч і

не короп — а в'юн. При появі на поверхні води змієподібної риби, нас всіх охопила така екстаза, від якої човен потужно захитався і виплюснув мене, разом з черевиком мого неплаваючого партнера, в озеро.

— Лови взуття! — кричить “неплаваючий”. — Зловиш, дам нагороду — десять відсотків вартости черевика.

Допливаю до черевика, а він, мов на зло, на дно опускається. Пірнаю мерщій за ним, коли це мене щось за спідню сорочину — хват! сіп! — я в крик, а вода в легені — хлюп! Випливаю наверх, бачу — в човні “неплаваючий” аж крекче, так тягне вудку.

— Ой, — репетує, — вудлице зламаю, спіймав акулу чи восьминога! Не можу потягнути!

— Кинь вудлице, — молю його, — не бачиш, що підчепив мене за одягу?.. Хіба не видно, що шнур до мене веде, бовдуре!

Ще три години ловили намарно. Навіть бляшанки вже не чіплялися. Я, втративши терпець, згорнув вудку, кинув її в човен і став спостерігати, як спритно водяні павуки по дзеркальній поверхні стрибають.

Згодом і обидва мої партнери облишили ловлю. “Неплаваючий”, після довгого вагання, кинув другий черевик у воду, і ми попливли до берега...

Підходячи до “Форда”, здалеку помітили на передньому склі зелений папірчик.

— Певне, мати приходила, — каже третій, — і

лишила записку, щоб ми на обід не спізнялися. Вона так частенько робить.

— Може бути, — уїдливо веде “неплаваючий”, — хоч найчастіше зеленими папірчиками поліція пригадує про своє існування.

“Неплаваючий” угадав. На авті було “запрошення” з'явитися до суду з п'ятнадцятьма долярами в кишені.

— — — — —
Увечері знайомий зустрічає мене.

— Ловили коропів?

— Ловили.

— Скільки?

— Одного в'юна, — кажу, — зловили вартістю вісімнадцять долярів. Та ще й пара черевиків на дно лішла. Майже новенькі, всього три роки ходжені.

А всьому винна упертість. Приснилося червоне світло перед коропом — було не їхати ловити. Поїхали — попеклися...

ВІН І ВОНА

Уявіть собі, друзі, місячну ніч... Майже таку, як на Україні. З малою різницею.

Тут, у Нью-Йорку, замість цвіркунів, цвіріньчить-гуде автомобіль, а наших любих світлячків замінюють гігантські фари - прожектори...

Уявили, спасибі... Ще до того...

Коти на триповерховому будинку виспівували, якесь мамбо. Співали голосно, не дивуйтеся — весна, а, як відомо, в цей період у них найсильніші і найдзвінкіші голоси...

В маленькому скверіку, де три деревини заковані в цемент та залізо, стояв він. Курив раз-по-раз сигарету й озирався до ліхтаря, який освічував ріг протилежної вулиці. Хіба треба оповідати вам, кого він чекав... Кого ж міг чекати, коли надворі і в його серці — весна...

Я бачу ваші всміхнені обличчя, друзі... Вгадали, очікував її. І теж вгадали, що вона не поспішала...

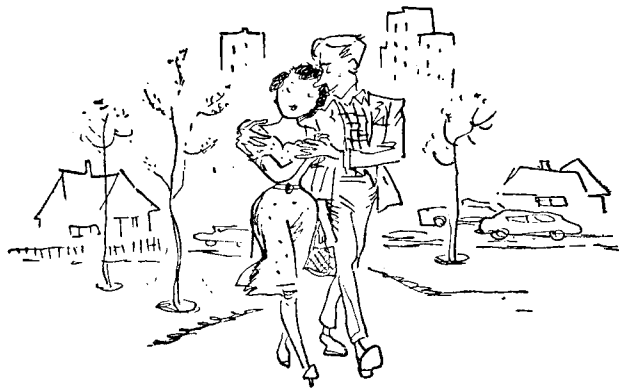
З озвірінням жбурнув сигарету і розтопав... Ніби сигарета була винна, що хтось не появився. Тоді сів на залізний тинок і, не відриваючи очей від ліхтаря, замуликав:

Любе дівча, моя ти мрія,
Мій сон...

Любе дівча, взяло мене ти
В полон...

Любе дівча, тра-ля, ті-лі-лі...

Засвистав, що аж коти здивувалися і притишили мамбо. Я бачу, друзі, — вас розчарує він. Дарем-

но. Коли б ви були в його становищі, ви, клянуся вам, ще сильніше свиснули б. Вона мешкає яких два бльоки від скверика і так немилосердно грає на його молодечих і закоханих нервах... Але...

Ц-с-с... прийшла ось, вірніше прилетіла. І він з розпукою-скаргою тільки й міг витиснути з уст своїх:

— Я так чекаю... Що ж ти зі мною робиш? Я ж кохаю тебе. І кохатиму вічно...

— Я тебе теж...

Від літньої спеки асфальтові доріжки в скверіку розм'якли і пашіли жаром.

Навіть вечорами люди обминали його, бо в тому трикутнику збивалась задуха з усіх перехресних вулиць і провулків...

Тільки в і н був вірний скверикові... Хусточкою змітав з чола грубі краплі поту, час від часу відривав від тіла сорочку - ситківку і приглядався...

Ви в мене здогадливі, друзі. Безумовно, за н е ю...

Проклинав у душі електрику, що світить і, здавалося, все навколишнє ще більше розпалює, кляв асфальт за його в'язкість, дерева — за ріденькі віти і плюгавенькі листки, але не її. Бо любив...

Примостився в знемозі на східцях і заімпровізував у ритм танго:

В моєму серці снігу кучугури,

Бо не бачу твоєї фігури...

Ах-ах, сльози на очах,

Ой-ой, такий я герой...

І, як вона появилася, рушив до неї ракетною швидкістю... І під худеньким деревцем шепотів їй:

— Я тебе кохаю понад усе на світі. І кохатиму до самої смерти.

— Я тебе теж...

Восени він менше хвилювався. Коли була гарна погода, рахував листки, що опали з трьох деревин... Часто - густо не встигав дораховувати до двадцяти, як

вона під'їжджала. Вірно, вірно, друзі, ще раз кажу, що ви кмітливі... Справді, вона вже мала авто.

Ось і зараз він стоїть, але не рахує листків — вітер і дощ уже всі перерахував... Стоїть з парасолею, яку безупинно бомбардують рясні краплини, і підспівує. Без пісні кроку ступити не може.

В моє серце ніби хтось

Влучив пістолетом —

Коли марно жду тебе

З новим "Шевролетом".

Гей-гук, гей-гак, такий то я козак...

Біля скверіку, проїжджаючи, трубили десятки авт, але серед них одно трубіння він упізнавав відразу. Відчиняв дверцята і — о, ні, друзі, не вгадали, зовсім не вів її до парку — із спритністю акробата заскакував усередину і воркував:

— Газоліну маєш досить, любко?

— Так.

— Інспекцію давно робила?

— Недавно.

— Я кохаю тебе.. І кохатиму до гробової дошки.

— Я тебе теж...

Узимку він купив "Каделяка". Вечорами заїжджав у скверик і забирав... Так, так, звісно, і ї. І їхав туди, де менше було ліхтариків, і запарковував...

При тому наспівував:

Я вибрав, милесенька, темнее місце —
Отут запаркуем.
І в авті з тобою годиноньку - другу
Собі поворкуем.

І божився...

— Кохаю... Будь моєю до сконання мого...

— До сконання твоя...

Ось і вся історія, друзі. Спитаєте, де ж живуть тепер мої герої — **він та вона**, як вони називаються. Він зветься Майк Гуша, з сто двадцятої вулиці. А щодо неї, друзі, то її тяжко запам'ятати, бо вона кожної пори року **регулярно мінялася**.

Мій бос був спортсменом першої кляси: люто грався голфом, несамовито ганявся за зайцями і спритно, (а, коли врахувати його шістдесят років, майже подивугідно) стрибав у чужу гречку. Голфом та зайцями бавився регулярно — у вихідні дні і свята, перескакувати ж гречку доводилося принагідно — лише тоді, коли для такого своєрідного спорту складалися відповідні обставини.

З трьох видів босового спорту найбільше я симпатизував останньому — гречці. Коли моєму повелителю замандюрились гратись голфом, чи стріляти зайця, я, крім наказу пильнувати черевики, ніколи нічого не одержував. Але тільки-но він збирався плігати в гречку, я завжди був нагороджений п'ятидолярвим папірцем, який непомітно втискався мені в руки.

— В мене, певне, скоро голова розболиться, — додавав він при цьому. — Піду до лікаря. Як дружина дзвонитиме, чи, не дай Боже, прийде, скажи: пішов до лікаря ультрафіялкові промені приймати.

Одного разу, під час дощу, до нашої крамнички втиснулася товстенька пані з укладистим рептухом, з широкою, мов парашут, парасолею та з добрим фунтом брязкотельців на вухах та шиї. Вона жбурнула мокрий рептух на підлогу, яку я тільки що з таким трудом

виполірував, струсила до стіни парасолю й почала їй згортати.

— Пані, — кажу, — ви не могли надворі обтруситися, аж прийшли в крамницю калюжі робити?!

Коли це з офісу бос виступає і очима, мов рентгеном, клієнтку просвічує.

— Ви, — каже, — пані, прийшли черевики купувати? Роззувайтесь, я вам пів крамниці взуття перепробую. А ти, мерзосвітній бурлако, — гаркнув він на мене, — чому на пані добродійку накинувся?! Вона може в моїй крамниці не калюжі, а моря творити.

І почав я тут взуття приносити, а він пані пропонувати. Натягає їй то на одну, то на другу ніжку та все приговорює:

— Для ваших ніжок, пані, черевичок з низеньким закаблучком не підходить. І тупий носочок не йде... О, ці вже заглибокі, поміряємо інші... А, це вже за низькі. Франк! — горлає на мене. — Принось меткіше з комірчини нову партію, з отих, що сьогодні одержали.

“Луснув би ти! — думаю собі. — Ти там ніжками любиєшся, а я мушу на своєму горбі десятки пар черевиків переносити”.

Задається, на двадцятій парі вони таки дійшли до згоди. Пані одягла бажані черевики, згребла рептух та парасолю і, кинувши на мене презирливий погляд, вийшла з крамниці.

— Містер Клин! — гукаю до боса — Пані за черевики не заплатила. Може, догнати її чи поліцію покликати?

— Я тебе покличу, харцизе! Твоє діло підлоги мити, а не в моїх бізнесових справах втручатися.

“Ну, — думаю, — не везе мені: замість піддобритися, ще більше його розлютив”.

Стою біля дверей, дивлюся на зирні за товстенькою клієнткою, а вона, бачте, на протилежному боці вулиці в босове авто садовиться. А бос по крамниці з дощовиком на руці метушиться.

— Франк, — звертається вже зм'якшеним голосом до мене, — пильнуй бізнесу, я до доктора їду на просвітлення.

Я провів його за двері і тільки здумав сховати п'ятчину в гаманець, як сусідка, місис Марта, крокує до мене.

— Куди поїхав твій бос? — питає.

— Захворів. Ультрафіолковими променями треба просвітитися.

— Я, — каже вона, — зараз задзвоню дружині. Вона йому зробить профілактику. Вона його просвітить так, що в нього цілої кісточки не лишиться!

І помандрувала прямисінько до телефонної будки.

“Ну, — думаю, — почнеться баталія. Оце прибіжить місис Клин, почекає, доки чоловік не вернеться з просвітлення, і почне його черевиками чистувати. Їм забавки, а мені цілий день порядку робити”.

Стою в крамниці — ні живий ні мертвий. Чекаю, коли буря почнеться. Даремне. Ані дружина, ані містер Клин не появлялися. Аж наступного дня вранці обоє вриваються до крамниці. Чоловік летить наперед

і на ходу шепотом кидає мені:

— Франк, рятуй! Загибель моя йде! Кажі, вчора з тобою автом за місто виїжджав. Нашу літню хатину відвідували... А в крамниці лишився один швець.

Тут він удавано закашлявся і від хвилювання почав вистукувати об поруччя стільця шалену дрібушку.

— Франк, — підступаючи до мене, мов шуліка до горобеняти, процідила крізь золоті протези місис, — я хочу тебе запитати...

— Я знаю, що ви збираєтеся питати, — спантелено залебедів я. — Клянуся вам, що я був...

О, голово моя нерозумна, що я наохляп бовкнув! Відразу відкрив карти, зрадив таємницю.

— Де був? — сікається до мене дружина. — Ти вже про все поінформований. Ну, закінчуй, де був?

— У льоху був, — кажу трясучись, — і віднайшов вашу рукавичку.

Тремчу... Очікую чергового наступу.

— Був ти вчора з моїм чоловіком за містом?

— Еге, — відповідаю, а сам косо на містера Кліна позираю.

— Чим ви виїжджали?

— Та вже ж не літаком, — втручається чоловік.

— Ущухни! Не тебе питаю, — погрозила вона йому черевиком. — Я розмовляю з Франком. Чим ви туди їхали?

— Та ніби автом, — кажу. — Тоді саме дощ накрапав... і я трохи задрімав... і не пам'ятаю.

— А як ви їхали?

— Та як, — дивуюся я, — землею... Приїхали до вашого бонгало...

— Заходили всередину? — мов прокурор підсудного, допитує мене далі.

— Не заходили, казав же тобі, — знов відзивається містер Клін, вистукуючи пальцями ще сильнішу дрібушку.

— Мовчи! — тупнула ногою дружина і показала підшву дебелого черевика. — Заходили? — шматує вона мене знов тим самим запитанням.

— Не заходили, пані, — тоскно продовжую я. — Містер Клін півгодини возився біля дверей — і намарне. "Певне, замкова щілина заржавіла", — сказав він мені і пішов.

— Ай-ай-ай! — заскиглив містер Клін, стискаючи руки в кулачища.

"Чого, — думаю, — він стогне. Я його рятую, а він у розпач кидається".

— Продовжуй, — закривши спиною чоловіка, звеліла місис.

— Та я й продовжую. Ваш чоловік уліз крізь вікно всередину бонгало, а я нахилився і через замкову щілину зазираю. Бачу — все стоїть в порядку: ліжка, стільці...

— І справді ти бачив?

— Та щоб мені третього черевика на ноги не надягнути, коли брену! Глянув у щілину і побачив...

— Досить патякати, — перебила мене місис Клін. — У дверях нашого бонгало немає замкової щілини,

двері на колодку зачинаються...

Не встиг я від несподіванки відкрити уста, як місіс вигукнула до чоловіка: — “Пройдисвіт!” — і повз мій ніс пролетів, мов метеор, черевик і луснув по голові сіромаху.

Того самого дня бос звільнив мене з посади. Причина — я нікчемною замковою щілиною попсував йому увесь спортовий бізнес.

І мене тепер така журба бере... Подумайте тільки: хотів допомогти ближньому і так ганебно провалився...

У ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Рівно за три дні Іванові Крикливому стукне вісімнадцять роцьків. До шістнадцяти літ — це був незavidний хлопчисько, що препогано вчився в школі, сяк-так ганявся за м'ячем на футбольному полі і добре, навіть надзвичайно, свистав, коли закладав два середні пальці глибоко між зуби. У сімнадцять він почав виявляти всі ознаки кавалерства. Ранком почав умиватися, навіть чистити зуби, регулярно зачісуватися і мазати голову п'янким пахучим нектаром. У вісімнадцять він при зустрічі з дівчатами вже моргав, кахикав і розсипав компліменти.

— О, Катруся - люблюся! Галло — добридень! Дай Боже витримати до наступного побачення! Та ти, Катре, в цьому вбранні блищиш, як медичинський пінцет у болоті. Присяйбі.

І так до кожного, кого б він не зустрів з молодого жіночого роду.

До незнайомих він мав підхід трохи інакший. Як тільки вздрів, півнем підбігав і солоденькими речами причаровував:

— Вибачте, але, побий мене грім, я вас десь бачив.

Незнайома смикає плечима, ніяковіє.

Він сильніше розпалюється:

— Не відмовляйтесь. Бачив десь. О! Пригадав: та

на забаві ви танцювали, мов німфа. Пригадую вашу румбу. Ви так граціозно підскакували, а ваші ноги в повітрі мерехтіли, наче блискавки. Ви були правдива міжпланетна богиня.

Отже, кавалер Іван незабаром відзначає іменини і день свого народження. На це своєрідне свято молодости і краси іменинник запросив десятеро знайомих дівчат і лише трьох хлопців-кавалерів. Розрахунок був простий. Дівчата за браком хлоп'ячого оточення зосередять усю свою увагу на іменинникові і обсиплять його словесними, сердечними, багатообіцяючими привітаннями. Ввесь тягар підготовки до гулянки Іван звалив на свої плечі. Кожне рішення, яке приймала мати чи сестра, обов'язково старанно обмірковувалось ним і або схвалювалось, або змінювалось, підчищалось, а в більшості зовсім відкидалось, як грубе, некультурне, ба, навіть плебейське.

— Зваримо на свято смачний український борщ, — радилась мати з донькою.

— Який борщ ви збираєтесь кип'ятити?! І не думайте! Дівчата побачать, що там плавають буряки. то й до уст побояться підносити. Ще в горлі застрягне чи делікатні зуби порозхитує. Розборщилися! Ще, чоґо доброго, приготуйте ковбасу з мармелядою і хроном.

— То, може, варениками з сиром почастуємо? — невгавала мати.

— Варениками?! Хто ж їх гризтиме. Та ще з сиром! Ще з ryb'ячих кісток приготуйте. Ніякої куховарської фантазії не маєте. Зваріть якусь аристокра-

тичну їжу. Щоб для очей і для шлунку було якесь задоволення.

Вкінці вирішили продискутувати кулінарні дрібниці ввечері, а зараз обговорити питання прикрашення Іванової резиденції.

— Мамо, купіть у хату трохи ботаніки — попросив чи наказав синок.

— Якої ботаніки?

— Я маю на увазі квіти. Поставте їх по обидва боки моєї фотографії: ліворуч — білий пейзаж — знайомство значить, праворуч — червоний — непересічна любов. Зрозуміли?

Мати підтакнула. І одноразово пригадала, що сьогодні до його кімнати купила кольоровий портрет Шевченка.

— Синку, — каже, виймаючи з шафи портрет з рамці, — забула тобі сказати. Купила сьогодні Шевченка. Поставимо на комоді і теж обгородимо квітами.

Іменинник насторожився.

— Купили, кажете, Шевченка?!

Мати йому:

— Аякже.

— І напевне з вусами, шапкою ще й кожухом на додачу!

— Вгадав, синочку.

— Покажіть!

Мати перелякано за портрет і до Івана.

— Дивись!

Синок глянув і мов чайка підстрелена:

— Ну, так! Лопну від сорому. Занесіть, мамо, цей малюнок до скрині і замкніть під тринадцять замків шей сургучем запечатайте. Горе мені, горе з вашою українізацією. Погибель мені з вашою традицією. Прийдуть до мене чужинці, глянуть на цей портрет і від переляку сплющатся. Шапка кудлата і кожух пудів п'ять з половиною. Так і пригадуються сніговії і пінгвіни на полярному полюсі. Ще й вуса до шиї звисають. І ні краватки, ні метелика біля шиї не причеплено. Чуєте!! То ви оцей малюнок будете ставити чи вішати в моїй кімнаті? Будете псувати мені цивілізацію? Та я ліпше стану догори ногами, аніж бачити таку компромітацію.

Мати ні в сих ні в тих стояла і слухала сінка.

— Чого ви стоїте біля мене?! Ідіть геть від мене зі своєю акварелею. І не дратуйте мене.

Мати пішла. Іван похапцем одягнувся і прожогом дременув до знайомого маляра.

— Галло, пане дженіторе! Оце ваша остання картина? Феноменальна. Феноменальна дівчина. Чиста, мов сльоза. А які ноги! Справді, ноги ви виточили, мов сам Леонардо да-Вінчі. Особливо ліва нога — справжня поезія. Хоч мені здається, професоре, що права нога внизу трохи товстіша, ніж угорі. Проте, вдумливо оформлена...

— Професоре, маю горе. Таке горе, що хочеться без нот, без акомпаніяменту совою заспівати. Після-завтра в мене день народження. Окультурюю кімнату. Поставив свій портрет на комоді, а для контрасту Шев-

ченкового немає. Вдихніть надхнення і вродіть мені Тараса Григоровича.

— В якій позі хочеш малюнок мати?

— В якій вам зручніше, професоре. Лише, щоб не спав. Ага. З голови скиньте шапку. Надягніть циліндра.

— Якого кольору циліндер? — спокійно питає Леонардо да-Вінчі.

— Якого хочете! Чорного. Ні, дуже сумно. Зробіть срібного кольору. Або кольору кислого молока. Ні сіре ні біле. Бруднуюте. Вуса теж викиньте. Замість них, змалюйте під носом для жіночої принади чорненьку тоненьку смужечку. Здеріть кожух. Дайте йому вбрання в квадратиках, з англійської вовни. На шию краватку... Якого змісту, професоре, почепити краватку Шевченкові? Може, намалювати садок на Україні? Пригадуєте:

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть...

— Га? Як ви гадаєте?

Професор скривився.

— Не вміститься садок на куценькій краватці. Треба щось коротше придумати...

Іван теж замислився.

— А що Шевченко більш усього любив? Квіти!!! Він же писав:

Думи мої, думи мої,
Квіти мої, діти...

— Ну, так! Малюйте на краватці квітку. Рожу. З

двома листочками. На одному листочку сидить бжола і ноги витирає. Ідея!! Малюйте!

Маляр приступив до цікавого замовлення.

— — — — —

День, в якому Іван мав щастя народитися, був погожий, як і сам іменинник. Останній метушився по кімнаті і покрикував:

— Мамо, спіймайте муху і задушить, а то гості прийдуть, а муха в хаті веселиться, мов на курорті. Ще подумують, що в нас не провадиться жадної дезинфекції. Ловіть!

— Як же я її буду ловити, коли підскочити не можу?

— То візьміть горщик кип'ятку і линіть на стелю. Обпарте паразита. А втім заждіть. Це будете робити пізніше. Давайте мені сорочку.

— Українську тобі, з блакитною вишивкою?

— Дайте спокій. Ніякої мені української вишивки. Приготуйте мені червону сорочку з зеленими рукавами.

— Ту, синку, що мекіканські пальми на спині, чи три гадюки на грудях?

— До цього часу не знаєте зоології. Не гадюки, а кобри. І нарешті, мамо, запам'ятайте залізні правила культури. В будні дні люди носять сорочки з пальмами, лише в свята з кобрами, або можуть бути тигри чи інші нецивілізовані звірі...

Почали сходитися гості. Іван стояв біля дверей і кожного вітав

— Добривечір, панно Олю! Яких дискретних парфум ви вживаєте. Боже, яких! Ось я дихнув, і від вашого аромату в ніздрях залоскотало.

— Галло, Василю! Що це в тебе під оком прищ чи синець умостився? Ну, так, синець. Завбільшки в п'ятака! Напевне, Різдвяні свята були хвилюючі.

І так кожного гостя Іван не забував. Кожному щось приємненьке сказав. Сідали за стіл. Мати, за порадою Івана, не соромила гостей традиційними українськими стравами. На перше вона подала єгипетський бульйон, далі італійські макарони з родзинками, потім російський "чайок" з жидівською мацою і вкінці індійські горіхи з американською кока-колою.

Після їжі гості перейшли у вітальню. І відразу всіх очі вп'ялилися на комоду. На ній стояв великий портрет іменинника, а поруч — малюнок літньої людини в циліндрі, з мишачими вусами, білими рукавичками, тростиною та краваткою з рожею і бджолою. Гості, як глянули на великий портрет, майже в один голос сказали:

— О, Іван тут, мов живий! Аж проситься говорити. Потім очима на малюнок поруч. Хтось загадково:

— А це хто?

Іван спантеличено:

— Не впізнаєте?! То хоч, будь-ласка, вгадайте.

Оля підбігла близенько і переможньо, бадьоро:

— Та хіба тяжко вгадати? Це ж портрет Чарльза Чапліна.

Розлучений іменинник ступив до малюнка і пальцем донизу:

— Хоч читайте, коли з голови розум виплигнув.

Внизу золотими буквами виведено: "Тарас Шевченко. Дарунок художника Гріхомазова Івану Крикливому".

Настрій у гостей після такого інциденту поспувався.

Розходилися...

Містер Гриць Кваша на сьомий рік свого перебування в Америці купив гарний двоповерховий будинок в околиці Нью-Йорку, обсадив його деревами й квітами і зажив тихим, спокійним життям. Приятелі та друзі до нього рідко коли вчачали — він жив у такому глухому кутику, що його за годину ледве віднайдеш. Сам Гриць Кваша теж не квапився відвідувати своїх знайомих на долині Нью-Йорку. Кожні такі відвідини коштували щонайменше два долари, а на такі витрати він собі лише двічі на рік дозволяв — на Різдво і на Великдень. Йому потрібний був кожний цент: він збирав гроші, щоб купити другий будинок і відчинити в ньому власну крамничку.

Свою адресу містер Кваша також рідко кому давав. А вже, Боже борони, якійсь організації.

— Даси адресу, — казав він жінці, — а вони тебе листами засплять. Давай, мовляв, Квашо, гроші на добродійні цілі та народні фонди. Ніяких адрес. І клопотів менше, і совість чиста. Не даємо, бачте, грошей на всякі добродійства, бо нам про це нічого не пишуть. Зрозуміла?

Телефон Кваша теж мав. Навіть два. Один у спальні, біля самої подушки, другий — у вітальні. Але ніхто зі знайомих номеру його телефону не знав. Знав тільки банк, де зберігалися Квашині гроші, знала школа, де

вчилася його донька, і лікар, в якого він, Кваша, частенько радився, яким способом можна дожити до ста років життя. В хаті Кваші панував цілковитий спокій. По всіх кімнатах розстелено м'які доріжки, щоб не було чути кроків, скрізь лампи з темними абажурами, щоб світло не било в очі, навіть радіо — і те грало тихо-тихенько і лише для того, щоб уприємнити містерові Кваші солодке спання.

І ось подумайте, оцю блаженну тишу зруйнувала йому власна дружина. Одного разу вона вернулася з Нью-Йорку. Була в українській церкві, сповідалася. (Мусіла конче йти сповідатися, бо останній раз уся родина була перед сповіддю сім років тому, ще в таборі, взимку 1949-му). Отож, повернулася дружина з сповіді і сказала чоловікові:

— Грицю, по дорозі сьогодні я заходила в “Українське інформативне бюро” на Сьомій вулиці. Конче хочу відшукати свою знайому з Німеччини.

— Ну, і як, віднайшла?

— Та ні. Але я дала нашу адресу. Як вони знайдуть її, напишуть нам.

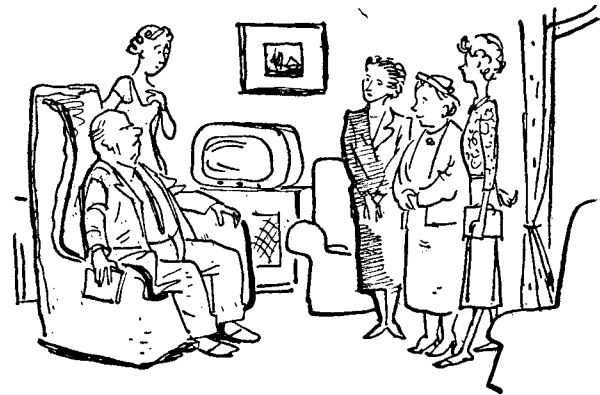
Гриць Кваша повалився на канапу і схопився за серце.

— Оце тобі! З такою жінкою доживеш до ста років! Хто тебе просив давати адресу? Та ще кому — “Інформативному бюрові”! Як ти ще похоронникові не дала?! О, горе! Тепер мене замучать своїми харитативними прозьбами.

Жінка мовчала. Чоловік підбіг до телефону і набрав номер лікаря.

А наступного дня, ввечері, закалатав електричний дзвінок. Кваша зиркнув на жінку:

— Чуєш, уже прийшли по мою душу! Ні, на жадні добродійні цілі не даю! Це все.

До хати зайшли три пані.

— Доброго вечора. Дай, Боже, господареві і його родині здоров'я!

— Спасибі, — тремтячи, відповіла Квашиха.

Містер Кваша сів у крісло, взяв “Сонник” видання 1905 року і почав читати. Раптом закрив книгу.

— Ви з “Інформативного бюро”?

— Ні. Адреса лише звідти. Ми з жіночої організації.

— О-о! — протягнув Кваша. — Але в мене в хаті є своя, власна, жіноча організація — дружина, дочка, мати...

— Ми прийшли поговорити... З дозволу Конгресового Комітету...

— Та я знаю. Кажу вам наперед — на жадні добродійні цілі більше не даю. Я через те добродійство скоро зруйнуюся. Вчора дав п'ять долярів на газ і електрику, сьогодні два доляри на воду. Так що, шановні пані, жертвувати по два рази на день не маю сили. Вибачайте, але дати вам нічого не можу. Гуд бай!

Одна з пань повернулася, щоб вийти, інша стояла, як укопана, і не знала, що робити, а третя, панна Галина, почала пильно оглядати обличчя містера Кваші.

— А й справді, — сказала вона, — знайоме обличчя. Та я вас бачила в таборі. З якого ви табору?

— З Міттенвальду! — суворо відрубав Кваша.

Панна Галина проясніла:

— Ну, бачите! Я теж один час жила в Міттенвальді. Гора з горою не сходиться, а людина з людиною може.

Містер Кваша від цих слів повеселішав, розворушився.

— Та чого ж ви стоїте... Сідайте. Жіночко, підсунь, будь ласка, м'які крісла сюди. Яка несподіванка... А в якому ви бльоці мешкали?

— О, в цьому, як його, в передньому бльоці. Номер 1, здається.

— А-а, недалеко річки. Так-так... А я мешкав в адміністративному.

Запанувала настроєва мовчанка.

— А знаєте, — каже панна Галина, — ви тоді старішим виглядали... Тепер ви козак.

— Ну, знаєте, теперішнє життя не можна рівняти до таборового. Тоді були які злидні. Горохова зупа щоденно. А тепер, в Америці, кажуть, навіть куряче молоко з ферми можна дістати.

Панна Галина похитала головою.

— Добробут у цій країні. А на скитальщині горювали. Були босі й голі. Пам'ятаю, яка я була рада, як зимою одержала теплий одяг з Америки.

— А я, — вже не каже, а мріє Кваша, — як одержав харчову пачку, як зрадів. Мов дитина. А моя дочка як утішилась... А дружина.

Він глянув любенько на свою подругу життя.

— Чого ти стоїш, жіночко? Сідай. Почувай себе, як в одній родині. Так-так. Пригадалося таборове життя. Кепсько приходилося.

— А тепер там удвічі гірше тим, що лишилися.

— Що гірше, то гірше, — промовив Кваша і потер пальцем біля ока.

Що далі згадували минуле, тим більше Кваша тер пальцями біля очей. Врешті не витримав і заплакав. Плачучи, поліз у кишеню, вийняв десять центів і дав

на допомогу інвалідам та дітям - залишенцям у Німеччині.

— Дякуємо, — сказала панна Галина і протягнула Кваші руку. — Ваше прізвище разом з вашою грошовою пожертвою буде надруковане в списку жертводавців.

— Де саме?

— В газеті.

— О, якщо буде друкуватися в газеті, то нате 20 центів. Даю вам тому, що ви з одного табору зі мною і вмієте до мого серця промовити. Але прізвища мого в газеті не друкуйте. Просто напишіть: “Добродій N — 20 центів”.

Делегація жіночої організації з сумними обличчями покидала хату “Добродія N”.

З НАГОДИ ДЕСЯТИРІЧЧЯ...

Вже скоро минає десять років, як до землі Вашингтона масово почали прибувати ми, скитальці. Здається, так недавно нас несло кораблем до цієї земельки, неначе вчора гойдало нами по хвилях Атлантику, а вже стільки рочків прошуміло. Гай - гай...

За цей час ми тут багато чого навчилися, багато з чим примирилися. Спочатку тут горювали, один одному до Європи вернутися обіцяли. Згодом наш темперамент утрусився. Ми почали тутешніх людей цінити, а їхні гроші, авта, гавзи зуміли навіть полюбити.

Минули часи нарікань. Настала ера спогадів. Кожний згадує ту пам'ятну пору, коли його одна нога ще лишалася в Європі, а другою він непевно ступав по березі американському.

Згадую і я...

—**—

Мій корабель причалив до Бостонського порту. Я взяв у руки дерев'яну, обвинену ременем та мотузкою, валізу, і став у чергу. Чекаю... Хвилююся... В голові шумить, серце ось-ось вискочить, а ноги дрижать, мов би по них електрику пустили, ну, просто, не встояти. Новий край, який у дитинстві мені здавався таким же далеким, як Місяць, де два брати по черзі одного вилами підіймають, як Великий Віз, що схожий на ополоник, яким мати борщ у миски наливала. Зараз,

думаю, ступлю у Новий світ, на Вашингтонову землю.

Коли це чую, якийсь чоловік ззаду зрозумілою німецькою мовою каже до когось:

— Ось зараз побачите, страшний суд почнеться. Американці будуть перевіряти емігрантів. Шукатимуть золота та іншого благородного заліза.

— Та що ви кажете? — донісся переляканий жіночий голос.

— Те, що чуєте, пані. Будуть усім валізи перевертати, всіх оглядати, щоб нікого з валютою не пропустити. Навіть будуть рентгеном просвічувати, чи, бува, хто п'ятака чи цвяха золотого не проковтнув.

Я, вчувши такі передбачення, зовсім занепав духом. Хоч я був певний, що в мене ані у валізі, ані в кишках ніяких дорогоцінних п'ятаків чи цвяхів не може бути, все ж таки я рентгену боявся. А що, думаю, якщо мене просвітять і десь там на легенях або на якомусь ребрі знайдуть підозрілу туберкульозну крапку чи кому?! Що тоді, га? Відішлють назад до Німеччини, і буду в якомусь задрипаному баварському таборі сидіти та слинку від голоду ковтати, а мої товариші по скитанню десь у Нью-Йорку будуть розкошувати та кока-колою і сандвічами об'їдатися.

З такими невідрадними думками просовуюся до інспекції.

Старий службовець, як із землі, виріс переді мною і зазирнув мені у вічі. Я ні живий ні мертвий. Ну, думаю, попався, Миколо, щось уже помітив. Аж так він через перекладача питає:

— Маєте гроші?

У мене в голові дзенькнуло від напруження.

— Маю, кажу.

— Скільки?

Я поліз у кишеню.

— Ось, — показую, — десять пфенігів німецьких і п'ятнадцять копійок російських, ще від царя Миколая.

Службовець розсміявся. Опісля серйозно не то просить, не то наказує:

— Відчиніть валізу.

Я розв'язав мотуззя, розпустив реміняку, і моя валіза з брязкотом-гуком відчинилася. Зверху лежали мої найдорожчі речі: випрасувані штани і сорочка, які я завжди надягав у таборі на різні академії, свята та скринінги.

Інспектор зиркнув на цей парадний одяг і чомусь здивувався.

— Ви, — питає, — самотній?

— Так, парубкую. А що?

Інспектор зам'явся. А далі таки висказався.

— А де ж, — каже, — ваш святковий одяг, що ви одне ганчір'я перевозите за океан?

— Та оце ж, — кажу, — зверху — мій одяг на різні okazji. Насподі ж лежать гірші речі, на будень приспособлені. Показати?

— Ні, ні, ради Бога, ні! — запротестував службовець. — Просто тяжко повірити, що насподі ви маєте ще гірше шмаття. Зав'яуйте, каже, пошвидше валізу.

А я йому: — А золота хіба ви не будете шукати?

— Ні, — каже, — відсувайте вашу коробку.

— І кризь зуби не будете дивитися, чи бува, я брилянта чи золотого цвяха не ковтнув?

— Ні, ні, проходите. Але стисніть ваш багаж, бо он щось дрантыве звідти виглядає.

— О, — кажу, — то нічого дрантывого. То шкарпетка. Я її сховаю в кишеню. Однаково носової хусточки не маю. Дякую.

Інспекція закінчилася. Отже, я вже буцімто обома ногами в Америці...

Саджають мене в поїзд і я їду до свого добродія-“спонзора”, який мене виписав з Німеччини. Жив мій рятівник на десятій вулиці в Нью-Йорку.

Приїжджаю до метрополії вночі. На станції до мене підійшов хлопець з українського допомогового комітету, і ми вже вдвох їдемо поздоровити і обійняти містера Грушу (так звався мій “спонзор” з Мангетону).

Добралися до відповідного номеру. Я й кажу хлопцеві:

— Ви йдіть додому, я тепер і сам достукаюся до своєї, так би мовити, рідні. Спасибі за поміч.

Хлопець, мабуть, того лише й чекав. Віддав почесть мені, тобто підніс вказівний валець до неба, сказав “до побачення” і мов кризь землю провалився. Не встиг я оком моргнути, як його не стало.

Стоїмо ми тільки вдвох: я і моя валіза. Валіза спокійна, а я тремчу, якраз перед дверима Груші. І роздумую...

“Як це постукати: двічі чи може лише раз? Постукаю раз — хай знають, що чоловік інтелігентний”.

Стукнув.

В Грушиній хаті анічичирк.

Стукнув двічі.

Та сама могильна тиша.

Я втратив інтелігенцію і гримнув разів чотири в двері.

Чую, заскрипіло ліжко і до дверей зашльопали пантофлі.

— Гу із диз?*) — з-за дверей пролунав сонний жіночий голос.

Я розгубився. По-перше, нічогосінько не второпав, що той голос питав, а по-друге, не знаю, що відповідати. Нарешті відважився.

— Це, — кажу по-українському, — тут мешкає Груша?

— Тут, — відповідає голос. — А чого це ви вночі ломитесь у двері. Хто ви будете, містере?

— Понеділок, — кажу.

— Не брешіть, — відзивається голос, — сьогодні субота. Ви п'яні, то й плетете нісенітниці. Йдіть геть з-під дверей!!

Мною аж затіпало.

— Побий мене Боже, пані, я — Понеділок. Той, якого ви виписали з Німеччини.

А голос своє:

— Я вас не виписувала. То мій чоловік. А він на

*) по-англійському — хто там?

праці. То не впусти ж я вас серед ночі в кімнату. Я роздягнена.

— То одягніться, — кажу. — Я однаково на вас не буду дивитися. Чую по голосі, що ви вже старенька пані. Мені аби де переспати.

А вона:

— Сам ти старий, жебрак європейський! Іди геть, бо поліцію покличу.

І пошльопали пантофлі сердито від дверей.

Вийшов я на вулицю... Люди проходять повз мене і, кинувши спочатку оком на валізу, опісля на мене, маршують далі.

Стою... З барів доноситься своєрідна лірика-крики, кашлі, хрипливі мелодії. Час від часу проїжджає таксі. Перебігають з одного боку пішоходу на інший коти. Напевно на побачення. Взагалі, кипить нічне життя...

А я з своєю нерозлучною подругою-валізою бреду по бруку і не знаю, що робити, з чого почати. “Може б треба заплакати”? І враз відкинув думку. Ну, що я виграю, коли почну рюмсати? Збіжаться люди і будуть мене оглядати, як якийсь експонат. А сміятися в такому положенні теж немає особливої охоти. Ні, буду йти з нормальним виразом обличчя. Що буде — то буде! Йду...

Коли чую збоку, біля дверей чепурного будинку якийсь чоловік звертається до мене українською мовою:

— Куди йдеш, хлопчисько?

Це питання зненацька та ще рідною мовою при-
толомшило мене. . .

— О, то ви українець? — кажу йому перегода, коли пройшло мое остовпіння. — А по чому ж ви пізнали, що я теж з тієї братії?

— По чому? — дивується чоловік. — По кашкеті-мазепинці бачу, що ти нашої крові, а по вбранню здогадуюсь, що скиталець.

— Їйбогу правда! — просяяв від радості я.

— А де ж ти живеш? — він підійшов зовсім близько до мене і озирав мене так, ніби я не людина, а леопард чи жирафа.

— Поки що живу на вулиці. — навмисне жалібним тоном відказую я. Та одночасно думаю: “А ось зжальється сердега і впустить до свого мешкання переночувати”. — Бачите, — продовжую мінорним голосочком, — приїхав я до свого спонзора Груші. Аж його нема вдома, а Грушиха крізь двері сказала, що вона, окрім, зрозуміло, законного чоловіка, вночі до себе нікого не впускає. Та може б і впустила, але я здуру назвав її старою панією.

— То ти справді дурницю змолів, хлопче. В Америці старих пань нема. Є молоді і середні. Запам’ятай собі.

І тут сталося чудо. Я, певне, розчулив чоловіка, бо він сказав, що має де влаштувати мене на цю нещасливу нічку.

Мені бракувало слів, щоб висловити подяку такій сердечній людині.

Ми йшли коридором, застеленим темно-зеленими килимами. Зайшли в кімнату. Кинулись у вічі чудові мебелі, широка канапа, крісла, м'які фотелі. І все або темносинього або темнозеленого кольору.

— Ось тут, на канапі, ти і заснеш, хлопче.

— Дякую.

— Запам'ятай, хлопче, — на відході кинув він мені, — як схочеш часом вийти прогулятися, йди праворуч. Ліворуч не можна.

— Розумію, розумію, — здогадливо промовив я, — там, мабуть, пес на прив'язі, то щоб його не дратувати.

— Ні, — каже він, — там через двоє дверей три мерці лежать.

Мене ніби хто молотом по голові гримнув:

— Які мерці?

— Звичайнісінькі, хлопче. Це похоронний заклад, і їх сюди звозять. Але ти не переймайся ними, спи собі спокійно. Я по сусідстві також сплю.

Я зірвався на ноги.

— Ні, — кажу, — дякую. Я піду вже зараз прогулюватись.

— Чому ж ти тікаєш?

— Чому, питаєте? Ще чого бракувало, щоб я разом з мерцями перебував. До побачення.

І знов бреду. Валіза вже настобісіла. Важуча стала. Ріже долоню і за кожним кроком, мов маятник, ритмічно б'є по колінах.

Вулиця кінчилась. Починався парк. Так як у мене

конкретного маршруту не було, а йшов я, куди очі дивилися — увійшов у парк. Обігнав його вздовж і вперек — ні однієї нормальної людини не зустрів. Бо дві живі особи, що я їх побачив тут, не можна було зарахувати до тієї категорії. Один і другий були п'яні по вінця. Один лежав на лавці і, рахуючи пальці на руках, щось наспівував. Інший, негр, стояв біля деревини і розмовляв з нею про якісь високі матерії.

Я присів на лавці, валізу поклав біля себе — і зідхнув. І такі драматичні думки полізли в голову: Ось на тобі, приїхав до Нового світу, а він так неfortunно зі мною повівся... А чи не вернутися мені до корабля і попросити, щоб він мене відвіз назад до Європи. А що, як виїдеш назад, — шепче мені щось інше, — і в дорозі, на Атлантику — аварія? Підеш на дно. І не буде тебе, Миколо, ні в Європі, ні в Америці. Лежатимеш десь на дні океану рибацям на здивування. — Ні, зажду поки що з від'їздом... Може завтра знайду де переночувати...

Як довго спав я, не знаю. Був погожий ранок. Окраєць червоного сонця пробився крізь хмародер і осліпив очі. Я розглянувся і помітив, що я лишився один. Моя нерозлучна валіза зникла. Шезли мої таборові речі. А найболючіше — пропала моя вишивана сорочка, яку я ще вдома купував — і яку крізь вогонь і воду довів аж до Америки. До цього парку. І на тобі — тут не допильнував.

Кінець цієї історії ультраекзотичний...

Цього самого дня я віднайшов собі помешкання...

ГРУБА ПОМИЛКА

І не де інде, як у Грушиному гавзі. Грушиха мене частувала-годувала. Я їй подарував залізний перстень з тризубом, а вона мені — три пари білизни, два вбрання і пальто з кролика. Коротко: влаштувався. Увечорі пішов у той парк, де втратив валізу. І подумайте!

В куті парку, на смітнику, бачу, лежить моя рідна валіза з мотуззям та ремінякою. Став на коліна, переглядаю свій колишній одяг... Усе лежить у цілковитому порядку на смітті. Тільки сорочки вишиваної бракує. “Покинув, — думаю собі, — злодій моє лахміття, не буду й я його брати”.

Йду до середини парку. Коли зирк! — назустріч мені прямує той негр, що вночі п'яний з деревом розбалакував. Йде, золягнений в мою полтавську сорочку.

Я заціпенів. Аж згодом, як він минув мене, я подумав: “Хай носить. Видко, йому дуже сподобалася українська вишивка”. І розсміявся...

—**—

Тоді це були сумні хвилини. А тепер це згадується, як комічний випадок. І не без своєї романтики. Присяйбі, правда.

Професор Іван Степанович Лопух увійшов у хату такий злючий, що господиня аж зойкнула. З серцем замкнувши газ (котлетки враз перестали шкварчати), вона безнадійно опустила на стілець.

— Ну, що це ти, Іване, робиш зі себе? Тобі потрібне було оте політичне віче? Щоб воно тричі луснуло! Та ти подивися на себе, як ти там рознервувався, на що перевівся? Та зараз у тебе такі очі, що бачу, тобі не котлетку споживати, а, як тигрові, сире м'ясо шматувати! Я тобі вже стільки разів казала — ти літературознавець, займайся літературою, а в політиці хай бабрається той, у кого горло залізне та серце тверде.

— Та не теревени, Маріє. Ні на якому політичному вічі я й не думав бути.

Господиня від несподіванки подалася назад.

— А грім з ясного неба! То хто ж це тебе так розпалив, що в тебе злість очима випирає? Невже сусідка, що на поштовому столику листи переглядає, так?

Іван Степанович, замість відповіді, мовчки витягнув з кишені газету і простягнув жінці:

— Читай, що та “Громада” вмістила за вірш на літературній сторінці. Та то ж просто компромітація! Та ще й не підписала, хто те віршилище зліпив! Ну, прочитай.

Марія пробігла очима скандальні рядки.

— О, безголов'я! Оце так вірш! Слухай, старий, довго не думай, а пиши лист до редакції. Збештай їх так, щоб вони від сорому не знали, де дітися! Та ж випирає з нього партійництво! От нещастя — куди не кинься, скрізь партія. В ковбасні — партія, в голярні — партія, в редакції — партія!

— А ще й прикриваються. Помістили вірш якогось бандерівського вождя і думають, що ніхто в цьому не розбереться.

— Та то, Іване, більше на лемка схоже, ніж на бандерівця.

— А може й лемко, а може й уердепівець.

— Ні, ні, уердепівці пишуть вірші про голод у 33 році, а тут мова про зброю.

— Це мельниківці. В них що друге слово про меч.

— Хто б там не був, жінко, а видно, що вірш партійний. Давай чорнило, я їм зараз настрочу декілька тепленьких рядочків.

—**—

“Дорога редакціє! З жалем мушу сконстатувати...”

— Іване, що ти пишеш — “Дорога редакціє”? На якій підставі! Вони містять партійні вірші, а ти їх звеличаєш?! Пиши — “Партійна редакціє”...

— Може, жінко, твоя правда. “Партійна редакціє, з жалем констатую, що у вашій газеті за минулу п'ятницю, на літературній сторінці, був надрукований вірш без автора. Стверджую, що вірш належить особі з одного партійного середовища, яке ви, очевидно, потайки підтримуєте. З цього я роблю висновок, що ваш

газета, на жаль, не є безпартійна”. На цьому, жінко, можна й скінчити, так?

— Та як же? Запитай, хто автор вірша...

— Ага, правильно. “Ласкаво прошу повідомити, хто автор того твору, щоб я міг певно знати, до якої партії вас зарахувати. З пошаною — професор літератури при колишньому мюнхенському інституті таємної торгівлі на Розенгаймерштрассе, — Іван Сергійович Лопух”.

—**—

За декілька днів пан професор одержав від “Громади” листа такого змісту: “Високоповажаний пане! Вірш, який вас так розгнівив, написаний більш як сто років тому Шевченком. Здоровимо...”

—**—

Увечорі сусідка не могла вгамувати цікавості:

— Пане професоре, я сьогодні бачила на столі для вас лист від “Громади”. Що, може, йдете туди працювати?

— Ні. Я їх вилаяв за одну грубу помилку, і вони вибачалися переді мною...

І хоч би оком моргнув — то ні. Урочисто сказав — і пішов доїдати котлетки.

ПОСЛАНЕЦЬ СЕНАТОРА

З нагоди дворічного існування “Рідного краю”, закладу по виготовленню пудри для немовлят — власник Домініко Шмір, (раніше, до приїзду в Америку, пан Дем’ян Смирний) — влаштував бундючний ювілейний пікнік з концертом, їжею та різними милими несподіванками.

На ювілей запрошено п’ятьох конгресменів, двох сенаторів та радну міста Н. Від трьох конгресменів листи повернулися назад з допискою поштового уряду, що адресат написаний олівцем і тяжко його розібрати, один сенатор повідомив, що пудри “Рідний край” не вживає, тому не бачить причини бути присутнім на такій величній параді, а решта запрошених достойників відпекалась гробовою мовчанкою.

Ювілейну площу завітчали різнокольоровими папірцями з написом “Рідний край”, а в центрі, на естрадній площадці, майоріли плякати: з одного боку гігантське дитя, якому вже хтось устиг прималювати вуса Тараса Бульби, тримало пакуночок пудри і сміялося, а з іншого — власник, містер Домініко, з жевріючою цигарою в руках, яку він обтрушує в черепахоподібній попільничці.

Гостей на пікнік-ювілей зібралося біля шістдесят, включаючи сюди оркестру з чотирьох осіб, п’я-

тьох куховарок, замовлений мішаний хор на п’ятнадцять осіб та далеку і близьку рідню.

Усі позирали на обсіпану дитячою пудрою альтанку, де два хлопчики тримали на дрюках прибите полотнище:

“Вітаємо дорогих гостей та конгресменів!”

Юнаки, певне, довгенько мучилися з тими дрюками, бо вже переминали частенько ногами і перекрутили цілком полотнище, так що з усього напису можна було лише “Віта... доро... сена... розібрати.

Біля альтанки час від часу підступала до мікрофону жінка, щось говорила, тоді хвилинку очікувала, аж так збентежено на всі боки поглядала

Юрба вмить збіглася навкруг мікрофону і марно силкувалася зловити хоч декілька слів з уривчатої промови доповідачки. Замість слів, з мікрофону летів неймовірний свист, скрегіт та бряжчання заліза.

— Чому вона там так репетує, пані добродійко? — звернулася місис з рожею у руках до сусідки.

— А хіба я знаю, — мовила сусідка з двома рожами в бічній кишені. — Здається, каже, “Благаю, води, від спраги гину”.

— А мені вчулося. “Благаю, виганяйте конину”.

— Та ні, — втрутилася третя місис з цілим кушем рож біля себе, — що ви вигадуете? То моя донька. Вона на все горло кричить “Благаю, відшукайте дитину”, а ви про якусь конину. Тьху, які тяжкі на відгадини.

Коли це враз гримнув туш — і власник, містер Домініко, перерізав стрічку до святочних столів. Внесли її посеред столу примостили білий торт з двома масивними свічками. Зверху, поміж свічками, червоним кремом було виведено:

“Два успішні роки пудро - закладу “Рідний край”

І тільки-но запрошений двадцятидоляровим гонораром промовець збирався виголосити ювілейне многоліття, як влетів до містера Домініка захеканий, але сяючий білетер:

— “Каделяк” зупинився!!

— Сенатор?

— Ні. Менше.

— Конгресмен?

— Трішки більше. Посланець сенатора. Доктор Вайт. Спеціально на наш ювілей від сенатора Гріма посланий. Каже, прошу один квиток на свято.

Містер Домініко пополотнів від злоти.

— Який квиток! Відчиняй обидві частини брами! Музиканти, американський марш поголосніше!

— Не можемо. Не маємо в репертуарі. Танго, польки — скільки хочете, а американського маршу лише одну строфку знаємо.

— Починайте першу строфку, а полькою кінчайте. Жінки, громадські діячки в українських строях, довгожданого гостя шикуйтеся вітати!

Підступають громадські діячки: одна — видита Наталка-Полтавка, а інша, не дочекавшись державних

діячів, скинула плахту й запаску і надягла більш вигідні спортові штанята.

— Ви. — звертається Домініко до Наталки-Полтавки, — берете пачку пудри, обвиту блакитно-жовтою стрічкою, і підносите на срібній талі. Після трикратного уклону віддаєте подарунок посланцеві.

— Ви, — звернувся власник до громадської діячки, зодягненої в гуцульську блюзу та зелені гіподромські штанята, — виносите традиційний хліб-сіль, елегантно присідаєте і з посмішкою вручаєте.

Гримнув американський марш, який відразу ж перейшов у танго “Чари ночі”, а вкінці на польку “Три кізочки і злий вовк”.

Доктора Вайта посадовили між найближчою ріднею. Праворуч п'янів від радості ювілят, містер Домініко Шмір, та його дружина Цецілія Джанівна (колись Пріська Іванівна). Ліворуч примостилися Наталка-Полтавка та гіподромські штанята. Під час їжі доктора Вайта забавляли впереміжку Цецілія Джанівна та Наталка-Полтавка.

Дружина господаря, орудуючи десятьма пальцями та німецькими словами “гут”, “капут” і “нікс габен”, з'ясовувала представникові про нищення України московським загарбником, а Наталка-Полтавка хвалилася, як вона їздила з Нью-Йорку до Вашингтону оглядати Білий Дім і як у цій подорожі швидко пересідала з поїзду на поїзд у Сан-Франціско.

Ювілейний концерт розпочався балетом на музику Бетговена. На естраду вискочив танцюрист і почав

кружляти-підскакувати біля дитячого візочка.

— Дитина у візочку плаче і батько танцює біля неї, беспорядний будь-що вдіяти, — пояснюють посланцеві зміст балету громадські діячки. — Зараз він купить пудри “Рідний край”, роздягне дитинку, посипле і тріюмфуватиме. Побачите, як балетмайстер плигає, мов леопард. До речі, як вам подобається назва “Рідний край”?

— Непогана, — після деякого замішання здобувся на слово доктор Вайт. — Хоч влучніше б було назвати пудру на честь власника, містера Шміра. Ви як гадаєте?

Коли танцюрист сипав ляльці пудри і відтворював танець перемоги, до містера Домініка підступив знов білетер.

— Несподіванка, містере директоре!

— Дуже добре. В нас по пляну мусить бути мила несподіванка.

— Не дуже мила. Прибула поліція. Наші гості рожі з сусідньої ферми з корінням повитягали...

Доктор Вайт чи від несподіванки, чи від клясичного балету на музику Бетговена, підвівся й почав прощатися з керівниками ювілею.

— Містере Домініку, — стискуючи правицю, сказав люб’язно доктор Вайт, — я вас запрошую завтра до себе, о годині шостій увечорі. Ось візитівка.

Відправивши любого гостя, містер Домініко, перекрикуючи гамір ювілейної маси, оповістив:

— Друзі дорогі мої! — він на хвилину замовк, бо

радість перехопила дихання. — Посланець сенатора Гріма, побувавши на нашому святі, запросив мене особисто до себе додому. Навіть візитівку з золотим обрамленням подарував. Ось вона...

Вмить Домініко замовк і боязко закліпав до залі. Він ледве міг повірити, що на візитівці стояло:

“Доктор Вайт, — психіатр.

Урядові години: від 6 до 8 ввечорі щоденно”

Музика заграла ювілейну польку...

КАРА БОЖА

Рятуйте мене, друзі й недрузі. Поспівчуйте мені хоч трішки, бо без моральної підтримки якщо не вмру, то обов'язково розірвуся надвоє. Така журба загніздилася в моєму серці, що просто не сказати. І гризе вона мене день і ніч, як заяць капусту.

Почалося все вечірньої години. Я сидів біля телевізії й окультурювався. Якраз на екрані два енергійні боксери "фіксували" один одному обличчя. Атлет у білих підштанцях масажував лице чорній штанині. Масаж був, видно, сердечний, старанний, бо інтелігентне обличчя противника за декілька хвилин перетворилося на печений гарбуз. Я дивився на телевізійне бойовище і тетерів від захвату. Картина бійки, кажу вам, була така грандіозна — хоч пиши акварелю.

Мій естетичний культурний відпочинок перервала дружина. Вона вийшла з кухні і своїм генеральським наставленням приголомшила мене, або, науково висловлюючись, збила мене з пантелику.

— Колю, — почала вона, — сьогодні їхала з праці автобусом, таке стовпище було — думала, що задушать.

— Не думай, — відповідаю їй, — про самогубство, Ганю. Життя таке гарне, "заасекуроване"; я ось відпочиваю, ти ходиш і дихаєш повітрям з холодильника. Чиста тобі гармонія душі і тіла.

— Ти мені зубів не замовляй, — твердить своє дружина. — Кажу, в автобусі мене ледве не задушили, прийми це до уваги і запам'ятай.

— Приймаю і пам'ятаю, — втрачаючи рівновагу, згоджуюсь з її фантазією. — А що далі?

— Далі страшного нічого не буде, — говорить вона, — треба купити авто і на власній бензині подорожувати.

Моє серце йойкнуло так, що навіть чуб на маківці захвилювався.

— Ти, золотце, — питаю, — жартома хочеш мене перелякати? Кепські жарти і неповага до моїх скромних нервів.

— Які там жарти, — підвищуючи клявіатуру голосу, дивується вона. — Мені вже набридло тиснутися по автобусах. Штовхають тебе, мов м'яч, по всіх усюдах, аж у голові гуде.

Я відчув, що згубив лагідність вислову.

— Не грай, — прошу її, — на моїх нервах увертюри. Я ж тобі не фортепіан. Де ми триматимемо своє авто? Хіба що будемо заносити щовечора в пивниці котам на оглядини.

— На вулиці стоятиме, — заспокоює дружина. — Будуть проходити друзі, глянуть на наш транспорт, добрим словом згадають, а ворогів від злоти колючки під боки шпигатимуть. Купуй, кажу!

—**—

На другий тиждень наша сімейка: дружина, я і пес "Гангстер", — уперше під'їхала до своєї хати на

власному авті. Обидва боки вулиці були забиті приватним і комерційним транспортом. Лишилося вільне місце біля пожежного кранту.

— Ось тут можна й заякоритися, — зиркаючи на крант, мовить до мене дружина.

— Не знаєш конституції вуличного руху, голубко, — перечу їй. — Коли тут кинеш якір, то за хвилину поліція попросить нас з корінням його виривати.

Бачу, від цих слів в очах дружини блиснули незрозумілі вогники.

— Чому б то поліції турбуватися чужим маєтком? — не вгаває вона.

— Серденько, ти ж не знаєшся на шоферській індустрії, — з'ясовую їй. — Наприклад, ми загороджуємо крант нашою новою карою*). Починається огнена баталія. Приїжджають пожежники, щоб боротися з вогнем. А тут водяний крант нашим автотом забарикадовано. Чим вони будуть гасити стихію — томейто-джу-сом чи кока-колею. Га?

Мої наукові доводи, мабуть, переконали дружину, бо вона вже мені ніяково сказала:

— Як не можна, то й не треба. Гони кару деінде та паркуй.

Всміхнулася харитативно до мене, погладила пса і пішла веселити помешкання. Я (з "Гангстером") лишився наодинці. Взявся шукати причалу для нашого "Форда". Проїхав уздовж рідної вулиці — все запарковано, нема де колеса втиснути не то що авта. Переїхали на

*) кара — авто (амер.)

чужу територію. Шукаємо по сусідніх вулицях — та сама невідраднa картина: усе запрацьовано, ні одного вакантного місця.

Нарешті, о сили небесні! я примітив біля одного будинку вільну площу, та де там площу, цілий вільний автоаеродром.

Штовхаю повним газом моє авто під пішоход. Уже відчинив дверцята, щоб пса випустити на волю, як на бруку виросла місіс років п'ятдесяти і зав'язала зі мною, приблизно. таку розмову:

— Це ви додумались своє авто під чужий дім приволокти?! Бійтесь Бога, не дасте моему синові ожени-тись.

— Хай жениться, — кажу, — я зовсім не збираюся розбивати сімейний контакт.

— Та як же ж женитися, коли ви дорогу загородили. Він ось-ось приїде з церкви трьома автами, а перед хатою якийсь самозванець примостив старого трактора.

— Пані, — кричу, — начепіть окуляри і проведіть інспекцію! Це не трактор, а нове люксове авто "Форд". Я оскаржу вас за навмисну дискримінацію.

— А я, — репетує місіс, — оскаржу вас за розбиття шлюбу в розквіті церемонії. Якщо маєте жменю совісти, рушайте звідси своїм "троком" під три вітри. Очистіть дорогу весільному карнавалові, бо інакше тягача з ланцюгами покличу і він вас вивезе з пір'ям на автомобільний цвинтар. Присягаюсь! Синочок був у критичних роках. Тридцять з крапкою минуло. Вже

можна було його зарахувати до хронічних кавалерів. Насилу вмовила одружитись. І ось тобі — поїхали він чатися, а нечистий приніс під хату репану пухкалку і закоркував молодятам дорогу додому.

Вислухавши весільну промову місис, без сперечань поїхав далі на розшуки. Від такої волокити думки почали кружляти, мов на каруселі. “Порядки, — гадаю про себе, — в Америці. Кожний смертний, тільки народиться, зараз рахубу з мотором купляє”.

Закортіло курити. Лівою рукою скеровую кермо на зелене світло, а правою роблю обшук кишені. Цигарок нема. Хоч віднайшов гудзик від сорочки, але його використати для курива майже неможливо. Зупиняю авто і звертаюся з проханням до собаки:

— “Гангстер”, — кажу, — сиди біля керми і зображуй справжнього господаря. Я зараз повернуся.

Не встиг прицінитися до цигарок, як помітив, що моїм авто зацікавився поліцей. Стоїть і щось записує. Потім нагнувся і, мов у дзеркало, заглядає до номеру. Мені під ноги ніби хто жару підсипав — як дремену з крамниці, аж східці затріщали.

— Галло, — кажу, — містере поліцаю! Не закурите часом для розгладження нервів?

— Не вживаю опіюму, — відповів суворо поліцей і настобурчився поглядом на мене. — Чому ви напризволяще кинули авто посеред дороги і загороджуєте вуличну атмосферу?

— Вибачте, — пояснюю йому, — я не бачу, щоб я будь-що загородив. Повз мій “Форд” може пройти

ще ціле стадо слонів — не то цивілізоване авто. А потім, — кажу, — моя кара не стояла напризволяще. Я лишив біля керми “Гангстера”.

Поліцей умить остовпів

— Кого??!

— Пса, “Гангстера”.

Доглядач порядку заглянув усередину і октавою протягнув:

— Т-ю-ю! Пес з горобця завбільшки, а ім'я дали крокодилаче.

— Хоча й малий, — додав я, — але сатаніє від злоти. І по-звірячому нападає на мишей. Тому й дали популярне кримінальне ім'я.

— Гаразд, — злагіднів поліцей, — перший раз їдьте некараним. Але більш не влаштовуй ярмарку посередині вулиці.

Я вже рушив, а він навздогін мені:

— Містере, купіть ланцюжок від кишенькового годинника і тримайте на прив'язі “Гангстера”. О'кей?

— Шур! — крикнув я і з признанням глянув на чотириноного. “Як би не ти, “Гангстере”, — подумав я, — довелося б мені тугенько дискутувати з поліцаєм. Дякую, карлику”.

Знов їдемо. Шукаємо. Оглянули всі вулиці радіосом дві милі від мешкання. Кат-ма вакантної площі. Лише о десятій годині вечора на краю міста зупинилися. Вийшов я, вистрибнув пес. Замкнув кару, перехрестив її, беру у валізу “Гангстера” і йду шукати автобуса, щоб добратися додому.

За півгодини стукаю до власного мешкання. Дружина сердито зсередини питає:

— Хто?!

— Хто ж, кажу, як не я з “Гангстером”.

Відчинила двері і знов екзаменує:

— А де ж до цього часу волочився? Га?

— Де? — кажу. — З нею.

Вона як вересне не своїм голосом:

— З нею?! — і трах мене по обличчі — аж електрика в очах засвітилася. — З ким “з нею”? кажи!

— З карою твоєю! — загорлав я і пішов до телевізії. І від злости аж посинів.

І прошу вас, друзі й недрузі, — хоч поспівчайте мені, бо згину від журби-печалі.

Не мав клопотів доти, доки не придбав “кари Божої”,

Правду кажу і — каюся.

Та пізно.

“ЦВІТУЧЕ КОЛГОСПНЕ ЖИТТЯ”

(Московська “Правда” повідомляє, що в багатьох районах Советського Союзу бракує відповідного посуду для молока. Нерідко його перевозять в бочках, діжках і іншій, як каже “Правда”, невідповідній посудині).

На подвір’ї коровника колгоспу “Квітуче життя” стоїть гарба, на ній обмошені сіном — пишашуться дві бочки. На одній напис — “Бочка з овочево-розсолного комбінату”, на іншій — “Пивоварний завод імені Політбюро”. До гарби причеплено гасло “Виконаємо молочну п’ятирічку за чотири роки”.

Перед коровником доярки вистроїлися в ряд і ждуть інструкцій бригадира.

— Товариші-доярки! Ми одержали бойове завдання — весь сьогоднішній удій відправити в сусідній район для з’їзду агітаторів.

— Та відправляти можна, але в чому — посуду кат-ма. Лише дві невеличкі бочки.

— Помовчи, Горпино. Тому й скликав вас, щоб звернутися з проханням — ради щасливого і радісного життя, ради виконання молочної п’ятирічки — позичте свого домашнього череп’яного, дубового чи цинкового інвентаря. В тебе, Горпино, я якось бачив діжку і цинковий бачок.

— Та що ж ви не знаєте, що в діжці ми купаємося,

а цинковий бачок уже три п'ятирічки тому розпався і тепер служить нам столиком для їжі.

— А іншого якогось інструменту не маєш?

— Хіба, що тикву на воду можу позичити.

— Давай і тикву. Для перемоги комунізму в одній країні й тиква пригодиться. Хто ще що має?

Доярки мнуться — видко, не бажають давати домашнє добро для торжества комунізму. Врешті тітка Василина рятує ситуацію.

— В мене вдома є тазик від варення. Як хочете, беріть для перемоги.

— А він не відгонить варенням?

— Та ні. В ньому ще за царських часів варення було, а за советських він нам замість коліски служить — усіх немовлят в ньому колишемо.

— Приносьте — побачимо. Ще в кого що мається?

— В мене баняк є, гарний, міцний, ось уже років з десять у ньому білизну виварюю. Беріть на декілька днів.

— А я пожертвую любимій партії дві баньки від риб'ячих консервів. Ще від НЕП-у їх зберігаю . . .

— Як уже так до зарізу треба "родіні" посуду, то я позичу свою гумову грілку. В ній літрів два молока вміститься. Мій син, як іде на колгоспне поле, налле води в неї і ціліснький день попиває . . .

Не минула й година часу, як на подвір'ї коровника розмістився металевий, череп'яний, дерев'яний і гумовий посуд. Тут був і мідяний тазик, який був забракований тому, що по боках мав дірки, до яких були при-

в'язані вервечки, тут стояв і баняк з дерев'яною покриткою, і баньки від консервів, і гумова грілка з печаткою центральної аптеки міста Зінов'ївська за 1928 рік. Але найбільш дивовижну посудину принесла баба Харитина — велику карафу з золотим відтисненим підписом "Пей за здоров'є батюшкі-царя".

Бригадир, як удрів цю карафу, то аж пополотнів, аж знітився.

— Що ти, бабо, принесла сюди графин з часів Миколи Другого. Хочеш реставрувати капіталізм у нашій країні?

— Не сердься, бригадире. Не хочеш карафи, принесу казан, ще в Санк - Петербурзі вилятий. Добрий казан — удариш його, а він як колись у соборі дзвін туде.

Поки бригадир укомплектовував молочну тару, виявилось нове нещастя: забракло основного советського фільтру — марлі. Бригадир знов до жінок:

— Громадянки, знову молочна п'ятирічка і з'їзд агітаторів у небезпеці — нема чим молока фільтрувати. Рятуйте!

Коли це з коровника дід Свирид дає спасенну пораду:

— Та ж баба Харитина зберігає свою старорежимну весільну намітку. Хай позичить шматок — ради виконання стовідсоткового пляну.

Тут бригадир з проханням бабі до ніг кидається:

— Бабусю, дайте шмат свого весільного старорежимного забобону? . . .

ДЕНЬ УРОЖАЮ

— Не дам — то пам'ятка.

— Бабо, не зривайте виконання п'ятирічки в чотири роки — дайте.

Врешті бабуся змилосердилася — пішла кряяти свою, вже напівзотлілу, весільну пам'ятку.

— — — — —

Гарба з двома бочками, тиквою, баньками від консервів, бачком, баняком з дерев'яною покрешкою і гумовою грілкою вирушила з колгоспного коровника.

— Щасливої дороги, діду Мусію! — наостанку побажав бригадир.

— Дивіться: он молоко з гарби капає. Мабуть, бочка з пивоварного заводу протікає.

— Ні-ні, то, певне, баняк розколений або баньки від риби проржавлені. Діду Мусію, поставте всередину тикву, бо об бачок розіб'ється. Та прив'яжіть ліпше гумову грілку, щоб не бовталася.

— — — — —

Як дід Мусій проїжджав полем, гурт колгоспників, думаючи, що то їм воду везуть, кинув працю і поспішив назустріч гарбі.

— О, то це молоко. Диви. А чого ж це, діду Мусію, в таких старих бочках везете? Аж поцвіли від давности.

Дідусь відгризнувся:

— Поцвіли. Що ж тут дивного, що поцвіли? Коли советське життя цвіте, то чому бочкам не можна? Сказано — цвітуше життя — значить, на всіх фронтах цвітуше . . .

— — — — —

Коли літня праця на полі закінчилася, партійний комітет призначив на кінець жовтня врочисте свято — “День урожаю”.

— Зробіть щось на зразок виставки, — наказує комітет. — Помістіть побільше фруктів, городини, зерна.

Голова колгоспу розкрив рота, поплямкав губами, але слів не було чути. З рота вирвався звук “Н-а-а”, потім він перетворився на “Е-е-е” — і спаралізувався.

— Що ви мені “екаєте”, товаришу голово? Ніби ви говорити не вмієте.

— Говорити вмію, але . . . Товаришу партійний комітете, чи пак, товаришу Горлохватов, де я візьму для “свята врожаю” городини, фруктів і іншого матеріялу? Все вивезли державі, на елеватор. Собі лишилося таке дрантя, що його соромно на виставку виставляти. Яблука напівгнилі лишилися, груші без хвостиків і почерввлени, вишень зовсім нема, а зерна трохи прілого лишилося. Нема що показувати.

Горлохватов так позирнув на голову колгоспу, що в того аж у п'ятах зашпигало.

— Нічого я не хочу чути. З дня на день можуть приїхати гості з Західної України оглядати виставку, а ви мені: нема врожаю. Зробіть урожай, чуєте?

— Зробити наказуєте? Як же ж я з себе зроблю яблуко чи огірок?!

Горлохватов одним кутиком уст засміявся, а в другому заскреготіли зуби.

— Привозьте в колгосп глини і ліпіть виставку з глини. Яблука з глини, сливи з глини, вишні з глини. Зрозуміло?

— Так. А як із зерном? З глини ж трохи тяжко зернята ліпити... А снопів зовсім не можемо. Снопи з глини треба буде трактором на виставку тягати...

— Зерно намалюємо. Скажіть художникові Чорноплямову, хай малює степ, снопи і ціле море зерна. На зерні стоїть товариш Хрущов у чоботях, а зерно сиплеться йому в халяви. Розшелепав?

— Так. Ще питання щодо гарбузів і кавунів. Як будемо їх з глини ліпити, то землі забракне. Може б їх не виставляти?

— Виставляй! І економ глину. Бери великий камінь, обліпи його глиною і давай художникові Чорноплямову для декорування. Катай і виконуй...

— Іду. Дуже дякую. Сердечне спасибі за цінну пораду.

— Иди, йди. Не корч із себе інтелігента. Знаю, що ти натуральна свиня. Баляй!

—***—

Підвечір до колгоспної кінської стайні підвезли десять підвід глини і п'ять каміння. Колгоспники з засуканими рукавами чекали на працю. Чоловіки окремо, жінки окремо, і десяток дітей теж відділено.

Під стіною стояло п'ять відер розведеної фарби,

біля неї — група самодіяльних художників на чолі з Чорноплямовим.

— Три вози глини для жінок. Ліпіть яблука, груші, огірки, помідори. П'ять возів глини і каміння для чоловіків... Фабрикуйте гарбузи, дині, кавуни, а також зробіть двісті великих курячих яєць і сто ще більших — качиних.

Жінки місили глину й перекидалися словами:

— А які ж то треба фрукти ліпити, великі чи малі? Якийсь художник пояснив:

— Ліпіть, щоб можна було в руках тримати. Бо нам важкі овочі тяжко фарбувати.

Голова колгоспу перейшов до дітей.

— Ви, піонери, маєте делікатне завдання. Робіть вишні і сливи. Але акуратно, бо це на виставку.

— А я, — каже один піонер, — можу ліпити гадюки. Не треба вам гадюк на виставку?

— Гадюк не треба.

— А бжіл? Можу теж...

— Бжולי будуть мальовані. Якщо можеш, зліпи щороса, розумником будеш.

Праця кипіла. Голова колгоспу ходив і декому підгейкував на вухо:

— Як це ти ліпиш кавун? Невже ніколи кавуна не бачив?

— Принесіть правдивий кавун, то буду дивитися і ліпити.

— Принесіть! Де ж я тобі його візьму, коли все відіслали. Хіба з Москви випишу, бо в колгоспі нема.

Одні місили, інші ліпили, ще інші фарбували.

І мовчки, ані слова.

Голова розсердився.

— Що ж це без співу? Мов на цвинтарі. Ану, жінки, затагніть якої.

Жінки огризнулися:

— Иди поміси глину, тоді знатимеш, як затагати.

— Затагніть якої... Хай тебе на той світ затагне!

І знову тиша. Врешті знайшлася смілива й зауважила:

— А й справді, чому ж ми мовчимо? Чи це нам щось пособить?

І... затагнула таку довжелезну мелодію, що, здавалось, їй і кінця не буде:

Прийшли комуністи —

Не дають нам ї-ї-ї-їхати закордон вмирать...

Чоловіки вибухнули сміхом:

— Добре, Маріє, продовжуй. Ми поможемо.

А Марія, певне, заворожена мелодією, ще протяжніше:

Ми колгоспи маєм —

З голоду здиха-здиха-здихалися ми буржуїв.

Голова колгоспу побіг до контори. Тут усі, чоловіки й жінки, на всю горлянку:

Кремлівські дипломати —

Вміють шкуру дра-дра-драгоцінну нашу берегти.

Сміх, вигуки, свист. Художника Черноплямова теж зворушила народня пісня.

— Яка краса! — звертається він до товаришів. —

Шкода, що тут нема Тичини. Який гарний усний матеріал для наших письменників...

Привезли ще глини для соняшників і винограду.

—**—

“День урожаю” відкрився бравурним советським маршем. Голова колгоспу водив гостей із Західної України й пояснював їм:

— Ось перед вашими очима все те багатство, що має наш колгосп у теперішньому 1939 році. Ті скарби, що незабаром і ви, в Західній Україні, будете мати.

Вони оглядали відділ “Городина”.

— Ось перед вами баклажани, від яких слина ко-
титься. Ось огірки...

Делегатка з Рави Руської хотіла взяти огірок. Тяжкий був. Ледве двигнула обома руками.

— Який важучий! Чому він такий, мов камінь?

— Вітамінів багато, — каже голова. — Це наш советський винахід. Форма нормального огірка, а ваги вдесятеро більше.

Гуцул - делегат оглядає гарбуз.

— О, падоньку, оце так гарбуз! Де він у вас ріс, пане - товаришу?

— В кінській стайні.

Гуцулові розкрилися уста:

— О, мой, у вас у стайні гарбузи ростуть?

— А ви не знали?

Гуцул переглянувся з земляками:

— Скажіть, товаришу голову, як довго цей гарбуз достигав?

— Не довго, товариші. Гарбуз достиг у нас позавчора впродовж двадцяти хвилин.

— Дивно, — каже тернопільський делегат.

— Вам дивно, — відповідає йому голова, — а в нас тут — це нормальне, зрозуміле явище. Темпи стахановські . . .

Делегація зупинилась перед вишнями.

— Перед вами, — з'ясовує голова колгоспу, — правдиві черешні мічурінського сорту. Цей сорт зветься "Краплі Сталіна". Ростуть у нас на землі й під землею.

Делегат із Самбірщини вкинув "Краплю Сталіна" між зуби і . . . пожував. І не своїм голосом як вересне.

— Що ви зробили?! — закричав голова колгоспу. — Чи ви здурили — їсти черешні! Та ж ви сконаєте, не вернувшись додому.

Делегати заніміли

— Федька, — зарепетував на когось голова, — запрягай шкапину, відвезеш делегата в лікарню.

Представниця з Рави Руської поцікавилася:

— А в чому, власне, справа, пане - товаришу?

— В чому? Вишні зроблені з глини.

— З якої глини?

— З тієї, що хати мажуть. З жовтої.

Делегат із Самбірщини виплював у хустинку два зуби і став стогнати.

—**—

Через день делегація виїздила додому, в Західну Україну. Колгоспниця Марія за день встигла щиро за-

приятися з делегаткою Рави Руської, Орисею.

Підводи з делегатами виїхали за село, в напрямку залізничної станції. Марія простягає руку Орисі:

— Бувай здорова, Орисю. При советах учися жити, сестро. Завжди говори одне, думай інше. Як у пісні: Ми колгоспи маєм —

З голоду здиха-здиха-здихалися ми буржуїв.
Зрозуміла? . . .

Орися зі сльозами в очах тиснула руку Марії.

— Розумію. Ми в Західній Україні теж уміємо вже співати на цю саму нуту. Слухай:

До нас советчик втрапив,

Щоб його шляк тра-тра-тра-трактором

(вирівняти геть!

Поцілувалися й розсталися з однаковими мріями-думками.

Делегат із Самбірщини їхав з перев'язаним обличчям. Від злоти навіть не стогнав.

ЛЕКЦІЯ ПРО БАКТЕРІЇ

Сьогодні в колгоспному клубі комсомолец Шура Довгон'ятий давав лекцію про бактерії та їх уживання у військовій індустрії. В об'яві про це зібрання червоними буквами було додано, що після викладу кожний сумлінний слухач одержить даремно шматок справжнього фабричного мила. Незадовго по селу вже літала блискавкою вістка, що голова колгоспу власноручно випробовував те мило і був більш, ніж задоволений. А жінка голови божилася, що воно навіть не дуже дряпає руки, а коли ним намити лице, то майже не треба ніздрів затуляти.

Отож, до клубу господині позганяли не тільки своїх чоловіків, а й старих і малих членів родини, щоб якомога більше придбати хатньої делікатеси.

Шура Довгон'ятий підняв поверх голів шкільний дзвінок і закалатав.

— Товариші, — почав він. — Перед тим, як плянувати лекцію про бактерії й американську бактеріологічну війну, хочу вас попередити — не спіть, будь-ласка.

З залі обізвалася баба Харитина:

— А тобі хіба не однаково говорити, чи до сплячих, чи до зрячих. Бачиш, що людина заплющує очі, відверни від неї погляд, дивись на стелю та пустослов доскочу.

Шура авторитетно образився.

— Не перебивайте, бабо, доповіді. І запам'ятайте, я не пустословлю, а розповідаю про бактеріологічну війну.

— Та мені однаково, — виправдувалась Харитина. — Хай буде. Але ж не можна безупину людям заглядати у вічі і розводити якусь бактеріологію. Дивись на стелю і плянуй собі. А ми спатимемо. І тобі воля в думках і нам спокій у серцях. Ййбо!

— Не робіть мені опозиції, бабо Харитино, бо слово даю, не одержите мила і без дезинфекції, з порожніми руками додому помандруєте.

Бабу, очевидно, за боляче зачепило таке попередження.

— Овва! Залякав ти мене предуже! Та ж не мала твоєї фабричної дезинфекції два роки і якось обходилася. А потім — мило прислала нам партія для щасливої веселої життя — то ти не можеш відбирати назад.

Після такого страшного обвинувачення, Шура не міг утримати рівноваги.

— Та хто ж у вас, бабо, відбирає щасливе життя. Живіть собі, будь-ласка, дихайте на повну грудну клітку та множтеся.

— Що? — Харитина від злості аж кулаком посварила і підвелася. — Хто це множить, хлопче?! Ми родимось за Божими заповідями. Множаться кролики. А ти, коли хочеш говорити про американські бактерії, говори, але рівняти людей до кроликів — зась! Ось що!

Шура переконався, що йому з бабою годі договоритися. Він відвернувся від неї і знову почав:

— Товариші! Всі ви знаєте, а як хто не знає, то слухайте — я знаю, що американці в Кореї вживали різними комбінаціями бактерії. До цих бактерій можна зарахувати нашу домашню вошу і споріднені з нею домашні тварини. Всі вони належать до групи ссавців, бо ссуть кров з людини і зменшують її боєспроможність.

Баба Харитина, мабуть, уже почала засинати, бо перший раз захропла.

— Бабо Харитино, — крикнув доповідач, — ви прийшли сюди хропотом бавитися чи культури набиратися?

— І те, і друге, хлопче. Ти не дивися, що я заплющила очі і дихаю голосно. Я чую все. І розкажу твою доповідь до ниточки. Ти розказував про людей, що податками видушують кров із нас грішних.

Шура Довгоп'ятий мнеться, не знає яким уже способом говорити до впертої жінки.

— Не про людей я викладаю, а про бактерії.

— Та знаю, хлопче, що про бактерії, але серед людей хіба малотієї холери. П'ють з тебе кров і не наситять-

ся. Гірше бактерії.

— Бабо, — вже просьбою пролунав голос Шури, — не скандальте тут. Ідїть бо додому. А не хочете йти, спїть собі на здоров'я на ослонї. Лише не хропїть, бо від вашого хропоту люди здригаються.

— Товариші, — продовжує Шура, — кажу вам, що американці у себе вдома в інкубаторах вирощують блїх, вошей і інших контрреволюціонерів природи і посилають

їх воювати в Корею.

Баба Харитина витріщила очі.

— Кажеш, хлопче, вирощують в елеваторах?

— В інкубаторах, чуєте?!

— Ганьба Америці, товариші, — закричала Харитина. — Ганьба і тільки. Де ж бо це видано, щоб виробляти паразитів в інкубаторах. Та звернулися б, прокляті мерикани, до нас, у колгоспи, ми б їм по хатах назбирали того дива повний транспорт.

Шура заметушився. По хаті пронеслося глузливе кахикання.

— Чому давитеся смїхом, товариші? А ви, бабо Харитино чому говорите "безобразя"? Знаєте ви, чому в советському колгоспі багато домашніх паразитів, тобто бактерій? Знаєте?!

— Знаємо, — хтось кинув із залі.
— Чому? Кажі! — цікався Шура.
— Бо нема мила! — донеслося з задніх рядів.
— Нема путнього одягу, саме дроне ганчір'я.
— І їжі кат - ма.

Шура мусів трахнути кулаком по столі, щоб заспокоїти аудиторію:

— Сором вам усім, товариші! Сором, що не знаєте, чому в нас не виводяться паразити. Та тому тільки, що життя в нас щасливе. Люди від радісної життя товстішають і домашнім бактеріям є широке поле діяльності. А в Америці експлуатація неймовірна. З людей останні соки тягнуть. В робітника, замість тіла, одні ребра блищать. Зрозуміло, що такого кошія безсмертного ніяка бактерія не хоче чіпати. Тому там і паразити зникають. І тому тільки американці їх в інкубаторах виводять і посилають до Північної Кореї.

Знов баба Харитина не стерпіла.

— Але я чула, хлопче, що в Кореї при комуністах зробилося, як і в нас, у Совегах, щасливе життя. То там, як і в нас, люди товстішають, веселішають. А раз жити стало веселіше, то й домашніх бактерій не обберешся. Навіщо ж тоді американці інкубаторських туди посилають?

— Замоукніть, бабо, востанне вас попереджаю! Отже, товариші, ми мусимо зараз суворо осудити Америку за варварські методи ведення бактеріологічної війни в Кореї. Хто за осудження, прошу підняти руку!

Ніхто не підняв. Ніхто нічого й не сказав.

— Хто проти?

І на цей раз ніхто не порушив мовчанки.

Жадної руки, жадного слова. Шура Довгоп'ятий, оглянувши залю, радісно оголосив:

— Резолюцію про осудження Америки збори прийняли одностайно. Дякую. Тепер прошу стати в чергу і одержати для щасливої життя шматок правдивої білої фабричної дезінфекції.

Люди почали товпитися за милом.

Лекція про бактеріологічну війну успішно закінчилася.

ШПИГУН З ІНДІЇ

Сьогодні в селі тільки й говорили про те, що ввечері будуть відкривати хату-читальню. Колгоспний писар Свирид казав, що на це свято з району припруться партійні тузи в таратайці з двома здоровенними колесами.

Відкриття передбачалося величне, пишне і цікаве до загину. Свято започаткує, як казав той же Свирид, патріотичною промовою один з головних партійних пупів району. А далі візьме слово найстарша колгоспниця, баба Мокрина Дріт. Перш за все, її прийматимуть в кандидати партії, а потім вона, ошасливлена кандидатка, розповість слухачам про своє гірке, злиденне життя-буття в минулому і солодке, майже медове, тепер і в майбутньому. Отож, коронація баби Мокрини в кандидати партії і її розповідь на відкритті хати-читальні до безкраю зацікавила людей і масово погнала їх до новенького будинку біля стовпової дороги.

**

Читальня тріщала від людей. Кому бракувало осолонів, той причепився на підвіконню чи просто вмотився на підлозі. Дехто приніс знадвору порожню бочку і видряпався на неї, а парубки десь добули дві драбини і вхитрилися по-курячому вмотитись на її шаблях. Біля самого столу, покритого червоним, сиділа ба-

ба Мокрина з двома доньками і п'ятьма онуками.

Гамір ушух. До столу підійшли троє тузів з пузатими портфелями під пахвами і сіли . . .

На драбині хлопець питає сусіда, що сидить на два шаблі вище від нього:

— Слухай, котрий з трьох буде промову голосити?

— Середній, — відповідає вища драбина. — Я чув його в районі. Слова летять, мов з віялки полова. Не встигнеш моргнути, як він словом присипляє тебе.

Пророкування хлопця не цілком справились. Партієць за свою півторагодинну доповідь не зміг приспати всіх слухачів. Лише дехто спав, інші тільки куняли, добра сотня очей була звернена у відчинені вікна, а передні ряди рахували нетлів, що роєм збивалися біля трьох гасових ламп.

Нарешті наступає найцікавіша хвилина.

До столу прямує баба Мокрина.

Представник району попереджує вступним словом коронацію баби в кандидати комуністичної партії:

— Товариші! Ви бачите людину, тобто, конкретно висловлюючись, бабу, яка однією ногою на тому світі вже дорогу протоптує. Але вона навіть у такому патріярхальному віці не втрачає життєвого гумору і волю вступити до лав партії. Чому ж, питається, бабі Мокрині перед заходом своєї життєвої кар'єри закортіло зробити такий політичний акт? Чому? Бо товаришка баба любить до безпам'яти партію, свою советську батьківщину та її керівників. А любов, як каже Ленін, сильніша смерті. Правду кажу? — звернув-

ся промовець до баби. — Скажіть, розкрийте свою душу навстіж, товаришко Мокрино Хомівно.

— Еге. Істинна правда, — повагом відповідає баба. — Люблю до прости Господи. Бо Христос же сказав, любіть своїх ворогів, поки любитесь . . .

— Товаришко — поспішив поправити партієць, — говоріть щось з творів Леніна, а не Христа. Тримайте лінію. Не відхиляйтесь, будь ласка, вб'ік. Благаю.

Баба вже сердилась:

— То вже ти, синку, брешеш, що я вб'ік відхиляюся. Я ж не п'яна. А що я не тримаю лінії, то вибачай мені, старій, немічній. В сімдесят, синку, і ти втра тиш усяку лінію і будеш скидатися на печений гарбуз.

Партієць від нервування запустив долоню в чуприну.

— Товариші, вже пізній час Приспішімо оформлення товаришки Мокрини в партію. Хто має до неї запитання, давайте?

Інший партієць, сидячи:

— Чи одружені ви, Мокрино Хомівно?

— Чи я одружена?! Туди до біса! А хіба ти, вибачай на слові, осліп? Хіба не бачиш, що поруч тебе сидять мої дві донечки і п'ятеро внучат!? Не в бур'янах же я їх назбирала. То тепер пішло все шкереберть, по-котячому любляться, дружаться і родяться. А я родила за Божими заповідями.

— Говоріть конкретно, — просить голова зборів, — не поширюйтесь. Розумієте?

— Аякже. Розумію. Але я зовсім не поширюсь.

На тому місті й стою, де стояла — ні на цаль не посу нулась далі.

Засоромлені партійці, будь-що-будь, хотіли скерувати бабу на правильний шлях.

— Скажіть, Мокрино Хомівно, були ви раніше в якійсь буржуазній організації чи ні? Але перш подумайте, потім промовляйте. Не спішіть.

— Нема що думати, соколику. В аптеці була, пам'ятаю. В шпиталі теж була. Знаю добре. А чи була в буржуазній організації — їйбо не пригадую. Якщо й була, то вона мені однаково нічого не поспособила.

Партійці презирнулися. Видко було, що вони постановили чимшвидше покінчити з такою неприємною процедурою.

— Скажіть, Хомівно, хочете ви вступити в партію чи ні?

Баба знизала плечима.

— Приймете — добре, не приймете — ще ліпше. Я без чоловіка ось уже живу двадцять літ і витримую. А партія не чоловік, легко обійдуся. То все внуки мене до неї горнуть, а вона мені так потрібна, як собаці п'ята нога та ще й спереду.

Після цієї відповіді головарі зборів вирішили припинити прийняття баби Мокрини в кандидати партії. Хоч треба було якось затерти той непартійний дух, який ширився по всій залі.

— Добре, Мокрино Хомівно, — удаючи ласкавого, промовив голова. — Скажіть, як вам подобається наша хата - читальня?

Мокрина поглянула на переповнену залю. Над дверима висіли широчезні портрети генералісимуса, маршалів, генералів, а ззаду в кутику, за сволоком, примостились мале, наспіх олівцем намальоване, погруддя Шевченка.

— Добра читальня, їйбо добра. Гадаю, не перешкодить лише зробити маленьке переставлення. Тих вождів, — показала вона на генералісимуса і генералів, — перевішати обабіч того сволоку, а Шевченка поставити в дверях.

Далі все пішло прискішеним темпом. Збори закрили. Найстаршого бабиного внука арештували. — він писав заяву про прийняття баби Мокрини в кандидати партії.

Бабу Мокрину обвинуватили в шпигунстві на користь Індії і засудили на безстрокове ув'язнення. На щастя, кара для баби Мокрини продовжувалась усього п'ять днів, бо на шостий вона спокійно у Бозі спочила.

РЕСТОРАН — “СТАХАНОВСЬКА КУХНЯ”

“Я прибув до Одеси і за три дні перебування там лише двічі їв.

Лист колгоспника до газети “Радянська Україна”.

Кирило Федь приїхав до Одеси ще ранком — і ось уже сонце спочило, а він ще нічого не їв. В який ресторан не зайде — черга до столика така, що за три години не діждешся їжі. Добрі люди порадили йому взяти трамвай до передмістя, до головного цвинтаря, де ввечорі люди бояться ходити і тому там ресторани пустують.

Майнув туди. Добрався, роздивляється . . . Головні ворота цвинтаря, трохи подалік декілька невеличких задрипаних будинків. Ані світла, ані руху. Від такої тиші Феді стало моторошно. І перша думка, що стрельнула йому — “Дай Боже, ноги — втікати”. Але голод затримав Федю та піддав йому трохи хоробрости.

— Щоб там не було, піду шукати, — і перемігши страх, покрокував до будинків. З відчинених вікон одного з них пробивалося підсліпувате світло та аромат несвіжої капусти, змішаної з сирівцем. При відблисках кухонного світла прочитав вивіску:

“Народний Комісаріят Здоров'я. Канцелярія цвинтаря. Відвідини зацікавлених щодня від восьмої ранку до четвертої дня. В суботу, а також у день Першого травня і Жовтневої революції замкнено”. Внизу ще

одна вівіска: “Народний Комісаріят Харчової Промисловости. Ресторан — “Стахановська Кухня”. Телефонічно резервуємо посуд та ложки”.

Постукав. Двері трішки розхилилися і крізь щілину понеслася лайка:

— А розносила вас чортяка! Канцелярія закрита. Завтра . . .

— Та зачекайте . . . Я . . .

— Що ви мене затримуєте, товаришу. Ви в справі вічного спочинку?

— Ні, поїсти.

— Ну, так би зразу казали. Ліворуч двері. Не стукайте, бо ніхто вас не почує. Просто заходьте.

Нарешті дошукався. Справді їдалня. Під стіною три заялозені столи. Біля одного якийсь п'яний, певне, відвідувач, обрізував кухонним ножом нігті та щось наспівував. За ним висіла густа, болотняного кольору, завіса, з-за якої доїтали крики, свисти та дзенькання чарок. На завісі теліпалася дощечка з друкованим наліпленим папером: “Не затримуй ложки, вона потрібна іншому”.

Федя облюбував собі місце в кутику і збирався сідати.

— Не сідайте, з стільця гвіздки повилазили, можете свій фасад пошкодити, — ввічливо попередив офіціант. — Ідьте он там до вікна. Там хоч і шибя розбита і з санітарної ями трохи повіває, зате стілець добрий. Що бажаєте посмакувати?

Феді при одній згадці про їжу покотилася слина.

— Давайте, що маєте. Може є гуляш?

— На жаль, імпортованих страв не маємо.

— Тоді дайте щось іншого з м'яса.

Тут п'яний, що обрізував нігті, облишив працю й зареготався.

— Він, певне, з місяця гепнув. М'яса захотів!

Федя розгубився, не знав, що далі просити.

— Ну, дайте мені щось без м'яса.

— Маємо лише холодну страву.

— Давайте холодну.

— Будь-ласка. Холодна картопля, різана або ціла.

— А ще що?

— З капустою можу дати.

— Свіжа капуста?

— Майже, можна сказати, свіжа. Трохи пахне, але я вам дам цибулі, щоб вона вам не так ніздрі турбувала.

— Давайте, Але спершу попрошу борщу.

Офіціант побіг до вікна:

— Маня, один борщ плюс одна дерев'яна ложка.

— Нема ложок. Треба чекати.

— Подивись там в скринці, я бачив ще дві ржаві залізні.

— Нема, кажу, всі в експлуатації. Є лише виделка.

Офіціант накриває газетою столик і приносить борщ.

— На жаль, ложки немає. В нас там, — показує на завісу, — маленький баль і всі ложки в експлуатації.

Федя уздрівши та відчувши страву, аж стрепенувся від захвату.

— А коли ж ложка звільниться? Мені не терпиться.

— Як не терпиться, то пийте з миски. В нас багато відвідувачів п'ють. Бачите ж — борщ ріденький.

Феді нічого іншого не лишалося, як перехилити тарілку і сьорбати з неї.

— Куховар! — мов ошпарений, ураз закричав Федя і перестав пити.

З віконця визирнула Маня, розчісуючи однією рукою коси, а другою тримаючи надгризену котлетку.

— Що за підвищення голосу?

— Ідть ближче, хочу вам щось показати! Що це у вас плаває в борщі?

— Хіба ви не знаєте що? Вітаміни. Жарена цибуля.

— Яка цибуля! Це ж муха.

— А чому ви кричите на мене? Що, я муху туди саджала?! Добровільно впала.

Підійшов п'яний — і всі трое почали розглядати чорний, мов вуглинка, згусток.

— Це, чесне комсомольське, не муха, — твердить Маня.

— Ясно, що не муха, — згоджується п'яний. — Який дурень каже, що муха. Це звичайний тарган.

— Сам ти тарган. Я варю, то знаю ліпше, що то може бути. Стеля трішки протікає, ото грудочка глини звідти впала.

— Що ти, Маню, мені зуби замовляєш! Думаєш,

як я випив, то ти можеш розводити тут фальшиву політграмоту. Глина у воді розварилася б, а так он плаває, мов баржа на морі.

— То може то з ложки або з підлоги шматок дерева відламався. Пийте швидше борщ, бо холодну страву вже приготувала.

Коли це офіціант настиг з ложкою, яка вже звільнилася та переполоскалася на кухні.

— Будь ласка, нате ложку. Доїдайте аристократично страву.

Федя викинув "баржу" з тарілки й доїв борщ нормальним способом. Принесли холодну картоплю з капустою. Виделки, на щастя, не треба було чекати. Розкришив картоплину, нахилився . . .

— Та вона ж кисла, товаришу.

— Хто, капуста?

— Картопля.

— Дивно, вчора ще стовідсоткова була, — і посміхнувшись до кухні, на ходу наказуючи Мані: "Мань, давай оцту, картоплі треба дух забити".

— Ось вам, — за хвилину услужливо зігнувся він, пропонуючи оцет Феді. — Покропіть страву — і не будете відчувати, що вона підсочована.

Федя, розплатившись за вечерю, вийшов за поріг і відразу ж пірнув у вуличну темряву.

— Здрастуй, браток! — сказав темний стовп з божу цвинтаря, повільно до Феді наближаючись. — Пізнаєш мене? Я той, що тобі радив їхати сюди повечеряти. Пригадуєш?

— Впізнаю. Спасибі вам, наївся.

— Спасибі в другу чергу. Перше гаманець давай-те. О-о, у вас аж п'ятдесят є, ще й дрібні. Мідяки лишть собі на трамвай. До побачення і дякуйте мені все життя: такого культурного спеціаліста ви в цілому Со-ветському Союзі не знайдете.

Федя голодний та наляканий, дременує до трам-вайної зупинки.

Д В І Е Н Ц И К Л О П Е Д І І

Лекція політграмоти в колгоспі “Червоний чорно-зем” почалася. В інструктора Петі Точеного висів біля правого верхнього ребра орден “За бойову пропаган-ду”, а біля лівого — кишеньковий годинник, що пра-цював завжди по-стахановському і за день перевико-нував норму на 15 - 20 хвилин. Петя, для більшої ре-презентації, кашлянув тричі і почав:

— Товарищі і, зрозуміло, товаришки! На сьогодні ви повинні приготувати матеріал про американські мі-ста, базуючись на нашій великій радянській енцикло-педії. Іван Горошко, які капіталістичні міста ти па-м'ятаєш?

Горошко встав, почухав потилицю, — певний знак, що тема серйозна і треба її вияснити з точки погляду соціалістичного реалізму.

— В Америці поки що існують такі міста: Вашінг-тон, Нью-Йорк, Бостон . . .

— Досить, товаришу Горошко. Розкажіть мені про Вашінгтон і Бостон.

— Вашінгтон — столиця Сполучених Штатів Аме-рики. Мальовниче місто, все в садах, з рівними широ-кими паралельними вулицями. В центрі міста Капіто-лій, резиденція Конгресу, з статуєю свободи на вершку.

В інструктора Петі Точеного затрусився орден на правому ребрі.

— Товаришу Горошко, у вас, видко, підвищена температура.

— Ні, температура в мене народнодемократична, 36,8 Цельсія. Будь ласка, не ображайте!

В Петі від злоти зателіпався вже й стахановський годинник.

— Я вас не ображаю. Але ви не ту струну торкаєте. Ну-ну, продовжуйте.

— У Вашингтоні багато вищих навчальних закладів, академій, науково-дослідних інститутів. Варто згадати університет Говарда, в якому, переважно, негри здобувають вищу освіту. Там же міститься найбільша бібліотека в світі.

Інструкторові сибірський мороз ошпарив спину, а в очах засвітилися гнівні лямпочки Льїча.

— Звідки ви, товаришу Горошко, черпали цей мареріал?

— З великої радянської енциклопедії першого видання за 1926 рік.

Петя тупнув поза пляном ногою так, що аж підлога під ногами реакційно затріщала.

— Ви дивіться, товаришу Горошко, що написано в енциклопедії другого видання, за 1949 рік. Он як. Тут стоїть авторитетно і зовсім протилежно до того, що ви кажете. Читайте: “Вашіngтон, крім того, що столиця Америки, ще славиться своєю хаотичною будовою і закамарками. В школах та інститутах мало хто вчиться, а як і вчиться, то користи з того для нашого соціалістичного будівництва мало”.

З місяця якась жінка підняла руку.

— То тепер, товаришу, у Вашингтоні нема рівних вулиць?

— Нема. Покривилися. Бачите, в другому виданні енциклопедії стоїть: “Хаотична будова”. Значить, ніяких рівних вулиць і крапка.

— І зелені нема, ні парків?

— Факт, що нема. Все при капіталізмі атрофується. І наука шкандибає. І ніхто не вчиться.

— А навіщо ж тоді так багато інститутів у Вашингтоні, коли там усе шкандибає?

— Навіщо? Для фасону. Стоїть собі інститут, вікна й двері є, а в середині Торрічеллієва порожнява. І все.

Сусідка шарпнула розцікавлену жінку:

— Сідайте, кумо, бачите, інструктор забрехався.

А кума:

— Щоб я сіла. А дзуськи! Кажете, Торрічеллієва порожнява. А чому ж біля тієї порожняви виросла найбільша бібліотека в світі?

В інструктора від нервування в вухах загули кремлівські дзвони.

— Не знаєте, чому бібліотека?! Щоб читати.

— А коли там читають, то чому в енциклопедії другого видання написано, що мало хто вчиться?

— Питайте в енциклопедії, а не в мене. Досить дискусій. Горошко, розкажіть, про капіталістичний Бостон.

Горошко несміливо запитав:

— А по яких джерелах казати? З енциклопедії першого чи другого видання?

— Кажіть за першим виданням, а я додам дещо з другого. Тоді якраз буде середня лінія, соціалістична змістом і комуністична формою. Отже, товаришу Горошко, слухаємо вас уважно і з прогресивним настроєм.

Горошко підвищив надхненно голос:

— Як каже енциклопедія першого видання, Бостон є головним містом штату Массачусетс. Один з важливіших портів Америки. Устаткований першорядними доками, має декілька корабельних та морських арсеналів.

— Кінчайте швидше, Горошко. Знов не ту струну торкаєте.

— Кінчаю. В Бостоні на весь світ відомий музей з колекцією далекосхідного мистецтва. Варто згадати Бостонську консерваторію, найавторитетніший музичний заклад Америки.

— Кінчайте, Горошко, інакше я насильно візьму владу в свої руки.

— Чекайте. Бостон ще з половини вісімнадцятого сторіччя вів боротьбу проти різних утисків. Він завжди був центром руху, який вів до поліпшення робітничих умов. Бостон відіграв велику роль у виробленні демократичної конституції Сполучених Штатів Америки.

— Я у вас, товаришу Горошко, на основі совєтської конституції про свободу слова, відбираю владу голосу і наказую сідати. Ви тільки що говорили космополітизм у квадраті плюс чорну контрреволюцію. Радянська енциклопедія другого видання ясно каже,

що Бостон — місто чорної махрової реакції. Люди там на передмістях живуть вбого-превбого, просто на смітниках. Їхні автомашини, газові печі, холодильники теж на смітниках. Корови, свині, коні теж там валяються. Отже, ніякої техніки там немає. Про морські арсенали, про музеї і культуру енциклопедія не згадує. Отож, їх там або нема, або вони лише в ембріональному стані.

Знов невгомна жінка зірвалася з стільця.

— То в Бостоні вже нема того славного музею?

— В енциклопедії другого видання нема, значить, нема.

— А може, товаришу, в енциклопедії нема, а в Бостоні є?!

— Товаришко, чи ви ще не відвідували Сибіру? До речі, яке ваше соціальне походження? Чи не була у вас рідня з буржуазними паростками?

Товаришка вмить зіщулилася від такого зауваження.

— Клянуся, товаришу, що мені все ясно. Більше запитань і не буду мати.

— Отак би й давно. Продовжую. В Бостоні, як свідчить енциклопедія номер два, культура в ембріоні. Ніяких рухів за поліпшення умов робітника до великої жовтневої революції там не було. Лише після нашої жовтневої революції, люди в Бостоні почали революціонізуватися, страйкувати, протестувати.

В наляканій жінки знов загорілися очі і вона на мить забулася про клятву.

ЗАВОД "ЧЕРВОНА ГАЙКА"

- То в Америці, товаришу, можуть протестувати?
— Аякже. Ходять, протестують, майже щоднини.
— Ото добро. А в нас, у Советському Союзі, хоч би раз на два роки дали змогу запротестувати.
— А ти б хотіла, товаришко, протестувати, га?
— Та ні. Я так, для прикладу . . .
— Від прикладу люди вмирають. Розумієш?
— Розумію. Вибачайте мені, о, Господи!
— То в кого ж ти просиш вибачення, в мене чи в Господа?
— Хто сильніший, голубе, в того й прошу.
Нарешті здобувся на слово якийсь дідусик.
— То як же ж, усе таки, правду взнати в радянській енциклопедії? В мене другого видання нема, а в першому написано те, що вам не смакує.
Інструктор нахмурився:
— У вас нема другого видання енциклопедії?
— Нема.
— Читайте перше видання і перевертайте все навпаки, догори ногами — і одержите найновіший випуск радянської енциклопедії. В першому виданні стоїть "гарно", читайте — "погано", стоїть "мало", читайте — "багато", стоїть "біле", розумійте "чорне". Це й буде радянська енциклопедія другого видання з погляду марксизму-ленінізму. Ясно?
— Угу!
— Збори закінчую, товариші! Розходьтесь по домах . . . Понятно?
— ? ? . . .

В київському заводі "Червона гайка" видають заробітну платню за минулий місяць. В канцелярії за столом сидить скарбник заводу, а на столі розгорнено чотири формуляри для одержання грошей. Заходить літня жінка з посивілими скронями і втомленим обличчям. В руках тримає рукавиці.

— Що це ви, товаришко Маріє Іванівно, рукавиці не лишаєте в цеху?

— Вибачайте, забулася.

— Забулися! Самі, бачте, переносили залізо в рукавицях, а хочете, щоб жінки в другій зміні носили голими руками?

— Та Бог з вами, товаришу скарбник. Хто хоче, щоб залізо носили голими руками. Ївга і Настя . . .

— Ну, ну, досить виправдувань. Лишіть рукавиці біля мене. Про вас усіх, жінок, советська влада однаково дбає, дає вам рукавиці, щоб улекшити працю, а ви . . .

— Та що ж ми . . .

— Що?! Забираєте державну власність, рукавиці, додому і позбавляєте жінок в нічній зміні можливості працювати з комфортом. Он як!

— Та то так. Але в нічній зміні працюють Ївга та Настя. Вони не хочуть рукавиць. У них руки загрузіли гірше заліза.

— Чи загрубіли чи ні — це їхня справа. А коли держава дбає про них, дає їм рукавиці, вони мусять втішатися ласкою держави. Понятно?

— Ну та так, якщо ласка держави — хай утішаються.

— То отож кладіть рукавиці на стіл і одержуйте гроші. Ось вам за травень місяць триста п'ятдесят карбованців. Розпишіться.

— Лише триста п'ятдесят? А це ж чому так?

— Не виконуєте норми. Он у п'ятому цеху Софія в чотири рази більше виробляє від вас. Не працює, а бавиться з залізом.

— Що ви рівняєте, товаришу скарбник. У Софії шматки заліза по шість кілограмів, а в мене по десять. Не побавишся.

— Ви вже сім років на заводі, Маріє Іванівно, а десяти кілограмів лякаєтесь. Соромтеся!

— Та хай буде по-вашому. Давайте триста п'ятдесят. Я ж розписалася.

— Не спішіть, Маріє Іванівно. Послухайте мене. Советська влада дала вам право на працю вдень і право на відпочинок вночі. Так?

— У цьому місяці так. В наступному я матиму право на працю вночі, а на відпочинок удень.

— Все ж таки, Маріє Іванівно, маєте якесь право. Відлячтеся державі . . .

— Розумію. Але минулу заробітну платню я пожертвувала на оборону країни.

— От і добре. А з цієї платні дайте сто карбованців, як позичку державі.

— Це обов'язково?

— Ні, добровільно. Всі розум мають і дають. Не думаю, щоб хтось схотів за сто карбованців собі життя псувати. Даєте?

— Та треба. Хто хоче собі до кінця життя нищити.

— Отак і гаразд. Ось тут розпишіться, що сто карбованців відступаєте державі. Тю-тю-тю, та не кривіться так, ви ж гроші позичаєте, а не у воду кидаєте.

Марія Іванівна про себе: — Та то однаково.

— А тепер, товаришко Маріє, дайте ще сто карбованців на нові советські досліди і відкриття.

— На які досліди і відкриття?

— А хіба ви не знаєте, Маріє Іванівно? Советська влада відкрила нафту в Румунії і тепер наспіх досліджує для своєї користі. Відкрила також уранову руду в Східній Німеччині. Хотіли ще відкрити нафту в Ірані — не вдалося. То як, даєте сто карбованців на советські відкриття?

— Та я й не знаю.

— Думайте. Це також добровільно, як і позичка.

— Ну, як так само, то пишійть. Мені тільки дивно, що советська влада робить такі великі досліди і відкриття в Румунії, в Східній Німеччині, а в себе й маленьких не хоче зробити.

— Як то не хоче, Маріє Іванівно?!

— Та як. У нас, в Україні, ще до цього часу не відкрили доброї хустки, панчіх, теплового одягу.

— Як не відкрили? А на вас, Маріє Іванівно, чия то така гарна хустка? Не советська? Га?

— Ні. Старорежимна. З свого дівочого плаття зробила собі хустку і дітям дві сорочки.

— А, досить бідкатися. Отже, дякую за сто карбованців на досліди та відкриття. І ще на останку, Маріє Іванівно, дайте 80 карбованців на допомогу політичним в'язням закордоном.

— А де ж ті в'язні?

— У Франції 50 осіб і в Америці 50. То ж хочемо послати їм нашу, комуністичну допомогу.

— Яку?

— Советські газети.

— А чому не харчів, не хліба?

— Вони більше потребують марксо-ленінської літератури, а не хліба.

— Та то хіба ж в'язниці, коли вони хліб на папір міняють?

— А, не розглагольствуйте про чорти-батька зна що. Даєте гроші?

— Ну, та нехай. Беріть 50 карбованців. Я не проти сотки політичних в'язнів в Америці і Франції. Тільки мене зло бере, чому та Америка і Франція не допоможуть нашим мільйонам політичних . . .

— Маріє Іванівно, що я чую?

— Ну, так. Ми сотці помагаємо, а вони нашим мільйонам не хочуть. Їхнім треба газет, а нашим шматок хліба.

— Тю-тю-тю, Маріє Іванівно! Бачу, що не хо-

чете дожити віку щасливо, радісно, отут, на заводі, працюючи в рукавицях біля заліза. Бачу, хочете в Казакстан.

— Та що ж, і тут і в Казакстані однакове радісне життя.

— Помиляєтесь. Там радісніше, не витримаєте. Підписуйте швидше, що даєте 80 карбованців на політв'язнів закордоном — і йдіть додому. Багато говорите. Та ще при мені. Знаєте ж, я раз сидів уже у в'язниці, то хочете з собою мене другий раз потягнути. Ось вам решта грошей, забирайте 70 карбованців.

— Цілий місяць робила і сімдесят одержала. Що ж я за них куплю тепер?

— Що купите? Соромтеся говорити! Докладете ще 30 карбованців та купите аж цілі дві хлібини.

Марія Іванівна, зігнувшись і стиснувши в кулаці платню, вийшла з воріт орденосного заводу "Червона гайка".

ФАХІВЕЦЬ З КУРСЬКА

У прославлений Франком Борислав приїхав на постійну працю лікар Васільєв. Приїхав з самого центру Російської Федеративної Республіки, з батьківщини російських солов'їв, славного града Курська. Мешканці Борислава немало здивувалися, вчувши з уст лікаря добірну українську мову. А вже просто приголомшила їх лікарєва заява, що чарівні краєвиди України його ще з дитинства полонили, привабили і примусили вивчати тутешню мову.

Фельдшерка лікарні довірочно сказала всім хворим, які обсипали її запитаннями, що ліпшого лікаря на всю курську область не було і, можливо, не буде.

— Він просто творить чудеса, — твердила вона всім пацієнтам. — Тільки гляне на хворого — і хвороба зникає.

— А в яких слабостях він чудеса виробляє?

— У всіх. А душевні хвороби особливо, як рукою відбирає.

Не пройшло й місяця часу від приїзду лікаря, як чудеса справді почали творитися — і що найдивніше, люди самі могли їх спостерігати.

Містечко не переставало вже тиждень говорити про шлунож Івана Самосія. Він його лікував ще до приходу комуністів у Західну Україну, тримав дієту після визволення аж до цього часу — і все, попоївши, ха-

пався за живіт, стогнав та приказував:

— Ой, ой! Хіба ж від цього хліба шлунок буде здоровий?! Та його або не вгризеш, або він такий глевкий, що щелепи злипаються. Та від такого советського хліба конячий шлунок, не то людський, зіпсуєш!

Отже, мучився бідний Іван Самосій аж доти, доки до кабінету його не закликав новоприбулий лікар. За двадцять хвилин у кабінеті диво-дивне скоїлося і з Іваном і з шлунком — коротко: обое вони зцілилися. Як за порогом лікар востаннє давав руку Іванові, то вголос, щоб усі почули, зауважив:

— Отже, у вас, товаришу Самосію, шлунок тепер у порядку, на двісті відсотків. Не забувайте мого доброго ліку — завжди тримайте усмішку і правильно, по-комуністичному, думайте. І мусите змінити клімат.

Незадовго робітниця на ім'я Стефанія — Васільєв вилікував горло. Після відвідин його кабінету Стефанія, хоч і кашляла, зате не скаржилася ані на горло, ні на життя. І майже ні до кого не говорила. Якщо хтось запитається, прощідить крізь зуби:

— Відчепіться, лікар казав, що надмірне говорення мені смертельно зашкодить, — і на цьому кінець.

Робітника-залізничника, що все хирів на очі, теж оздоровив. Відтоді залізничник став усе чисто бачити, навіть те, чого й не можна було побачити. Наприклад, завжди казав людям, що бачить на вербі груші, та ще й великі і спілі.

І ось тепер Васільєва покликали на передмістя, до колгоспниці Ольги Дідик.

Вона лежала в ліжку, руками обвивши пояс. Сусідки, сидючи біля неї і чекаючи курського лікаря, сперечалися відносно хвороби Ольги.

— Їйбогу в неї сліпа кишка бунтується, — настоювала одна.

— Яка сліпа кишка, кумонько. Не бачите, он бляшана банька лежить... З'їла риби з московського консервного заводу. Я вже знаю.

— Нічого ви не знаєте! Он у Дрогобичі від московської риби люди не хворіли, а конали, вовком завивали. А Ольга, бачите, ще ж не конає, не вие, а стогне собі нормально, як усі люди під советами, значить, у неї сліпа кишка, або підірвалася мішками в колгоспі.

Прийшов нарешті лікар. Сусідки повиходили. Ольга крізь сльози пояснює йому:

— Живіт допикає, докторе. Через рибу ту, московську, загибаю.

— Облиште Москву, бо не вилікуєтеся. Коли народилися?

— Ой, тут ножем ріже, а ви про народження! В дев'ятсот п'ятнадцятому.

— Ага, при капіталістах, значить. Це ще більше ускладнює хворобу. Так, так, у хаті маєте портрети Франка, Шевченка. Всю Україну тримаєте на стінах.

— Тримаю, докторе. Ту Україну всі під серцем тримають. Але скажіть, докторе, що в мене за недуга?

— Ще не знаю, громадянко. Бачу, що у вашій крові є деяка доза буржуазно-націоналістичних бациль.

— А що ж з моїм шлунком? Так ріже . . .

— Ще не знаю . . . Зараз зроблю моральний рентген. Що то у вас за фотографія чоловіка в такому гарному костюмі і капелюсі?

— Мій брат.

— Ага. А костюм заграничний, неправда?

— Так. Бо й брат заграничний, в Америці.

Лікаря мов хто розпеченим шворнем з-під стільця припик, так він зірвався на рівні ноги.

— О, громадянко, тяжка ваша хвороба. Запалення... думок, головного мозку.

— Але ж у мене не в мозку болить . . .

— А, мовчіть, я знаю ліпше, на що ви слабуєте. Думаєте ви не гігієнічно, о, не по-советському. А листи від братика з Америки маєте?

— Було декілька.

— О, бачу, у вас скомплікована хвороба. Небезпечна штука. . .

— Небезпечна, кажете?

— Еге ж. Раніше від неї в нас, у Советському Союзі, — вмирили. Але ви маєте щастя. Тепер ми можемо її лікувати зміною клімату. Вам треба, громадянко, забути український клімат. Вам шкодять вишневі садочки, поля, топольки, кобзарі. А основне — вам шкодить вітер з Заходу. Ви поїдете в Казакстан. Ідеальний край для лікування голови. Дерев нема, тож нема над чим думати та зідхати. Кругом суховії, пісок, безвіддя. Щоденна праця серед суворого клімату профільтрують ваші думки. Ви не одні поїдете на ліку-

вання. Дали згоду виїхати: Самосій, Стефанія Круть і десяток інших.

Ольга хотіла йому щось сказати.

— Не відмовляйтесь і не заперечуйте, бо це ще більше ускладнить вашу і так поважну хворобу.

Васільєв уже збирався відходити,

— Докторе, поки я буду лікуватися в Казакстані, дайте мені щонебудь від шлунку.

— О, вибачайте, забувся. — Ось вам папірець на рицинову олію. Відразу полегшає. О, ще раз простіть, забувся печатку прибити, а без неї в аптеці вам нічого не дадуть. Та де ж вона запропастилася. Зоставив, певно, в канцелярії. Ну, дарма, я вдарю вам стару, курську печатку.

Ударив. Пішов, посвистуючи.

Ольга прочитала круглу відбитку на рецепті:

“РСФСР — город Курськ — Міністерство Внутренніх Дел — МВД”.

Та ще й зірка з серпом та молотом посередині.

“АМЕРИКАНСЬКИЙ” ШПИГУН

Новина. Та ще й яка!

Секлета дременула на другу вулицю, до гурту жінок. Задихалась.

— Послухайте, моя сусідка спіймала в городі шпигуна!

— Ота баба? Бре . . . ?

— Сама ти бре . . . Я правду кажу. Спіймала, кажу вам, шпигуна. Тільки, що через тин мені оповідала.

Миттю жіночий гурт розсипався. Ніби й не було його. Кожна бігла у свій кут оповідати подію.

Секлета майнула до сільради.

**

За півгодини баба, що спіймала шпигуна, переступила поріг живодряпівської сільради. За столом її вже чекали підхмелений голова Хортицький та п'яний секретар Щуренко.

— Зараз я буду допитувати, — каже Хортицький до секретаря, — а ти все записуй. Бо це піде в газету. Телефонічно піде.

— Розумію.

Хортицький спершу погіпнотизував бабу очима.

— Ваше прізвище, бабусю?

— Онисія Боголюб.

Щуренко скривився, обличчя зморщилось, мов печене яблуко.

— Онисія Боголюб?! Не могу я, товаришу голово, в газету давати таке прізвище. Ну, як я передам — “Як Онисія Боголюб ловила шпигуна?” Не можна. Занадто вже буржуазне ім'я.

— Треба змінити, — згоджується голова.

— Онисію змінимо на Ньюру, а Боголюб на Пролетарку. Ньюра Пролетарка.

— Чудово! — схвалює голова.

— Отож, товаришко Ньюро Пролетарко, чи пак Онисіє Боголюб, коли народилися?

— Якраз на Різдво.

— Е-е-е, ви мене не зрозуміли. В якому році?

— Року не пам'ятаю. Знаю, що перед советською владою народилася. Ще перед революцією.

— Е-е, не те, бабуню, може знаєте, скільки вам років?

— Певно знаю. Сімдесят минуло. Саме в той день минуло, як Сталін помер . . . Ні, брешу, як його п'явками лікували . . .

Хортицький кашлем перервав бабину розповідь.

— Я вас не про п'явки питаю, а про роки?

— Вибачайте, я думала, що ви маєте охоту й про л'явок почути.

Голова зиркнув на секретаря. Той розвів руками.

— Чи є родичі закордоном, бабусю?

— Га?

— Закордоном родичі є?

— За яким кордоном, голубе?

— Ну, як вам сказати, бабусю . . . Чи є хто у вас з родичів поза нашою рідною землею, поза нашим кордоном?

— О, певне, є. Чоловік мій уже десять років на сибірському кордоні. Проштрафився, бідака, раз сп'яна советську владу поганим словом назвав.

— Не те, товаришко-бабусю. Питаю, чи є хто за іншим кордоном, наприклад, в Америці чи Каліфорнії.

— О, голубе, нікому не пощастило туди добратися. Покарав нас Господь і всіх лишив тут віку доживати.

Голова вже зіпрів. Рукавом витер чоло.

— Бабуню, чи ви вивчали коли історію комуніс-

тичної партії, історію Ве-Ка-Пе-Бе?

— Що, синку? Ве-Ка-Пе-Бе?? Це ви думаете про абетку — А, Бе, Ве, Ге, Ге, Де . . .

— Ні, бабуню, про Ве-Ка-Пе-Бе!

— Вибачайте, синку, але погано знаєте абетку: А, Бе, Ве, Ге, Ге, Де . . . Ще за царя вчила.

Голова вже скинув піджака. Секретаря душила спрага. Він раз-по-раз сьорбав воду з чашки.

— Тепер, товаришко бабо, будьте уважні. Покляніться, що ви будете зараз оповідати лише правду.

— Га? Що ви просите, голубе?

— Покляніться, бабусю.

— Во ім'я Отця і Сина і Святого Духа. Амінь. Отче Наш, що еси на небесі . . .

— Бабусю, що ви робите?

— Молюся, голубе. Ви ж просите — помоліться.

Голова сільради розстібнув комірця.

— Я кажу, бабо, покляніться!

— Можу й поклястися. Сам Бог свідок, що буду казати правду.

— Бабуню, советська влада не признає Бога за свідка. Можете ви інакше поклястися?

— Можу. Тричі перехрищуся.

— Не підходить нам і ця присяга. Ще інакше як можете?

— Поцілую святий хрест, що казатиму правду.

І вийняла з-під сорочки хреста — і поцілувала.

Голова й секретар зідхнули.

— Ну, добре, бабусю. Розкажіть, як ви шпигуна зловили?

— Зловила, голубе. Увечорі я виходжу подихати Божим повітрям . . .

— Про Боже повітря я вас не питаю!

— А я це собі кажу. Не слухайте, якщо вам не цікаво. Виходжу я, бачу: гілля розсувається . . . Показується біла головешка . . . Бачу: “Шпигун” мандрує . . . Та як заіржить . . .

— Заіржить?!

— А так. А з поля аж три гицлі йому відповідають.

— Так, так. Чекайте хвилинку, бабо. Щуренко, бери телефон і передавай усе до редакції районної газети. Передавай — “Іноземний шпигун забрався в город до колгоспниці Нюри Пролетарки і подав своїм товаришам умовлений таємний знак, а саме — заіржав. Ті йому відповіли”. — Продовжуйте, бабусю.

— Отож, заіржав “Шпигун” і прожогом до капusti . . . Потрошив дві головки . . .

— Так, так, бабусю. Передавай, Щуренко: “Шпигун був голодний, мов вовк. Згриз дві головки капusti”.

— А скажіть, бабусю, як шпигун гриз капусту, не бачили ви аероплянів, чи по нашому, літаків, над хатою?

— Літаків не бачила, а жуки літали.

— Хай буде по-вашому жуки. То кажете, літали?

— Аякже. Там над берестком довгенько три такі гарні кружляли . . . Великі . . .

— Так, так, бабусю. Передавай, Щуренко: “Тоді як шпигун був на городі, три тяжкі бомбардувальники кружляли над хатою Нюри Пролетарки”. — Цікаво, цікаво, бабусю. А не бачили ви у шпигуна бомб чи іншого знаряддя?

— Яких бомб, голубе, як їх розпізнавати?

— Такі круглі, залізні.

— О, круглі, залізні . . . Аякже, підкований був.

— Он як! Щуренко кажи: “Шпигун був підкований, тобто озброєний бомбами, радіостанціями і невеличким танком”.

— Передаю!

— Слухаю вас далі, бабусю.

— Далі нема чого слухати. Я підійшла до “Шпигуна”, він спочатку, як ударить ногами. Я відскочила.

— Он як! Щуренко, передавай: “Між Нюрою Пролетаркою і шпигуном зав’язався нерівний кровопроливний бій. Озброєний до зубів, шпигун кинувся на 70-літню товаришку і поштовхом у живіт пошкодив їй п’ятеро ребер. Товаришка Нюра повалилась на землю, корчачись від болів. Але свідомість, що вона щаслива жителька Советського Союзу, дає їй силу і витримку. Вона, тамуючи біль, підводиться і веде боротьбу з шпигуном”. — Кажіть далі, бабо.

— Далі нема що казати. Спочатку “Шпигун” ногами вдарив, а потім присмирнів. Я взяла його на мотузку і привела до хліва. І прив’язала . . .

— Увага, Щуренко! Передавай: “Обливаючись кров’ю, Нюра Пролетарка закинула мотузку на шию шпигуну, опісля зв’язала йому ноги й руки, також забрала бомби та радіостанцію. Зв’язаного поволокла до хліва і, як худобу, припнула до ясел. Іноземного шпигуна жде сувора кара советського правосуддя”. — Передав?

— Передав.
— Так, так. Кажіть далі, бабусю.
— Це вже й кінець. Там стоїть у хліві. Чекаю, що прийде конюх з колгоспу і забере його.
— Не конюх його забере, бабусю, а міліція. Я зараз викличу міліцію.
— А навіщо міліції здалася коняка?
— Яка коняка?
— Яка? Ніби то й не знаєте — колгоспна коняка, “Шпигуном” називається. Гніда, з білою головою, що підстрижений хвіст. Хай колгосп мені шкоду відплатить . . . Дві головки капусти . . .
— Мовчіть!!
Голова блимнув на Щуренка.
— Секретарю, ти все передав до газети?
— Все!
— Геть з-перед моїх очей! І ще лютіше блимнув на бабу Онисію. — І ти, стара карго, іди від мене! Лишіть мене одного!
— Лишіть . . . А хто мені за дві головки капусти заплатить? Капуста була така . . . завбільшки, як ваша голова, товаришу голово.
— Геть!

Ранком московське радіо передало новинку про те, як советська патріотка, Нюра Пролетарка, затримала на Україні американського шпигуна. В той же час баба Онисія вдома, на своєму клаптику городу, вирівнювала лопатою конячі сліди. Вирівнювала і лялася . . .

“БУДОВА КОМУНІЗМУ РОЗСИПАЄТЬСЯ”

(Багато висотних будівель, побудованих швидкісними темпами, непридатні до експлуатації і навіть небезпечні для новосельців.

З советських газет).

Родина слюсаря Петра Коваля, що нараховувала сім осіб, одержала гарну квартиру в новозбудованому висотному будинку на Хрещатику, в Києві. Квартира складалася з однієї кімнати й однієї кухні. В кімнаті були ще скляні двері, обплетені дротяною сіткою, що вели на невеличкий балкон. У спільному для всього третього поверху коридорі містилася також убиральня, до якої було прикріплено двадцять п'ять родин.

Отож, слюсар Коваль одного тижня одержав ордер на квартиру, а на другий вже й перебрався жити. Як тільки с'як-так улаштувалися, дружина порадила чоловікові відсвяткувати з друзями їхнє новосілля. Було запрошено лише найщиріших друзів, усього осіб із десяти, щоб, таким чином, зменшити до мінімуму кошти цього свята. На призначену подину всі гості сиділи вже за столом. Господиня з найстаршою дочкою розкладали тарілки та ложки, а господар розливав горілку.

— Гарну ви маєте квартиру, Петре Олексійовичу, — каже одна гостя. — Хоч не маєте окремої вбиральні, зате балконом яким користуєтесь.

— Правда ваша, — відповідає господар, — квартира чудова, а балкон на славу. Ще й поруччя там нікельовані.

— А хто будував цей чудо-будинок?

— Будівельна фірма “Советська цеглина”.

Всі повставали, підняли чарки і чекали, щоб господар перед першою виголосив хоч маленьку промову.

— Товариші! На наших очах Советський Союз доганяє й переганяє Америку. Відтепер Америка втратила монополію на найкращі хмародери. Ми маємо свої, советські хмародери, так звані висотні будинки, які в п'ять разів ліпші, міцніші, вигідніші від американських. Тож вип'ємо за наші советські новоспоруди, за будови комунізму, за висотні будинки, в яких і моя родина має щастя жити.

Токар Іван Гиря, літній лисий чоловік, вихилив перший і потягнувся до хліба. Але скибки не встиг дістати. Враз щось звалилось йому на голову, смальнуло просто в лисину — і він присів на стілець.

Всі переглянулись.

— Що таке?

— Якийсь метеор пролетів і вдарив Гирю в голову.

Всі, мов на команду, глянули на стелю. Хтось крикнув:

— Товариші, тікайте від столу, штукатурка зі стелі валиться.

Всі вчасно відскочили. Шматок глини впав просто в каструлю з борщем. Бризки борщу заляпали Гирине

обличчя. А він сидів на стільці непорушно і ні на які бризки не реагував.

— Товариші, — верещить жінка, — та ж мій чоловік непритомний. Хіба не бачите — йому штукатуркою забило памороки.

— Ведіть його на балкон, там свіже повітря! Відчиніть-но швидше двері на балкон!

На балконі поставили стілець, на ньому посадили Гирю. Біля нього в сльозах тупцювала дружина.

— То як ти себе почуваш, Іване? Скільки кілограмів упало на голову?

— А хіба я знаю.

— Добре, що живий. Он у висотному будинку на Червоноармійській, у вестибюлі, жінці впало ціле кришталеве люстро на голову.

В цей час на балконі щось тріснуло. Жінка насторожилась. Гиря зіскочив з стільця.

— Ти це, жінко, може ногами зашаруділа?

— Ні.

— А що ж це тріщить? Ходімо звідси.

Іван Гиря взяв за ручку скляних дверей, обплетених дротяною сіткою, і повернув. Двері не відчинялися. Ще раз покрутив ручкою — і вона впала на цемент балкону.

— Жінко, ручка відлетіла від дверей! Ми не можемо втікти з балкону.

— Як не можемо?! Та ж чуєш — балкон тріщить!

В цей час з правого кута балкону відлетіла цеглина і засвітіла донизу. Нікельовані поруччя покосилися.

Товариш Груша з дружиною гарячково застукали в двері. Господар, Петро Коваль, з усіх сил старався зсередини відчинити. Але й у нього ручка відлетіла.

— Відчиняйте, — кризь сльози благає Гиря, — балькон валиться. Ще хвилинка і я з жінкою полетимо в стратосферу.

— Не можу відчинити, товариші! Замок зіпсувався. Стрибайте на брук, тут невисоко, третій поверх.

— Не можу стрибати, брук заливають смолою — можу забрудитися.

— Дзвоніть телефоном до пожежної команди! — кричить уже Гириха з балькону.

— До телефону не можу підступити — зі стелі штукатурка валиться.

Нарешті Петро Коваль, прикривши голову бляхою, добрався до телефону.

— Пожежна команда? Дуже добре! Це говорить мешканець будови комунізму, тобто нового висотного будинку на Хрещатику. Будова комунізму розсипається. Рятуйте моїх гостей! Балькон валиться, а на ньому висять двоє безпарійних товаришів. Також стеля упала . . .

Десь за годину Іван Гиря з дружиною злізли через пожежну драбину на брук. Там їх чекали сестри з “швидкої допомоги”. Не встигли вони ступити ногою на землю, як згори посипалась цегла і нікельовані поруччя.

Убитих на новосіллі не було, лише ранені . . .

Мокрина принесла його одної неділі з ярмарку. Воно лежало таке закуйовджене й задрипане, що до нього байдко торкатися. Але вона мала чуле-пречуле серце, і тому не лише торкнулася, а й узяла його з буряну, десь під парканом, поклала в кошик і принесла додому. Кожної неділі назустріч Мокрині вибігала п’ятирічна Віра. Так і сьогодні. Підбігла і, крикнувши: “Мамо, цукерок!” — запустила пухкеньку ручку в кошик.

І що ж бо ви думали? Оце обсмикане, задрипане, вишкірилось і вкусило дитину. Віра заплакала. Почувши плач, з хати вибігла баба. Глянувши на внучку, а потім до кошика, вона аж сплеснула руками.

— Чи ти, Мокрино, здуріла! Хочеш з хати псарню робити. Приручила двох котів, а тепер собачище з ярмарку тягнеш?

— Яке собачище, мамо? Не бачите, що цуценя.

— Добре цуценя. Трохи не одгризло ручки дитині. І відшукала таке скажене на нашу голову.

Баба подивилась на ручку внучки і, переконавшись, що вона не відгризена, а лише в одному місці ледь-ледь подряпана, промовила:

— Ач, як розпанахало ручку, чортеня. — Взяла внучку за “розпанахану” ручку і повела в садок.

— Ходи, прикладу любистку до рани. Бо від таких

собачих слідів і до біди недалеко. . .

Наступного дня викупане "собачище" гралося на подвір'ї з Вірою. Баба сама милувалася, як воно лягло животиком догори і кривими лапками обіймало руку дитини.

Але вчорашнього інциденту вона не забула. Тому, уздрівши Мокрину біля себе, вона навмисне в'їдливо зауважила внучці: — Обережно з ним, не забувай, що воно біснுவате.

Вмішалася Мокрина:

— Ми його на прив'язь візьмемо. Нехай стереже хату.

Баба змовчала.

— А як же його назвати? — запитала Мокрина, коли баба вже збиралася йти в хату.

— Як? Чортеня.

— Ще чортів у дворі бракувало! — обурилась Мокрина. — Назвемо "Конвалія".

Баба аж ойкнула.

— "Конвалія"!.. З цього пса така конвалія, як з мене, старої, танцюристка. А потім, це пес, то чого ради жіноче назвисько?

— А як би ви його назвали?

— "Хрущик", — не надумуючись, возрекла баба, Мокрина зацікавила.

— Чи ви з місяця впали, чи навмисне хочете мене дратувати?

— Мокрино, не репетуй. Псові найбільше личить.

ця назва. Само мале, а ніс на всю пику. Чом же не Хрущов?

— Мамо, хоч Бога ради, тихше кажіть. . .

— Та хто ж нас почує? Скільки оком сягнеш — ні людини, ні скотини.

Воно й правда, хата Мокрини причепилась десь ген за пагорбком, кілометрів за два від села. Люди до них рідко коли заглядали. Отож, навіть якесь контрреволюційне слівце можна соковито висказати. Найбільше цих слівце траплялося у баби. На комуністів казала: "голопузі татари", на комсомольців — "чортячі недоноски", а покійного Леніна "вовкулаком" називала.

А ось тепер напосілася, що цього бродячого пса або, як вона казала, байстрюка, назве лише Хрущовим.

— Не буде по-вашому, — закінчила Мокрина. — Пес зветься "Конвалія".

— Побачимо, хто виграє, Мокрино, — багатозначуче протягнула баба.

І, зрозуміло, виграла баба.

Мокрина ціліснітькі дні на роботі, а баба лень-вдень товчеться вдома. Винесе кістки з хати і так лю-бесенько:

— Цю-цю, Хрущику, цю-цю!

Спочатку пес повільненько реагував на таке авторитетно ймення, але за місяць, зачувши його, стрімголов гнався до порогу.

Якось у неділю баба зауважила Мокрині:

— Ти б викупала собаку, вчора приволочився ввесь у реп'яхах.

Мокрина вийшла надвір . . . і ось трапилася драма. Покликала: — “Цю-цю, Конвалія!” а та, бачите, “Конвалія” лежала в буряні і вухом не тріпнула. Мокрина ще два-три рази гукнула. Собака — ні руш з трави. Ніби не до неї мова.

І ось у цю хвилину баба підійшла на поміч. Вона стала поруч Мокрини і ледвечутно сказала:

— “Цю-цю, Хрущик!”

Пес зірвався і прискочив до порепаних п’ят бабусі.

Мокрина розсердилась.

— Мамо, буде горе нам з цим проклятушим прізвиськом.

— А, може, буде й добре, — жартуючи відповіля їй мати.

Находила осінь. Мокрина відвезла Віру до батька на село (він працював там агрономом). “Там буде серед дітей, — думала вона, — та й не привикатиме до бабиних контрреволюцій”.

А за місяць трапилось нещастя, яке принесло бабі Фросині радянську пошану, або, як вона казала, дулю з маком.

Було це погожого дня. Біля бабиної хати працювала колгоспна бригада Феді Гузиря. Мокрина, щоб було ближче до хати, теж на деякий час перейшла до нього на роботу, хоч і не любила його — страх. Він був першим активістом і найбільшим підбрехачем.

Була обідня пора, всі кинулись до своїх торбинок з їжею, але ось хтось з гурту порадив:

— Ходімо до Мокрини на подвір’я. Поїмо, а кри-

ниця під боком, то й свіжою водицею почастуємось.

Прийшли на подвір’я. Розмістились біля похиленого, запущеного хлівця. Мокрина побігла в хату, мабуть, попередити бабу, щоб тримала язик за зубами. Перерва недовго тяглася. Федя завжди підганяв. Так і тепер.

— Закурюйте, хлопці, — скомандував він до чоловіків, — та будемо рушати . . . і дим поплів попід хлівцем.

Мокрина вийшла з хати, пса не було в подвір’ї. Вона полегшано зідхнула. Всі вже стояли наготові.

Федя рушив, усі похилено за ним. Не встигли відійти від хати, як усю бригаду зупинив крик баби.

— О, рятуйте, цигарками підпалили!

Всі обернулись. Хлівець горів. Суха, трухлява солома тріщала під червоними язиками вогню.

Гуртом кинулись рятувати нещасний хлівець. На господарстві мала Мокрина лише двоє відер і ними ніяк не можна було згасити вогонь.

Чоловіки вирішили валити хлів і засипати дерево землею.

Дехто схопив лопату, в декого вже була сокира, хтось підрубував стовпці, щоб розвалити вщент прогнилу будову.

І враз зблідла Мокрина глянула навкруги. Пса не було на подвір’ї, він напевне в хліві. Вона його принесла цуцням, врятувала йому життя, а тепер . . .

Напівсвідомо крикнула: “цю-цю, Конвалія!” Даремно. Він цієї назви не знав. А крикнути “цю-цю,

Хрущик” не можна. На подвір’ї повно людей, це певна смерть для їхньої родини . . . Люди ламали покрівлю. Мокрина підбігла до баби і мов навіжена:

— Пес у хліві!

Баба вже навіть сказала “Хру...”, але опам’яталася і вмовкла.

Ще хвилинка і пес задушиться у хліві. Обидві стояли в нерішучості.

І ось баба вискочила на камінь біля криниці і напружуючи всю силу: “Хай живе колективне керівництво і товариш Хрущов! . . . “Хрущов” — вигукнула аж двічі.

Мокрина ледве не зомліла. З бур’яну, а не з хліва, підбігла до баби захекана “Конвалія”.

Наступного дня Федя розповів у партійному осередку про хоробрість баби Фросини.

На третій день усе село вже знало, яка баба Фросина віддана радянська людина. В час страшної небезпеки, вона з ім’ям колективного керівництва і тов. Хрущова гасила пожежу. Газети помістили її фотографію. А наступної неділі до самої хати під’їхало авто і взяло бабу до району на загальні збори. Сиділа вона в президії. Голова зборів, показуючи на неї, казав слухачам:

— Дивіться, — проста українська жінка, а яке дороге для неї ім’я Хрущова. Під час пожежі стає мужньо на камінь і виголошує: “Хай живе Хрущов!” Відразу українську жінку, товаришку Фросину, пропонуємо відіслати в Москву і нагородити орденем Леніна..

Пізно бабу Фросину привезли авто до хати. На порозі її чекала Мокрина.

— Ну, що?

— Нічого. Хочуть мене послати в Солому і Гоморру і там дати мені дулю з маком, — відповіла віддана советській владі українська жінка.

СВИНО — ГОДИНА

Советський гумористичний журнал “Крокодил” (від гумору якого, до речі, найповажніші кури сміються) приносить зовсім серйозно вістку про надзвичайно важливе відкриття, яке до цього часу невідоме було західному науковому світові.

“Марта Коритко, — повідомляє “Крокодил”, — систематично не виконує норми. Лише за останній місяць вона не допрацювала державі, о, слухайте тепер уважно! — 64 СВИНОГОДИНИ”.

Чуєте бо, СВИНО-ГОДИНА появилася! Зродилася нова одиниця виміру праці, а капіталістичні вчені анітелень про це, ані гу-гу!.. Плетуться в хвості, не студіюють найновіших комуністичних винаходів та досягнень. Адже ж варто замислитись . . .

До цього часу відомі були: “світло-години”, “ват-години”, “ампер-години”, — і ось тобі — блись! — советська наука, керована мудрою партією, понатужилася і винайшла на славу собі й на радість світові цілісіньку “свино-годину”.

Віднині і набезвік наукові енциклопедії світу збагатилися новим терміном з ділянки господарської економіки.

Що таке СВИНО-ГОДИНА і яка її математична формула?

СВИНО-ГОДИНА — це одиниця виміру енергії

колгоспниці-свинарки, яку вона витратить за одну годину в советському хліві при обслуговуванні колективних свиноматок та свинодівиць.

Якщо ми позначимо СВИНО-ГОДИНУ буквою “X”, Кількість свиноматок чи свинодівиць — “Y”, а

Мудре керівництво партії — “Z”, то формула буде така: $X = Y \times Z$

Тобто, СВИНО-ГОДИНА дорівнює мудрості комуністичної партії, помноженій на кількість свиноодиниць.

Неважко тепер здогадатися, якими одиницями вимірюють працю колгоспників, що трудяться не на свинячому, а на польовому фронті.

Тут будуть кукурудзо-години, картопле-години, буряко-години . . .

Колгоспникам, що працюють при худобі, очевидно, записуватимуть худобо-години.

Рогато-худобо-години . . .

Безрого-худобо-години . . .

До наступного свята жовтневої революції партійні гасла, напевно, цілковито змінять свій зміст. У них будуть прославлятися советські карколомні винаходи. . . Вони звучатимуть, приблизно, так:

Хай живе Політбюро Советського Союзу — творець і надхненник свинячої одиниці праці!

Слава товаришу Хрущову — винахідникові та ідейному керівникові худобо-години!

Стахановськими кукурудзо- і свино-годинами доведемо капіталістичному світові, що ми не боїмося Вол - Стріту!

В З А Г С І

Вперед до комунізму, до світлих і радісних свино-днів!

Зрозуміло, і советські частушки віднині будуть співатися на новий лад. Наприклад, відома частушка про Ваню і Таню тепер змодернізується, згідно з вимогами партії, до таких розмірів:

Таня: Прийшов Ваня до хліва,
Зразу мене обійма.
Не цілуй мене, мій милий —
Я скінчу свино-годину.

Ваня: Свино-секундочку скінчила,
До мене Таня поспішила.
А я її проганяю —
Гній-годину виробляю.

Таня: Я колгоспниця щаслива,
Маю триста свино-днів —
Сама ходжу без спідниці,
А мій Ваня без штанів . . .

Як бачите, успіхи колосальні. Хто після всього цього сміє сумніватися в советському винахідництві? Хто заікнеться про те, що Совети не догнали Америку? Та, хто?

Безумовно, догнали і випередили на ціле . . . СВИНОСТОРИЧЧЯ.

В Первомайському районі є аж три села з назвами “Гнилиці”. Щоб якось їх таки розрізнити одне від одного, партійний комітет району двом селам трохи змінив назву, а саме — “Червоні гнилиці” і “Радянські гнилиці”, третє ж село лишилося з старою назвою існувати.

Тож у селі “Червоні гнилиці”, на розі вулиць Жовтневої і Шампанської, стоїть цегляний облуплений будинок з вивіскою — “ЗАГС — запис актів громадянського стану”. Перед будинком величезна зашерхла калюжа, метрів чотири завдовжки і два завширшки. За калюжею встромлено дрюк з написом: “Не переплигувати — глибоко. Управа колгоспу”.

В середині будинку, у великій кімнаті, зібралося декілька осіб, поставали по звичці в чергу і чекають, коли начальник їх буде приймати. Начальник же за столом, видко, на похмілля, схилився перед мискою квашених яблук і уплітає їх. За його спиною, на стіні, висить об’ява:

“Реєстрація народження, смерти, розлуки, одруження, та інших нещасливих випадків”.
--

Нарешті яблука скінчилися. Черга пожвавішала. Начальник узяв ручку, відкоркував чорнильницю і зазирнув до неї... Тоді закалатав...

— Гріша, — закликав він до інших дверей, — не бачиш, що чорнило замерзло! Візьми і розігрій на плитці. Та швидше, не затримуй мені реєстрацію.

Гріша мовчки взяв чорнильницю, кинув оком на командира, мовляв, щоб ти луснув — і вийшов. Начальник від скуки, а може від того, щоб не марнувати часу, почав великим пальцем правої руки чистити ліву ніздрю. Аж так появляється Гріша без чорнильниці, хоч правда, заляпаний чорнилом.

— Що, Гріша, розлив?! Я так і знав!

— Аби розлив, то ще півбіди. На вогні лопнула. Поставив, а вона, як бомба, гахнула.

— Дурень! Я щодня розігрівав і не лопалась, а в тебе, як бомба, гахнула. Хіба тобі з делікатними речами поводитись. Варвар! Іди... Чекай. Збігай до мене додому і принеси ще квашених яблук. Але хутко, одна нога тут — друга там. Чуєш?!

Гріша щось нечленороздільне промимрив і зник. Начальник узяв олівець і оглянув чергу.

— Хто перший реєструватися, підходьте.

Підтупцювала бабуся років вісімдесят. Раз-по-раз витирає хусткою то очі, то ніс.

— Ваше прізвище, громадянко?

— Та яка я вам громадянка. Баба Килина Горошок.

— Ну-ну, добре. То де ж ваш. Килино Горошок, жених, що ви одні прийшли реєструватися?

— Який жених?

— О, то ви не одружуватись прийшли.

Баба — очима на людей, потім на начальника:

— Що ти, від горілки ще не опам'ятався!

— Ну, ви не дуже, не підвищуйте голосу. Не забувайте — це державна установа. То з чим же ви прийшли — може народили щось?

— Ти здурів, начальнику! В сімдесят сім років не збираюся родити. Ти ліпше проснися, коли реєструеш.

— А ви не вказуйте мені, що робити. На курсах учився цьому ділу. Подумаєш, образилася, що я запитав про народження. Як на те пішло, то я вам скажу: як советська влада накаже вам родити, то й роки не поможуть — народите.

— Не діждете!

— Побачите. Ліпше не сердьте мене. Кажіть, що хочете реєструвати?

— Внучку, царство їй небесне. Вчора померла.

— Від якої хвороби?

До недоживленої дитини всякі хвороби чіпляються. Недоїдало воно, молоко рідко коли бачило, схиріло та й відійшло...

Начальник припинив працювати в ніздрях.

— То кажете, що внучка від недоїдання тее...

— Від недоїдання... Правда...

— Не може бути, громадянко. Лікарську посвідку маєте?

Баба розв'язала вузлик на кінці хустки і подала зібганий папірець.

— Ну, подумайте! — перебігши очима папірець, обурився начальник. — Що ж ви обговорюєте советську владу, громадянко! Лікар же ствердив, що ваша внучка від ожиріння померла. Занадто сита була!

— Сита, одні ребра блищали. Щоб ворогам нашим така ситість повіки.

— А ви прилюдно владу нашу советську не проклинайте!

— Та я свою не проклинаю, а капіталістів.

— Капіталістів можете. Ідїть, бабо, з вами вже полагоджено. Хто наступний?

До столу, взявшись за руки, підступають двоє молодят. Обоє по-святковому одягнені. Вона в газовій косинці, в кожусі і в туфликах без панчіх. На ногах виступили сироти, ніс посинів, а хустина від морозу мов накрохмалена стала.

Він у шапці з одним вухом, в білій фуфайці з чорними латками і в штанях, шворкою підперезаних.

— Ви з якою справою?

— Хочемо одружитися.

— Трохи зачекайте... Я зараз з мертвими скінчу, тоді почну з одруженням. Хто серед вас, громадяни, мертвий, підходьте!

Пристипила молодиця з дитиною.

— Хто у вас помер?

— Чоловік.

— Коли?

— Вчора вночі.

— Від якої хвороби?

— Та як вам сказати . . . Арештували його.

Начальник випустив з рук олівця.

— Громадянко, ми реєструємо мертвих, а не арештованих. Як я буду реєструвати арештованих, то в мене паперу не вистачить. Я реєструю лише нормальну смерть. Розумієте?

— Розумію. А хто ж ненормальну реєструє? Хто поміч мені дасть? . .

— Партийний комітет. Вам туди треба звертатися.

— А де ж той комітет міститься?

— Пройдете по вулиці три калюжі, буде білий будинок, на стіні великими буквами нецензурне слово написано. Ото буде комітет. Ви грамотні? Прочитайте. Ну, й добре! Хто наступний зі смертю? Нема. Починаємо . . .

Начальника перебиває Гріша. В задубілих руках несе мокрий картуз. У картузі квашені яблука.

— Натє, рук не чую від дурних яблук.

— Не псуй хоч ти мені настрою. Іди в ту кімнату, до плитки, та грійся. Ага, стій, що ти там на плитці варийш, що в мене від того запаху в носі шпігає?

— Нічого не варю. Сушу онучі.

— Зараз же зними! Зіпсував усю атмосферу онучами. Отже, починаємо одруження. Хто хоче дружитися — милості просимо.

Він — у фуфайці, вона — в кожусі — приблилися.

— Прізвище жениха і нареченої?

— Василь Дуб і Марія Грива.

— Дітей ще не маєте?

— Яких дітей?! Ми ж ось тільки одружуємося. Думайте!

— Та я думаю. А ви відповідайте. Он учора Ната Гонивітер одружилася, а сьогодні вже дитину має. Отож я вас і питаю: не маєте дітей?

— Не маємо.

— То не журіться, матимете. Вітаю вас з одруженням. З реєстрацією. Бажаю вам жити на користь советської батьківщини. Тепер зачекайте, ми з нагоди вашого одруження щось гарного вам проспіваетмо. Гріша, накрути патефон, молодят вітаємо!

Вбіг Гріша, мабуть, перезувався, бо на одній нозі — черевик, на другій — онуча.

— Яку пластинку, — звернувся начальник до молодят, — ви хочете почути в цю вашу врочисту хвилину?

Василь і Марія замислились. Згодом Марія ніяково:

— Знаєте, в нас церкви нема, не можемо вінчатися, може б нам заграли пластинку “Лікуй Ісаїє”.

— Лікуй Ісаїє?! Нема такої. Гріша, які пластинки є там для урочистих випадків?

— Та є декілька. Ось похоронний марш маю. . .

— Для одруження не підходить. Далі що. . .

— “Коли розлучаються двоє” . . .

— Це для розлуки, а не одруження. Далі?

— Є ще “Катюша”. Але надбита.

— Оце якраз підходить. Грай для молодят “Катюшу”.

Прослухавши, молодята пішли.

— Хто наступний?

— Мабуть, я, — засоромлено озвалася жінка.

— Що ви так почервоніли, громадянко? Що у вас таке?

— Дочка народилася.

— Від законного реєстрованого шлюбу чи безбатченко?

— Як безбатченко? Ви здуріли?

— Що ви мене ображаєте, громадянко! Я до вас поінтелігентному, а ви грубіяните. Одійдіть, в останню чергу вас полагоджу. Хто далі?

Начальник ЗАГС-у спересердя доїдав квашені яблука . . . Втомився . . .

БУДИНОК ВІДПОЧИНКУ

(Нагороджено 3-ю премією на конкурсі "Мітли")

Степана Гуцуляка з колгоспу "Червоне визволення", колишнього стрийського повіту, зустріло велике щастя. Ну, просто поталанило йому!

Уявіть собі:

В неділю він працює на полі. Зрозуміло, понадпляново. Zobov'язався, бідолаха, на честь видання філософських міркувань товариша Леніна киргизькою мовою попрацювати і в неділю. Звичайно, не тільки він з цієї нагоди пішов до колгоспної праці. Все село zobov'язалося. Крім, розуміється, важкохворих, які перебували в ліжках і, на жаль, не відчували zobov'язання.

Отже, працює Степан Гуцуляк.

Аж так за годинку перед кінцем праці, коли вже сонце зайшло, а місяць і зорі ще не вийшли, приходить до нього голова колгоспу.

— Степане, радісну новину приніс тобі!

Степан кинув лопату і не знав, що казати.

— Яку новину принесли, прошу пана-товариша? Може, почалася комуністична революція в Африці?

— Ні, не вгадав. Управа колгоспу вирішила послати тебе на відпочинок.

— На відпочинок?!

Степан зблід, а його ніс зів'яв і опустився донизу.

“Невже вирішили арештувати?” — подумав він. І ледве-ледве підніс голос.

— А на довго мені той відпочинок?

— На два тижні, товаришу Гуцуляк, на два тижні. Степан полегшено зідхнув.

— Слава Богу! Я думав — років на десять, то аж перелякався.

Голова колгоспу весело поплескав його по спині.

— Не бійтеся . . . Поки що недовго. . . Отже, на післязавтра збирайтеся і виїжджайте. Щасливої дороги і щасливого радянського відпочинку!

У вівторок, або “післязавтра” раненько, колишня “газдиня”, а тепер товаришка Марія Гуцуляк, виряджала свого чоловіка Степана в будинок відпочинку імени Мавзолею Леніна-Сталіна.

— Так ти, Степане, все потрібне взяв для відпочинку в “Мавзолеї”?

— Узяв, Маріє. Рушника, саморобного рідкого мила півкварти, “Історію партії”, про людське око, теж захопив . . .

— Залиши “Історію” під ліжком. Тягаєшся з нею, як циган з кобилою. В будинку відпочинку, напевне, для вас наготували історій. Візьми торбу житніх сухарів і трохи пшеничних. Та їж тихенько, нишком, щоб ніхто не бачив. А то доглянуть і погризуть усе, а ти будеш лише зубами клацати. Їдеш же не в гості, а на відпочинок. Тож їжу пильнуй. І мило бережи.

— Добре. . .

— А документи всі приготував?

— Усі.

— Папір від районної міліції є, що ти надійний чоловік і диверсіями покищо не займався?

— Є.

— Посвідку від колгоспу маєш, що працюєш по-верхпляново і навіть з деяким бажанням?

— Маю.

— А пашпорта узяв?

Степан ударив долонею по зморщеному чолі.

— Забув, стара.

“Стара” від жаху закам’яніла. Ані пари з уст. Згодом з кам’яного стану перейшла в глиняний: зблідла на обличчі, одні лише вуха зберегли фарбу советського прапору.

— Ти, Степане, не жартуй! Як же ти можеш від’їжджати на курорт аж за десять кілометрів від села без пашпорта? Та ж тебе, як раз плюнути, зроблять американським шпигуном! Та ж ти не встигнеш кліпнути оком, як тебе розстріляють і в п’ять хвилин закопають.

— Заспокійся, Маріє. Дивись, я вже беру пашпорта, складу в кишеню і пришпилюю циганською шпилькою. Бачиш?

— Бачу, але в мене від хвилювання навіть печінка розширилась. Ой, чекай, а спідню білизну взяв?

— Узяв.

— А ту, як її . . . автобіографію свою, діда й прадіда в п’яти примірниках приготував?

— У кишені.

— Ну, добре. Їдь з Богом, відпочивай. Напиши мені з “Мавзолея”, як там. Чуєш?

Степан із торбами був уже на вулиці.

— Степане, чекай! Пам’ятай, як лягатимеш спати в “Мавзолеї”, не проказуй голосно “Отче наш”, а то подумують, що ти ватиканський шпигун чи ще щось гірше. Потиху молися. . . З Богом!

— З Богом, Маріє! . .

За дві години підвода з Степаном Гуцуляком під’їхала під велику червону браму, зверху якої пишались два написи. Перший — на самісінькому шпилі, біля іржавого серпа і молота:

“БУДИНОК ВІДПОЧИНКУ
ІМЕНІ МАВЗОЛЕЯ ЛЕНІНА-СТАЛІНА”

А трохи нижче меншими буквами:

“В здоровому тілі — здоровий дух” (М. Хрущов)

Степана в брамі зустрів контролер.

— Хто вас відпроваджує в “Мавзолей”?
— Колгосп “Червоне визволення”.
— Пред’явити документи і автобіографію з печаткою районного виконавчого комітету.
— Ось.
— А що в торбах бовтається?
— Сухарі. Може, хочете покуштувати?
Контролер ковтнув слинку.
— Не завадило б. А які сухарики, свіжі?
— Ні, вибачайте, минулорічні.
Тут контролю скривилася, ніби проковтнула ложку оцту.

— Проходьте, товаришу. Сухарі ще з часів фашизму, а ви хочете ними частувати свідомий пролетаріят. Соромтеся!

Степана Гуцуляка ввели в залю, де стояло з двадцятьоро ліжок. На деяких з них лежали зодягнені колгоспні тіла і пробували відпочивати. За хвилину в залю увійшов керівник будинку. Всі підвелися з ліжок, а деякі від несподіванки навіть позіхнули.

— Товариші, — почав керівник, — по-перше, вітаємо вас у колгоспному курорті. Радіємо, що ви тут — і зі свого боку докладемо всіх сил, щоб ви тут не гуляли, не марнували часу, а день за днем підвищували свою ідейно-політичну підготовку. Послухайте плян сьогоднішнього курортного дня:

— О дев’ятій годині і нуль-нуль хвилин — сніданок: легкий “суп” з мандруючими кукурудзяними крупинками і дезинфекційний для кишок чай з жовтим пісковим цукром.

Степан закліпав очима.

— А хліб для мандруючого “супу” і дезинфекційного чаю буде?

— Два шматочки, разом вагою сто п’ятдесят цілих і нуль десятих грамів.

— А як мені обмаль цих “нуль десятих грамів”?

— Ідть до лікаря, хай припише, що у вас розширення кишок, тоді дістанете більше. Ясно?

— Та вже ж.

— Після сніданку культурна година. Обов’язкова для всіх. Тема години — “Чи можлива жовтнева рево-

люція в Антарктиді?” Читає доцент політично-диверсійних наук, начальник обласного відділу державної безпеки міста Львова, майор Шкуродьоров. Чуєте?

З кутків залі донеслися патріотичні відгуки:

— Чуємо, еге ж! Не позакладало!

— Далі — колективне купання в двох відділах. Перший відділ — купання в річці, насиченій корисними водоростями, тих товаришів, що принесли здому спідню амуніцію. Хто не має спіднього “обмундірування” — колективно миється в лазні. Теж водою річковою і теж з водоростями.

Якийсь дядько попросив слова:

— А як у мене спідні штанці є, але подрані, то де мені купатися — в річці чи в лазні?

— Якщо діри великі, то в лазні, а якщо малі — то можна в річці, прикриваючи, зрозуміло, неестетичні прогалини відповідною рукою. Ясно?

— Так.

— Після купання обід з двох тарілок. Перша тарілка — картопляний окріп з правдивим запахом м'яса. Друга — товчена картопля, заправлена окропом. Як перша, так і друга страва мають у собі багато вітамінів “ю”, “я”, “є” і “м'який знак”. Після їжі слухання “Останніх вістей” з Москви. По вислуханні — бурхливі оплески, загальна екстаза і радість. Розумієте?

— Та нібито.

— Зараз же за екстазою і радістю спогад якогось колишнього селянина з-поміж вас про своє злиденне життя в минулому і щасливе в майбутньому і тепер.

Після спогадів ви йдете на збори, де прокотиться хвиля народного гніву.

Всі отетеріли. Мовчали. Один усе ж таки не втерпів і запитав:

— А яка то хвиля буде котитися?

— Народна. Не розумієте? Зберемося і будемо протестувати. Сьогодні, наприклад, виступатимемо проти війни в Кореї, завтра — проти мілітаризації Венесуелею Північного полюса, післязавтра зберемося для того, щоб держава Люксембург не загрожувала Советському Союзові. Це й називається хвиля народного гніву. Тож не забудьте, о шостій годині, зараз же по спогадах — хвиля гніву відносно Кореї. Присутність усіх курортників конечна і гнів обов'язковий.

В залі почали переглядатися. Знайшовся сміливець і запитав:

— Ну, а як я сьогодні в гарному настрої й не можу гніватися?

— Нічого не хочу чути. О шостій годині всі ми скрегочемо зубами і гніваємося. За гнівом — вивчання мирних пісень Советського Союзу. Сьогодні вивчимо три миролюбиві пісні: перша — “Якщо завтра війна”, друга — “Ей, вінтовка”, третя — “Ми всіх панів зітрем на порох”. Після співу — вечерея, як і обід, з двох тарілок. За зголошенням будуть видавати ще грудку соли.

Тепер Степан Гуцуляк пошкодував, що покинув хату і приїхав на відпочинок.

— Пане-товаришу, — запитав він, — це кожного

дня у вас буде така катавасія? Кожного дня, без зміни?

— Ні. В неділю ще до цього робитимемо пішки колективний маршрут з піснями до сусіднього району. Ясно?

Всі мовчали.

Настав сніданок. Степан крадькома з'їв п'ять сухарів. На культурній годині ще чотири витягнув з торби. По купанню, яке йому припало в річці — він згриз сухарів стільки, що й рахунок згубив. В обід йому поталанило. Він у місці з зупою намочив сухарів і наївся майже так, як колись у молодості, при Австро-Угорській імперії. Під час обіду підійшов до нього керівник курорту.

— Товаришу Степане Гуцуляк, сьогодні ви робите спогад.

— Який, прошу товариша, спогад?

— Свій.

— Та в мене вже нема своїх спогадів. Були, але тепер краще не згадувати. Немає . . .

— Як немає? Ти ж на курорті. Дихаєш советським повітрям. І немає? Та в нас навіть блоха має свій спогад. Порийся гарненько в пам'яті. Гаразд?

— Вам видніше, пане-товаришу.

— Видніше, Степане. Готуйся.

За десять хвилин Степан стояв на підвищенні. Біля нього керівник.

— То скажіть, по-щирості, Степане, могли ви до визволення советською владою так відпочивати?

— Та Боже борони, ніколи. До визволення не мав часу відпочивати. Цілий день возишся з свинею, з коровою, з кінями, з курми. Копаєшся, варишся, аж тобі моторошно робиться.

— А тепер?

— О-о! Тепер інакше. Все в колгосп забрали. Немає коло чого возитися. Прилізаєш з колгоспної праці, поїси смачної картоплі немашеної, почитаєш "Історію партії" і відкидаєш ноги до наступного ранку.

— Гаразд, Степане. А тепер у нас починається година хвилі народного гніву проти американців у Кореї. Ви як, щодо цієї хвилі?

— Я? Хвилююся.

— За чи проти?

— А як вам треба? . . .

Збори тяглися довгенько. Степан опорожнив торбу сухарів... Настала година співу миролюбивих пісень.

Почав другу торбу.

Після вечері гризти набридло.

Підійшов до керівника курорту:

— Пане-товаришу, я вже в "Мавзолеї" і за один день відпочив добре. Відпустіть мене додому, до колгоспної праці.

— Ні, товаришу. Коли б усіх відпускали за власним бажанням з відпочинку, в нас давно б уже будинок пустував. Мусите відбути два тижні, і, загартовані марксо-ленінською теорією, підете радісно працювати. Зрозуміло? Ідіть спати. Завтра перед сніданком вивчення матеріалів дев'ятнадцятого з'їзду партії. Набирайтеся сил.

Двері зачинилися.

Степав Гуцуляк заплакав, мов дитина. і попрямував до ліжка.

А коли над будинком відпочинку імени мавзолея Леніна-Сталіна нависла темрява, він прокрався через огорожу і чкурнув додому.

Біг і по дорозі догризав сухарі. . .

З якоїсь капіталістичної країни, з Англії чи Франції, не пригадую точно, прибули на Україну кореспонденти, щоб на советські статки-маетки роздивитися. Запляном, розробленим у Москві, вони мусіли б переїжджати селом Валки, щоб оглянути колгоспну хату та розпитати мешканців про їхнє існування - господарювання.

Колгоспний актив одностайно згодився, що на оглядини найбільше підходить садиба Дем'яна Стіхи, або, як його прозивали на кутку, дядька Дьомки. Там хата старорежимна, під бляхою, є хлів, город, в якому де-не-де навіть деревце стирчить.

— Ну, що ж, Дьомко, — мовив уповноважений у справі прийняття кореспондентів товариш Будяк, — сьогодні твоя хата призначена на оглядини. Заграничні птахи прилетять.

— А чому якраз до мене? В хаті ні відра, ні рядна. Закортить їм напитися води, з консервної баньки прийдеться частувати.

— На сьогодні, Дьомо, нанесемо тобі і відер і ряден. Причепуримо всі кімнати. Доставимо електричне приладдя, їжу, срібний посуд, навіть килими на долівці будуть валятися. Он як. У хлів худоби наведемо, так що буде, Дьомо, чим перед капіталістами похвастатися.

Вирішили, щоб він, тобто Дьомка, і його дружина:

Дарка, не гаючись, переодяглися в найкраще та приступили до прийняття речей, які комсомольці приносять з районного партійного комітету . . .

Товариш Будяк ходив по хаті і вказував, де треба буде повісити й розставити, як раптом запрямітив на печі, серед ганчір'я, Дьомчиного батька, діда Герасія.

— То ви на печі, діду?

— Як бачите, товаришу. . . Вилежуюся. . .

— А може б ви до вечора пішли провітритися? Кореспонденти будуть. А ви, так би мовити, своєю присутністю поспуєте картину.

— Радий би піти, товаришу, та не можу. Внукові позичив єдині штани на ярмарок. А без штанів у моєму віці якось не личить провітрюватися.

Дьомка і Дарка вговорили таки Будяка, щоб старий на печі лишився. Навіщо його ганяти? Дадуть йому чисту сорочку — хай лежить, а підштанців з печі сяк чи так не буде помітно.

— То лишайтесь вже, — згодився Будяк, — але не забувайте, що ви не при формі. Не висовуйтеся і задні кінцівки, будь-ласка, добре маскуйте . . .

Кипіла робота. . . Зносили меблі, припасовували до вікон завіски, до дверей гардини. . . Біля печі жінки поралися з колачами, салом, ковбасою і мармелядою. Одна господиня відвернулася й наспіх щось вкинула між зуби.

— Товаришко, — попередив Будяк, — майте совість, не відвертайтеся, бо так усю ковбасу попроковтуєте. А для кореспондентів що?

На подвір'ї, заганняючи худобу, хтось немилосердно лаявся:

— Гей, щоб ти здохла! Тільки й служиш для виставки, а вигоди з тебе чорт-ма.

—**—

Кореспонденти почали оглядати з подвір'я, посипаного з цієї нагоди червоною глиною. Заглянули в курник, який аж тріщав від курей та індиків.

— Ото у вас птаства! — хвалив кореспондент. — Битком набито. Трохи затісно їм у цьому хлівчику.

— Увечорі, — каже Будяк, — хлівчик опустіє. Птиця перейде в ширше приміщення.

Ведучи кореспондентів до хліва, Будяк розповідав:

— От, як заможню живе Дем'ян Стріха. Зараз подивитися на худобу. Має корову — “Молошницею” зветься — з місячним телятком. Корова — стахановка, тридцять літрів молока на день дає, а ще й до того телятко годує. Там, побачите, така теличка, що очей не можна відірвати, хоч портрет з неї малюй.

Дьомка розчиняє двері — і кореспонденти ніякують: корова справді є, лежить собі, ремігає, а біля неї, замість місячного теляти, коза тупцюється.

— То ви, товаришу Дем'яне, теличку пасти вигнали, он як! — рятує ситуацію Будяк, а сам аж міниться від злости. “Арештую коніюха, — в гніві думає він, — казав же ясно, “Молошницю” з телям приведи, а він пригнав забр'юхану ялівку з козою. Я тобі покажу!”

Доводить гостей до хати. Від крісел та канап нема де повернутися. На великому столі чекає горілка з ков-

басою, салом, варениками та хроном. З печі дід Герасій у вишиваній сорочці посміхається. Приемно так, мило. З кожного кута б'є достаток і радісне життя.

Сіли за стіл. Кореспондент звернув увагу на дві гігантські електричні лампи, що стоять на покутті.

— О, ви й на електрику багаті! Не розумію лише, чому он там каганчик стоїть, коли маєте електролампи.

Дарка стала роз'яснювати:

— Та то, — каже, — увечорі і вночі ми каганчиками світимо, а вдень електрика помагає.

Товариш Будяк сердиться:

— Помілилися, — каже, — Дарко, треба навпаки: вночі електрика, а вдень каганець. В них, — веде далі Будяк, — уся хата електрифікована. Патефон, телевізія . . .

— Телевізії нема, не дали з району, я замість неї поставив електричну пральню, — підштіпує конюх.

— Ага, я й кажу, телевізія чи пральня — однаково. А ось, зверніть увагу, електрична праска. Товариш Дем'ян отримав від колгоспу, як премію, за зразкову роботу.

Кореспонденти обертають у руках, розглядають.

— Гарна, — кажуть, — але чому шнура нема. Як же її розігрівати?

Дьомка глянув на Дарку, та, в свою чергу, звернулася очима за допомогою до Будяка. А Будяка, завжди такого багатого на вигадки, ніби зачакловано — ні на слово не може здобутися.

Аж дід з печі примушений був пояснити:

— Як розгрівати, питаєте? Просто. Береться ту, як ви звете, електричну праску, кладеться в піч на жар і розжарюється. Тоді прасується — перший сорт, або глянути . . .

Попили, поїли, погомоніли . . . Кореспонденти хвалили страви, особливо не могли нахвалитися ковбасою та варениками з м'ясом. "Добре живе Стріха!" — повторювали.

— Не тільки Стріха, — добавив Будяк, — усі ми так розкошуємо. Он у сусідки, товаришки Паші, п'ять кабанів у сараї, ковбасою вся хата розвішана. Чи ж не так, Пашо?

— Та що ж, коли кажете, то так.

На прощання кореспонденти забажали зробити з заможних господарів світлину.

Будяк відрадив:

— Ви зробіть, — казав, — з господаря, товариша Дем'яна, і з сусідки Паші.

І зараз же відкликав Дарку на пояснення:

— Ви не фотографуйтеся, — каже, — ви ж худі, мов кістяк. Заграницею як побачать ваш портрет — злякаються. Нехай ваш чоловік з Пашою знімається.

Коли це дід з печі до Будяка:

— Товаришу, поки вони будуть фотографуватися, я вийду провітритися.

Будяк пополотнів.

— Куди ви, діду, терпіль!

— Та не терпиться, товаришу. Сливки сьогодні спожив. Мушу.

— Не мусите, наказую вам, діду! Товариш Хрущов каже: “Нема таких страждань, яких би советська людина не витерпіла”. Лежіть. Ані руш! Не забувайте, що ви позичили штани, а своїми підштанцями з’агітуєте кореспондентів проти власті. Понятно?

Кореспонденти наготували апаратуру, поставили Дьомку і Пашу напроти вікна і попросили усміхнутися.

Дарка з боку спостерігала. Чужинці клацнули. До чергової знімки забажали, щоб Дьомка обійняв Пашу і гаряче поцілував.

Отут дружина вже втратила рівновагу.

— Не обіймай її, Дьомко, — каже, — бо їйбо, обох вас покалічу, побачиш!

— Та ж мені наказують, — виправдувався чоловік.

— Наказують. Мене за місяць раз не поцілуєш, а до неї вогнем палишся. Покинь!

Дьомка не послухався — нахилився до Паші — кореспонденти засовали апаратами . . . Аж раптом, Дарка схопила тарілку з ковбасою і з усього розмаху опустила її на голову чоловіка.

— Казала — скалічу, не вірив!

Дьомка по стіні зсунувся додолю. Тарілка на череп’я розлетілася. Ковбаса по долівці розкотилася, чи, вірніше, по різнокольорових килимах, що прикрашували долівку. Чужоземці переглядалися. Гості теж. Першими заговорили жінки.

— О Господи, де ж це видано, — сказала одна, — щоб таку гарну тарілку розгатити.

— Теж дурна звичка, — сказала інша, — за та-

рілку хапатися. Не може поліном ударити, так цінний предмет нищить — та ще й з ковбасою. Як так будуть усі робити, то тарілок не вистачить. . .

Спантелічені кореспонденти почали збиратися в дорогу. Подякували жінці, а тимчасом прийшов до пам’яті Дьомка, отож і йому потиснули руку. Коли це один із заграничних зауважив, що він згубив з руки перстень. Недорогий, але цінний, як пам’ятка. Обшукали килими, крісла, столики — дарма. Тоді товариш Будяк запропонував обшукати місцевих людей, бо, мовляв, хоч советські люди й чесні, але свинство можуть зробити.

Вивернув для прикладу свої кишені, обдивилися Дарку, Дьомку й інших гостей — безрезультатно. Тільки, як дійшла черга до Паші, підозріння підсилюлося. На енергійний наказ Будяка вона відмовилася вивернути кишеню жакета.

— Пашо, останній раз наказую — виверніть! За ради чистоти нашої партії.

— В мене персня нема.

— Покажіть, що в кишені.

— Не хочу.

Було всім ясно, що перстень у неї, і Будяк, скрутивши їй руки, запустив долоню в її жакет . . .

Коли ж він виймав руку, кореспонденти вгледіли в його долоні зім’яті. . . два шматочки ковбаси і крайчик білого хліба.

Паша заплакала.

— Чи знаєш, що ти зробила? — з криком звернув-

ся Будяк до неї. — Зіпсувала перед кореспондентами усе наше щасливе життя і партія тобі цього не подарує . . .

В діда терпець урвався — і він, не зважаючи на погрози партійця, почав злазити з печі. . .

З хати почали здирати килими та гардини. . .

“СТАХАНОВСЬКА КУРКА”

Нещодавно в московських газетах появилася вістка, що в Советському Союзі виплекано курку, яка зносить 320 яєць на рік. Її названо “стахановською куркою”.

До курячої ферми “Пташиний комунізм” в'їхало авто з німецькими військовими колесами, з румунською брезентовою халабудою та з советською маркою і номером. Робітники ферми зараз же крикнули до завідуючого:

— Матвію Івановичу, керівник з області приїхав!

Матвій Іванович, підтримуючи обома руками черевце, побіг зустрічати дорогого гостя з центру.

— Здрастуйте, товаришу парторг! Радий вас бачити. . . Коли б знаття, що ви приїдете, курей би для вас насмажили . . .

— Не треба смажити, приготуйте сирих — додому візьму.

— Фросино, — покликав завідуючий, — для партійного керівника одну курку обпатрай! Додому візьмуть. Та бери не з тих, що здихають, а трохи ліпшого сорту . . . Чуєш?

Парторг курить і оглядає будинок ферми. Цигарка в зубах жевріє така куценька, що, здається, ось-ось обсмалить уста. Він недбало бере недокурок між паль-

ці, дивиться на нього довгенько, мабуть у душі жаліючи, що такий коротенький — і кидає в болото.

Негайно бреде туди Федя, сторож ферми, буркнувши собі під ніс:

— Не міг викинути на сухе, гадина, та в болото...

— Чого ти туди лізеш? — з серцем сказав Матвій Іванович. — Там того недокурка, як кіт наплакав. Ніхто не схоче навіть нахилитися. Можеш пізніше взяти.

— Еге, візьмеш! Ви перші, як нікого не буде видно, схопите. Знаю вас уже з практики.

Матвій Іванович при інших обставинах за такі слова послав би триповерхову лайку. Але тепер... Особа парторга перешкоджає йому соковито висказатися. І він обмежується до чотирьох, більш-менш, пристойних слів:

— Нецивілізований паразите, геть звідси!

Федя з мокрим недокурком зникає.

Парторг виймає з портфеля папери і переглядає їх.

— Так ось що, приїхав я до вас у дуже серйозній справі.

Руки Матвія Івановича посунулися з черевця і, мов мотузки, повисли.

— Кажете, серйозна справа?..

— Так. Ви, як завідуючий курячою фермою, повинні зробити в себе стахановську курку.

— Яку, будь ласка?

— Стахановську. Яка нестиме 300-400 яєць на рік.

— Та, товаришу парторг, я не можу зробити жадної курки, тим більше стахановської. Це не моя спеці-

яльність. До того ж, вам до відома, в мене на фермі кури несуть лише 120 - 150 яєць на рік. . . І все . . .

— Погана продукція. Скільки у вас курей на фермі?

— Сто десять штук. Десять півнів і сто курочок.

Парторг щось записав, потім різко відкинув голову:

— Що ви сказали? На сто курочок десять півнів.

Тепер я розумію, чому так кепсько кури несуться. Та ж у вас на фермі один півень десять курочок водить.

— Ну, так.

— Т-а-к! — перекинув парторг. — Ви завели тут правдивий гарем.

— Та чому ж гарем?

— Мовчіть, коли не розумієте. Я, партійний керівник, більше вас розумію. На сто курочок заведіть неодмінно сто півнів. Ще й п'ять для резерви. Повне рівноправство. Одна курка і один півень.

— Та ж, товаришу парторг, ті сто півнів поб'ють один одного.

— Не поб'ють. Вони будуть соцзмагатися між собою.

— Яке там уже соцзмагання. Будуть на смерть битися. Це буде не куряча ферма, а бойня.

— Не перечте. Кажу, сто півнів — так сто півнів і ні на одного менше. В Советському Союзі множенство вже давно скасоване. А у вас ще такі безпорядки!

— Поправимо, товаришу парторг, поправимо. Фросино, — покликав знову він працівницю, — для партійного керівника не одну курку, а три піднеси до авта.

Парторг, почувши наказ завідуючого, трохи пом'якшав.

— Та у вас великих безпорядків я не бачу. Нібито все гаразд. А які породи курей ви маєте на фермі?

— Маємо декілька. А найліпші в нас кури — це гамбурзької і род-айлендської породи.

Партійний керівник з подивом глянув на Матвія.

— Ви маєте гамбурзьких і род-айлендських курей? Ну, подумай! Ми боремося проти капіталізму, а ви годуете капіталістичних курей.

— Та яких капіталістичних. То ж наші.

— Які наші! Самі кажете — гамбурзькі, род-айлендські.

— Зате вони, будь ласка, товаришу, добре несуться.

— Хто вам казав? Видумка. Щоб агресивні кури добре неслися... А-а... маєте ви на фермі нашу російську породу?

— Є одна курка з породи російських білих курей.

— Ну і як, несеться?

— Ліпше не казати. Більше співає, як несеться.

— Хай співає. Радісне життя, то й співає. Гамбурзька курка, дивись, не заспіває.

— Правда, не співає. А біла російська кукурікає щоднини.

— Не шкодить. З неї ми й зробимо стахановську курку.

— Боюсь, що ні, товаришу парторг. З неї швидше зробите півня, як стахановську курку.

— Фантазія. Скільки разів на рік несеться?

— Тридцять два, найбільше.

— Якраз підходить. Додавимо до 32-ох ще нуля — і триста двадцять яєць забезпечено. І винахід наш — і порода наша. Бережіть цю курку на показ.

Матвій Іванович зам'явся.

— Але ж ми, будь ласка, вже тієї, так би мовити, стахановської курки, не маємо.

— А де ж вона?

— Фросина, бачив, понесла її до вашого авта.

Парторг прижмурих очі.

— Мені?! Мені ви даєте стахановську курку, з російської білої породи. Даєте таку непотріб!! Викиньте з авта. Не розумієте, вона для реклями, а не для їжі.

— А яку ж вам дати?

— Не знаєте?! Капіталістичну — гамбурзьку чи род-айлендську. Треба догадуватися.

Матвій Іванович покликав утретє Фросину.

Г О В О Р И Т Ь К И Ї В . . .

Диктор вигідно вмоствився перед мікрофоном і востаннє відкашлявся:

— Говорить Київ. Передаємо спеціальну програму для українців закордоном . . .

Попливла чарівна мелодія: “Реве та стогне Дніпр широкий” . . .

Людина з портфелем скористалася платівкою, щоб перевірити чіткість дальшої програми.

— Після пісні йде колгоспник Степан Галушка.

З крісла зірвався чоловік з аркушами паперу:

— Галушка, так би мовити, готовий.

— Далі йдуть соловейки, — людина з портфелем зиркнула вбік двох дядьків-бородачів, що водили язиками по устах, пригтовляючись співати.

— Солов’ї наготові, — відрубав один бородач. — Тьохкатимемо, скільки положено.

— То тож, щєбечіть голосно, щоб там у Канаді чи Америці від зворушення просльозилися. Ясно? За соловейками закує зозуля, аж так до мікрофону підійдуть кури та гуси. Тихо і абсолютний порядок . . .

Сказавши це, людина з портфелем помітила, що абсолютного порядку таки нема. З залі вилетіла, чи пак вийшла зозуля. Актора, що по-зозулячому кував, покликвали до іншої студії, де він під час передачі про колгоспну стайню іржатиме за племінного жеребця.

— Дядьку, — звертається той, що з портфелем, до бородача, — ради партії, зобразіть зозулю перед мікрофоном.

— Не можу, товаришу, я спеціаліст по соловейках та жайворонках. Сюрчати і тьохкати буду скільки сили, але кувати — ні.

Платівка кінчалася... Той, що з портфелем, вирішив сьогодні обійтися без зозулі.

— Дорогі українці закордоном, — ми влаштували рухливий мікрофон у подвір'ї колгоспника Степана Галушки з села Броварі, Київської області...

І диктор зник. Його місце зайняла людина з аркушами паперу.

— Любі земляки, я, Степан Галушка, маю щастя говорити до вас з власного подвір'я. Ви, мабуть, чуєте, як принадно, заманливо шумить мій вишневий сад...

Той, що з портфелем, підніс палець — і спритний юнак двома щітками заводив по блясі. Пронісся вишневий шум...

— Чуєте, як шумить? Тепер ми йдемо вглибину саду... — читав Галушка перед мікрофоном. — Ох, як пахнуть розквітлі черешні, як пахнуть, до знемоги приємно...

І, щоб за океаном почули пахощі, Галушка потягнув носом. Той, що з портфелем, мабуть, для підсилення запавної ілюзії, і собі втягнув повітря крізь ніздрі.

— Ох, такі пахощі можуть нестися лише з рідного саду, дорогі земляки з-за кордону. В моєму саду сила-силенна різного птаства. Ось тільки вслухайтесь, як тьохкають соловейки. Чуєте їхні небесні мелодії. Кожний по-своєму, один сумовито, інший весело, жартівливо...

Два дядьки - бородачі, почервонівши від натуги, тьохкали — один на мотив "Ой не ходи Грицю", а ін-

ший у ритм пісні "Дам лиха закаблукам, закаблукам лиха дам".

— Чи не пригадує вам цей спів, земляки з-за кордону, рідної країни? Напевне так. О, соловейку, пташе український, яку принадну силу ти маєш! Ось він, дорогі слухачі, знявся і підлетів до вікна. Крізь рожеві тюлеві занавіски бачу, як у моїй кухні стоїть газова плита, кукурудзосіялка, рояль і патефон з алюмінівою ручкою. Біля рояля, в кухні, моя донька їсть котлетку і грає "Гопака" лівою рукою... Слухайте...

Той, що з портфелем, дав знак — і закрутилася платівка...

І знов Галушка. Оповідає про клуню зі збіжжям, про комору з городиною і садовиною — і врешті доходить до курника.

— Я розвів сотню курей і качок. Ви, може, чуєте, який у моєму курнику гамір? Чи не приємно?

Той, що з портфелем, не встиг піднести руку, як збоку три артисти наввипередки закудкудакали і загельготали. До них підійшов ще четвертий, що за інди-ка мусів гозос подавати... Законцертували... Стали то наближатися, то віддалятися від мікрофону... І ось хтось незграбний зачіпає стілець — і той серед кудку-дакання гримає на землю...

Галушка застиг... Диктор теж не знає, що казати. І враз підскакує до мікрофону той, що з портфелем:

— Дорогі слухачі, — схвильовано заговорив він, — ви чули напевно гуркіт у курнику товариша Галушки. На наших очах курка знесла яйце, приблизно, гра-

мів сто п'ятдесят, і воно ото так гримнуло на підлогу. .

І відійшов, глянувши на всіх, мовби говорячи: "Так треба виходити з положення, коли йдеться про наш престиж за океаном".

Знов диктор: — "Товариш Галушка за хвилину далі оповідатиме про своє господарство. Перші прослухайте білоруський танець у виконанні азербайджанського театру російської драми імені Тараса Шевченка".

Платівка дає змогу тому, що з портфелем, знов перевірити кінцеву програму:

— Після білоруського танцю Галушка оповідатиме про свою худобу. Коні напоготові?

— Так точно!

— Корови?

— Ми тут.

— Свині?

— Свині в повній бойовій підготовці.

— Добре, товариші. Хрюкати, ревити та іржати нормально, не кольоратурити. Ясно?

— Понятно! — прогуділа "худоба".

— Уважно, товариші! Передача для закордону. Максимум дисципліни. Коли ваш товариш іржить чи хрюкає, ви сидите тихо, не кашляючи, не соваючи стільцями, бо цим ви зриваєте ілюзію. Готуйтеся Галушка до мікрофону...

—**—

Після передачі з вузьких дверей студії вилітали соловейки, кури, гуси, коні і інше пташино-твариняче

царство Степана Галушки. Дядько-соловейко звертається до свого партнера по праці:

— Дивись, он у кінці коридору стоїть селянин. Це і є той Степан Галушка, про статки якого сьогодні закордон передавали. Ідемо поговоримо, розкажемо йому, як гарно замість нього говорив артист і як то ми всі співали-кукурікали. Ходімо!

— Не варто, — нишком кидає партнер, — він не розмовляє.

— Як? Чому?

— Хіба ти не знаєш? Після того, як у нього забрали до колгоспу садибу, худобу і все майно, він нервово захворів. За місяць оглух і онімів. І так до сьогодні. З ним можна порозумітися лише письмово. Та чого ти так на нього задивився. Ходімо швидше. Я мушу добре відпочити, бо завтра тяжкий день, адже ж знаєш, завтра Київ говорить закордон про свободу релігії на Україні, і я виступаю в ролі архієпископа...

Пішли, тьохкаючи на ходу знайомі мотиви з сьогоднішньої закордонної передачі.

КОЛГОСПНА КООПЕРАТИВА

Колгоспник Іван Недомучений захеканий прибіг до колгоспної кооперативи.

— Доброго дня, товаришу кооператоре! Чули, товариш Хрущов заявив на сесії Верховної Ради, що Советський Союз для своїх громадян виробляє тепер більше товарів широкого вжитку?

— Ясно, що більше. Все, що хочеш, можеш дістати і навіть без особливої протекції і великої черги. Ну, ось ти, наприклад, Іване Недомучений, що хочеш купити і використовувати для свого задоволення?

— О, багато хочу. По-перше, хочу гудзиків до штанів купити. Вже дві п'ятирічки ношу штани в руках. Гудзиків кат-ма.

— Гм. . . Гудзики до штанів. . . Нема таких. Є великі, бляшані, завбільшки з черепахи. Для пальта вироблені. Але їх можна і до штанів уживати.

— Ви це серйозно? А як же з такою бляхою на штанах можна ходити?

— Як? Дуже просто. Ходиш і гудзик газетою чи рукою закриваєш. Мільйони наших мужчин ходять з такими гудзиками— і не скаржаться. То як, купляєш?

— Та давайте. І ще попрошу гребінця до голови.

— Є, товаришу, гребінець. Але запам'ятай — візь дерев'яний і з гострими залізними зубцями.

— З залізними зубцями?

— Так. Перед тим, як розчісувати голову цим гребінцем, обмотай зубці ватою, щоб вони не так голову дряпали.

— Дякую, що хоч попередили.

— І взагалі, як уживаєш гребінець, заплющуй очі і зіцплюй зуби — тоді болі наполовину зменшуються.

— Спасибі. Хочу ще купити сорочку.

— Е-е, сорочок немає. Є брезентові фартухи. Купляй чотири фартухи і зшивай собі гарну сорочку.

— Давайте.

— Але надягай щось добре наспід, бо інакше брезентова сорочка буде трохи непокоїти тіло.

— Не турбуйтеся. Я маю спідню білизну з ряна — то брезентова сорочка буде мені якраз пасувати. Ага, дайте мені ще черевики.

— Які тобі черевики? Маємо двох фасонів: черевики з дерев'яною підошвою і гумовим верхом і навпаки — з гумовою підошвою і дерев'яним верхом.

— Давайте з дерев'яною підошвою і гумовим верхом.

— Будь ласка, черевички з київської взуттєвої фабрики "Заповіт Ільїча".

— А з якого дерева підошва?

— З дуба.

— А з липи підошов нема? Вони м'якші.

— Ні. З липи підошви виробляє одеська взуттєва фабрика "Шлях комунізму", а київська спеціалізується лише на дубі.

— Та що зробиш, давайте, які маєте.

— Будь ласка. До цих черевиків купляй, обов'язково милиці. Поки маємо, бери.

— А навіщо ж мені милиці?!

— Покалічиш ноги — милиці в пригоді стануть. Бери, побачиш — пригодяться.

— Дякую за пораду. Дайте дві пари милиць. Ага, ще приготуйте мила.

— Дамо, товаришу, й мила. Ось тобі універсальний брусок. Можна ним мити обличчя, прати білизну, чистити каструлі від ржавчини. Якщо хочеш, можеш гострити ножі, сокири та інше гостре приладдя.

— Милом?! Гострити?!

— Так. Воно міцне, мов цемент. Наполовину з піском.

— А як же таким милом вимивати?

— Дуже легко. Намилюеш обличчя. Потім хутко миєшся. Зараз же по митті береш йод і заливаєш ним усі ранки і подряпини.

— Ранки й подряпинки?

— Так. Але невеликі. За день гояться. А йод ми додаємо до мила, щоб під рукою була й гігієна. Тож береш мило?

— Беру. І йоду дві пляшечки.

— Гарзд. Разом 125 рублів і 75 копійок.

— Ого, це половина моєї місячної платні.

— Зате скільки товару купив. Та ще й даремно даю тобі брошуру про щасливе життя в Радянській Україні.

— Та що мені брошура?! Я й так знаю, що ми щасливі. Аж задихаємось від щастя.

— Це ти знаєш, а то прочитай. У брошурі таке написано, що ти його ніколи й не бачив. Бери!

— Та давайте, в мене дитина маленька — папір пригодиться. До побачення.

— До побачення, Іване Недомучений!

Іван з крамом і гігієною поспішав додому.

ЛЮБОВ ЗА ДИРЕКТИВАМИ ПАРТІЇ

Наступав романтичний вечір. Бригадирша свиноферми "Плем'я Ільїча", лауреат сталінської премії по плеканню стовідсоткових свиней, комсомолка Мура Кривозуб, вискочила з хати. На вулиці її чекав Вася Пузир, сільський зубний лікар, стахановець по вириванню зубів, який нещодавно закінчив заочний ветеринарний факультет Київського сільсько - господарського технікуму.

Вася стоїть біля тину, мов на голках. З однієї ноги переступає на другу, чекаючи свою любку, лавреатку Муру Кривозуб. Як він її шалено любить! Як тільки заочно закінчив ветеринарію й одержав призначення зубного лікаря в цьому колгоспі, вже тоді його серце щось відчувало. Тріпалося жахливо. А вже, як приїхав сюди і одного вечора, в клубі, на танцях, побачив Муру в брезентових піхотинських чоботях, в захисній військовій блюзі, підперезану артилерійським поясом, полюбив її страшною любов'ю. І ця любов горить донині.

Вася оглянувся, чи не йде його кохана. О, щастя! В темноті блиснула бляха артилерійського пояса. Іде. Вася затамував подих. Мура вже біля нього. Мовчанка... Вася, глянувши на місяць, зідхнув. Мура, солідаризуючись з ним, теж зідхнула.

— Здрастуй, Вася!

— Здорова, Муро! Як там у тебе на свинофермі?

— На сто відсотків. Вчора свиня “Зірка” опоросилася.

— Ну й як, по пляну?

— Трохи не виконала. Запляновано було 12 поросят, а привела лише десять.

— Ага, значить не виконала норми. В мене теж сьогодні плян зірвався. Замість запланованих двадцяти зубів, вирвав лише п'ятнадцять. Голові колгоспу хотів вирвати п'ять зубів, так не дав, несвідомий елемент. Каже: — Тобі головне — плян виконувати, а мені — здоров'я.

Знов замовкла закохана пара. Місяць піднявся вище, десь крякнула ворона, з асенізаторної удобрювальної бригади імені 20 Партз'їзду подув вітер. Мура заклала за артилерійський пояс руки, Вася — в широкі кишені галіфе — і дивилися, зідхали, гіпнотизували одне одного.

— Глянь, Муро, який місяць червоний.

— Аж горить. Напевно там пролетарська революція палає.

— Та щось на те схоже. Я ось уже п'ять років кавалерствую, виходжу кожного вечора на вулицю, дивлюся на місяць і бачу одну й ту ж картину: брат-пролетар підняв на вила брата-куркуля і не може ніяк його заколотити.

— Мабуть нема там партійного керівництва.

— Певно нема. Коли б там було політбюро, давно заколов би. А так затягується революція на місяці.

— Жаль. Ти що завтра робиш, Вася? Знов у зубній амбулаторії?

— Ні. Йду на прорив удобрювальної бригади. Вивозитиму добриво на картопляні плантації.

— Яке добриво?

— Куряче, високоякісне. А ти що робиш?

— Приготовляю свиню “Победу” до сільсько-господарської виставки. Треба мити її і щогодини температуру міряти.

Знов закохана пара замовкла. Вася взяв руку Мури і притулив до своїх грудей.

— Знаєш, Муро, про що я тепер думаю?

— Напевно про доповідь Хрущова на з'їзді партії.

— Ні, не вгадала. Думаю про Кремль. Там тепер, після праці, відпочивають вожді.

— Так, у мавзолеї і за мавзолеєм. Ленін, Сталін, Хрущов, Молотов, Мікоян... Як нам щасливо живеться, Ваня. Он наша свиноферма стоїть. За свинофермою колгоспне державне болото, за болотом клуб відпочинку. Гарно. Хоч тепер, восени, не так. Літом ліпше. Особливо на державному болоті. Жаби соцзмагаються між собою.

— О, так! Пригадую... Одна жаба викличе на соцзмагання іншу, одна квакне, інша ще ліпше — і за хвилину такий творчий ентузіазм закипить у болоті, що не описати.

— А соловейко як перевиконує норми. Залізе в куші і про щасливе життя виспіває. А репродуктор пе-

редає марш Дунаєвського, а жаби акомпанюють. Ех, життя ж у нас, Муρο, пречудове!

— Тепер трохи змінилося. Похолодніло. До зими йде.

— А в моєму серці й до цього часу горить вогонь Паризької комуни. А який ідейний стан твоєї грудної клітки, Муρο?

— Марксо-Леніно-Хрущовський,

— Це добре. Можна покласти руку, Муро, на твої робітничо-селянські плечі?

— Можна. Але не агресивно.

Вася наблизився до Мури й поклав руку на її праве робітничо-селянське плече.

— Ти щаслива, Муро?

— Так.

— Про що ти тепер думаєш?

— Думаю, що вірно сказав товариш Маленков: “Любов не картопля, не викинеш в коноплі”.

— З якого тому ця цитата товариша Маленкова?

— З першого. Читай промову товариша Георгія на похороні Сталіна.

Вася перехилився до Мури — і в той же час почув кроки, які наближалися. З темряви виринула постать сестри Мури, комсомолки Жені.

— Муро! Ти забула, що тато прислав з Одеси брезентові чоботи нам на двох. Я вчора сиділа на печі, сьогодні твоя черга сидіти. Давай чоботи.

— Іди, я зараз прийду і скину.

Женя пішла, Мура востаннє зідхнула.

— Ну, що ж, Вася, треба йти скидати чоботи. Чув, як прискочила чорна реакція. До побачення. Хай живе п’ятирічка в чотири роки!

— Хай живе, Муро! Як матимеш завтра час, приходь на поле. Я буду працювати парою вороних. На моєму асенізаторному возі буде червоне гасло: “Дамо країні більше пташиного удобрива”.

— Гаразд, Вася, але виконай норму. Бо інакше на любов не розраховуй.

— Будь певна. А ти там ударно приготуй свиню “Победу” до виставки.

Розійшлися. Комсомольська любов, витримана в стилі соціалістичного реалізму, закінчилася.

Т Е Л Е Г Р А М А

У лісовий колгосп “Червона деревина”, Закарпатської області, прийшла телеграма такого змісту: “Негайно виконувати — дві крапки — для нашого уряду в поспішному порядку приготувати три вагони високоякісних гробів — крапка”.

В колгоспі забігали-заметушилися. Було помітно, що кожний ось-ось трісне від радості, але напускну журбу на всякий випадок на обличчі зберігали.

Перш усього почали студіювати телеграму. Голова колгоспу ніяк не міг второпати, що значить — виготовити три вагони гробів. Допомогла підмітальниця з колгоспного клубу, баба Стефанія.

— Що тут роздумувати, чого голову ламати? — каже вона. — Наш колгосп лісовий, деревиною славиться, от уряд і замовив гробів, тобто, трун, по-нашому. Що ж нам лишається? Нічого іншого, як напакувати доверху вагони і чимшвидше відправити.

— Це я й без вас розумію, бабо! А навіщо нашому любимому урядові стільки продукції? Га?

— Чому ти питаєш навіщо? Це їхня справа, не твоя. Слава Тобі Господи, що потребують. Радій, що є державне замовлення — і виконуй, от!

Голова колгоспу не любив, що Стефанія вмішується в такі делікатні справи, але її доводи були на-

стільки переконливі, що він вирішив звернутися до неї ще за одним виясненням.

— Ну, а що ж то має значити ті високоякісні гроби, бабо? Які це високоякісні, незвичайні якісь?

— А так, Матвію, з доброго матеріалу, з міцної деревини, щоб покійник, чого доброго, не встав. Можеш приготувати зверхпляново десяток осикових кілків. Сам знаєш, упирам, відьмакам та розбійникам кілок законом положений.

Голова колгоспу гострим зором окинув людей, що обступили його, і помітив, що вони всі уважно, навіть урочисто, слухають бабину мову. Ніхто й не думає заперестувати. Це його ще більше розсердило.

— Чого ж мовчите? Вона говорить казна-що, а ви хоч би слово з уст. А ви, бабо? Які ж у нашому уряді упирі та розбійники?

— А ти не кричи, Матвію, сама знаю, що наш уряд найдемократичніший, але ж і ворогів народу там чима-

ло. Бачиш ж по телеграмі, скільки там наловили. А що, тобі кілка жалко?

Старий Яким підтримує Стефанію.

— Та то вірно, — каже, — ми їм лише за труни почислимо, а кілки даремно можна зробити, на знак подяки. Як дарунок на перше травня.

Не встигли покінчити з однією справою, як виникло декілька інших, ще марудніших до полагодження. Телеграма наштотувала лісовиків на думку, хто тепер у Кремлі ще живий, а хто мертвий. Яким переконував інших, що коли прийшло замовлення аж на три вагони — там мало хто може вціліти.

— Пам'ятаєте, — каже він, — як ми осоромилися з Берією? Скрізь уже палили портрети його, а у нас вони ще на стінах теліпалися. Тому давайте тепер першими вождів зі стін поздираємо.

— Ніхто не здирає! — владно заявляє голова. — Портрети висітимуть. На всякий пожежарний випадок ми їх обрамимо чорними стрічками. Бабо Стефаніє, до вечора на всіх портретах чорні рамки!

Стефанія широко дивиться на голову і ані моргне від здивування.

— Та я чорних стрічок не маю... Їх і без стрічок можна очорнити.

— Я не прошу вас, бабо, їх очорнювати!

— А я й не стараюся, Матвію. Їх і без мене порох та мухи почорнили. А я візьму ганчірку та всередині портрет гарно витру, а по краях порох лишиться. От і маєш вождя в жалобній рамці.

Голова колгоспу згоджується, бо так практичніше і швидше. І Стефанія в ту ж мить вогкою ганчіркою обгортає в траур Хрущова та Булганіна.

Майстри вже збиралися приступити до роботи, як виникла ще одна перешкода: яких розмірів виготовляти продукцію?.. Майстрам було легше випускати стандартні труни, так і зручніше працювати і стахановська норма забезпечена. Голова колгоспу, знаючи, що в телеграмі було зазначено — “негайно виконувати” — згодився на стандартизацію, та розсудлива мова діда Якіма змінила рішення.

— Як же це ви на стандарт згодні? Та ж ви хіба не знаєте, що товариш Маленков, по фігурі, як лантух з борошном, а Мікоян, мов висохла жердина. Бачите, треба ж враховувати, для кого товар приділяється.

Довго обговорювали, сперечалися, а до згоди не дійшли. Мусіли вислати до центру телеграму:

“Поспішно-колгосп! “Червона деревина” готується по-ударному виконати замовлення - крапка. Не знаємо яких розмірів - крапка. Чекаємо скорої відповіді”.

Поки в колгоспі заготовляли дошки, поки закупляли в кооперативі цвяхи, прийшла відповідь, коротка і ясна:

“Готуйте продукцію різних розмірів — знак оклику”

Тепер не було сумнівів, що телеграма правдива. Є чим повтішатися-порадіти. Для уряду готують продукцію різних розмірів... Стефанія одягла святкову бі-

ду хустку, у вузолок зібрала останніх двадцять рублів і — до церкви. Сторож Зосим замкнув її сьогодні раніше, бо дяка викликали на засідання комсомольського активу. Як баба не впрохувала Зосима відімкнути — не помогало. Тільки, як угледів у руках двадцятку, поступився.

— Недовго, бабуню, бо я спізнюся до клюбу. Сьогодні товариш Хрущов через мікрофон говоритиме.

— Не заговорить, Зосиме. Наш колгосп йому готує інший мікрофон. Та що я говорю, бери шматок паперу та пиши, для мене, за упокій пиши, щоб я знала, за кого дякувати. Ага, як Хрущова називають?

— Микита.

— Ага, отож за упокій Микити спасибі Тобі, Боже. Царство небесне моему покійному чоловікові!

Зосим випустив олівець.

— Та невже товариш Микита помер?

— Хвала усім святим, помер. .. Насилу. ..

Зосим одним оком на папір, іншим на бабу:

— А чому насилу, бабо Стефаніє?

— Чого пристаєш? Кажу насилу дійшла сюди. ..

Ага. .. Ще допиши за упокій Маленкова, як його звали. .. Георгій, кажеш. .. Пиши Георгія. ..

— Може б, раба Божого Георгія, — поправляє сторож.

— Не треба Божого, Зосиме. Просто, раба Георгія... Там розберуться, до кого він належить і чий він раб. Туди ж приколи і товариша Булганіна. А яке Мікоянове ймення?

— Анастасій.

— О, Анастасія, то це не раб, а рабиня. Пиши і Анастасію... Та що я морочу голову... Пиши, ради Бога, за скорий упокій Микити, Георгія, Ніколая, Анастасії і всієї їхньої братії в кількості трьох повних вагонів, чолом б'ю, дякую...

— Яких три вагони, тітко Стефаніє?

— Залізничних, та ще й високоякісних.

Зосим перелякано блимає на бабу, а та перечитує папірець та “Слава Тобі, Боже” повторяє. Аж так скінчивши, просить за залишений дріб'язок свічок.

— Поставлю, бо то рідко буває, щоб так колективно вмирили.

З запаленою свічкою ходить поміж образами, а Зосим слідкує за нею. Минула Пречисту, Юрія, Святу Варвару...

— Бабо, ставте денебудь, бо ніколи. Біля святого Миколая й лишть,

— Туди вона не належить, Зосиме. Покажи, може, ти ліпші очі маєш, де тут пекло змальовано.

Коли ж увечорі баба довідалася, що телеграфіста арештували, бо він передав “ВИСОКОЯКІСНИХ ГРОБІВ”, замість “Г Р И Б І В” — вона й лише могла сказати:

— Одна буква зіпсувала все. Радість була така велика і лопнула. Та ще й двадцять рублів пропало.

АГІТАЦІЯ ТА ШЛУНОК

На кордоні советського сектору Берліну червоний мільціонер — шуцман затримав літню жінку, що прямувала до американської частини міста.

— Гей!

— Якого чорта кричиш?

— Стара фрау, куди це ти мандруєш?

— До американців.

— І не соромно тобі, фрау, йти до американців?

— А чому ж бо мені соромно? Їсти хочу. А американці дають голодним німцям Східної Німеччини харчові пакунок.

— Ой, фрау, фрау! Твій шлунок заражений буржуазними бацилями. Зараз я тобі розкажу про щасливе життя в Східній Німеччині під протекторатом Советського Союзу і тобі вже більше не захочеться їсти.

— Хоч розкажуй, шуцмане, хоч ні, а мені кортить їсти. Та ще й добре кортить.

— Упертий твій шлунок, стара фрау. Послухай: Уряд Східної Червоної Німеччини запланував упродовж п'яти років підвищити випікання чорного хліба на двадцять відсотків. Тоді кожний третій німець буде мати вимріяну хлібину в хаті.

— Я зараз хочу, шуцмане, хлібину. Ти мене не гудуй плянами. Кишки не перетравлюють відсотків. Розумієш?

— Ух, який у тебе неможливий характер! Та ж, фрау, уряд Східної Німеччини запланував піднести вдвічі виробляння кукурудзяної крупи і картопляних лушпинок.

— А що я з картопляними лушпинками вдію?

— Їстимеш. Там вітамінів повно. В Советському Союзі з лушпинок роблять навіть делікатеси. А з кукурудзяної крупи — пироги такі, що об'їсися. Тільки треба пиріг міцно тримати, бо, буває, розсипається. Ну, як? Відбив апетит, фрау? Не підеш в американський сектор?

— Ні, таки піду.

— Ой, у тебе й апетит катастрофічний! Ніяка політграмота не помагає. Фрау, ми, Східна Німеччина, одержуємо допомогу від Советського Союзу, Польщі, червоного Китаю.

— А де ж та допомога, шуцмане?

— В складах. Скоро будемо роздавати. Советський Союз прислав Східній Німеччині п'ятнадцять вагонів червоних прапорів з серпом і молотом посередині.

— Алеж, чоловіче, я не буду серпи і молоти гризти.

— Ой, фрау, твій шлунок тяжко піддається благородній агітації! Слухай, учора з Москви ми одержали два мільйони портретів Леніна і Сталіна. Чуєш?

— Чую, і ще дужче їсти хочу. Йду за харчовим паунком. Не затримуй мене.

— Гальт, фрау! Ми одержали з Ленінграду тисячу паунків плякатів з зображенням хліба, сала і м'яса. Дивися на плякат — і задоволення на сто відсотків.

— То ото дивися, шуцмане, а я піду.

— Ой, не йди. З Червоного Китаю ми, Східна Німеччина, одержали три пароплави дерев'яних ложок. На ложках зображені червоні зірки, а між зірками два дракони солідаризуються між собою.

— Дивися на ті дракони, чоловіче, а я йду.

— Чекай. Який же в тебе дрібнобуржуазний шлунок. Слухай, фрау. З Китаю ми одержали один транспорт туалетного паперу.

— А нащо ж нам туалетний папір, шуцмане?

— Як нащо? В хатах і клюбах портрети вождів декорувати. З того паперу можна робити віночки, різні квіточки.

— Ну, й роби, шуцмане. А я йду...

— Гальт, фрау! По секрету — візьми мій паспорт і принеси й мені пакуночок.

— Йди сам, шуцмане. Ауфвідерзеен.

Шуцман проковтнув слинку і заздрісно подивився вслід фрау.

Цього ранку в селі вже знали всі, що то за пекельна сила — ота сірчана кислота. Хто навіть про неї все життя не чув, тепер дізнався. Анахтемська рідина, яку, як оповідали баби, вихлюпують у приступі дикої ненависти та з палкої любови. Страшна виїдаюча та випікаюча месниця. Сьогодні вона пішла в дію... Нею скористалася Палажка Бульбиха.

— Ось до чого любов доводить, — шепталися біля міліції жінки. — З ревнощів вилити пляшку сірчанки.

— Та хіба це новина, кумонько. Он ще недавно Тимошовому парубкові через кохання ногу відцюкали.

— Хто йому там відцюкав. Плетете. Пішов до лісу п'яний та й відрубав два пальці. Чому сюди любов мішаєте?

— Чому? Бо посварився з нареченою та й випив... І їй на злість пальці собі вкоротив. Хіба це не ревнощі?

Тут всі вмовкли, бо з провулка прямував гурт людей до сільради. Дебелий віспуватий міліціонер цупко тримав за руку Бульбиху. Та все опиралася, чортихалася та плювала в бік охоронця советського правопорядку.

— Не тисни так за руку, лягавий! Я не збираюся втікати.

— А хто тебе знає. Як ти кислотою хлюпаєш, то від тебе всього сподівайся. Хутчій іди...

В сільраді та й біля неї голці нема де впасти від людей: позбивалися всередині, начіплялися навколо — у вікнах та на паркані.

— Обшукати злочинницю! — наказує голова сільради, або як його кличуть “начальник” міліціонерові. — Може вона в кохтині ще пляшку кислоти приховала.

— Та я вже обшукував. Хіба не бачите, що в мене морда подряпана?..

Голова сільради пильно вдивляється в Бульчиху, аж так починає допит:

— То оце ти, худорляве нікчемне створіння, стільки лиха накоїло? З ревнощів отрутою хлюпнуло?

— А що ж мені робити? Допік шелихвіст. Я його одягнула, а він тоді круть-верть — і мене за пришелепувату Пузириху проміняв...

— Ану розступіться! — почувся голос Пузирихи, що всіма силами пробивалася до столу. — Сама ти пришелепувата, відьмо! Я твого Юхима й не думала брати. Як причвалав він до мене, я його зараз же таки й вигнала. “Юхиме, кажу, йди назад до свого шкелета...”

— Бреше!

— А їйбо правда. “Кажу, йди до шкелета...” А він мені: “Я ліпше горло собі переріжу, як вертатися до неї”... І схопив зі столу ножа, подивився на нього, а тоді й каже: “Тупий, піду гострішого шукати”... Мені, зрозуміло, жаль його стало... І я скорилася.. “Залишайся, кажу, у мене, хай шкелет собі іншу жертву шукає”.

Голова сільради підступає до Бульчихи.

— То розповідай, як це ти рішилася кислотою.

бризкати? З чого це все почалося?

— Ну, почалося все від нашої тільної телиці...

— Я не про телицю питаю, а про кислоту. Не за туманой справи. Конкретно.

— Зажди, дійде до конкретного. Ото мала я телицю і проміняла її на десять метрів ситцю. Тоді ситець зміняла на підошви, а вже за підошви дістала шкурянку. Гарна шкурянка, з погонами та ще й один жовтий гудзик напіддачу. Ціла-цілісінька, лише ззаду трішки полатана...

— Громадянку, вчіться в урядових установах культурно висловлюватися. Не ЗЗАДУ кажеться, а на СОЦІАЛІСТИЧНОМУ НАКОПИЧЕННІ...

— Та нехай буде. Отож, кажу, лише на задньому соціалістичному накопиченні полатана. І, знаєте, від тієї шкурянки все горе почалося. Як надіне мій чоловік оте пальто, як піде вулицею — всі жінки вікна лобами підпирають-дивляться...

— На що дивляться? — певно заінтригований розповіддю, допитується “начальник”.

— Як на що? На шкурянку. Та ж ти хіба не знаєш — всі в селі обідрані, майже голими спинами, чи пак, соціалістичними накопиченнями, світять, а тут по вулиці шкурянка преться, та ще й з погонами, та ще й на рукавах і на комірці синіми бакенбардами обшита. То як ідемо по вулиці, тобто я та Юхим, жінки навперебій чіпають його: “Здрастуйте, Юхиме Пантелеймоновичу, шкуряночка у вас на сто відсотків”. “Добрий день, Юхиме Пантелеймоновичу! Куди це ви зі своєю прекрас-

ною шкуряночкою мандруєте”? І так кожний до нього скалить зуби. А до мене хоч би хто з чемности сказав — тьху — то ні. Ніби мене нема. Одні Юхим та шкурянка...

— Громадянку Бульбихо, — неспокійно перебиває “начальник” — уже досить про шкурянку. Кажі про злочин. Як ти насмілилася линути кислотою і спаскудити людині життя на весь вік?

— Потерпи, дійде до кислоти. То де ж я зупинилася?.. Ага, десь так за місяць-два проходжуюся я з Юхимом. Коли це Пузириха, без стиду, без сорому: “Добрий вечір, шкуряночко. Зайдіть, будь ласка, до хати, пружина від грамофону тріснула”. Юхим тоді до мене злісно: “Смали, каже, додому, я зараз прийду”. І сам до Пузирихи подався. І ремонтував у неї грамофон щось до другої години ночі. А згодом мене цілком покинув — до Пузирихи назавжди ремонтувати грамофон перемандрував. Не інакше, як причарувала...

— Аякже, ще б чарувала! — вигукує Пузириха. — Прийшов до мене сам та й нубо скаржитися. “В мене жінка, каже, чистий пеньок. Немузикальна, хоч гвалт кричи. А ви, товаришко Пузир, грамофон з мідяною ручкою маєте. Я переходжу до вас жити”.

— Не вмійшуйся, Пузир, зараз Бульбиху розпитуємо, — наказливо вставив “начальник”. — Ну, то що ж тоді сталося, Бульбо, як він тебе кинув і зійшовся з вдовицею, товаришкою Пузир?

— Що? Відтоді вони вдвох назло мені завжди повз мої вікна маршують. Та ще й Юхим у моїй шкурянці

негідну Пузириху під ручку тягає. Я не втерпіла. Зустріла його та й кажу: “Юхиме, ти від мене втік — чорт з тобою. Віддай мені шкурянку. Я з шкурянкою найду собі тричі ліпшого чоловіка”. А він на мене як визвіриться, як гаркне: “Тікай, каже, з-перед очей, бо окалічу”! І мене ці слова за серце вищпнули. Ага, думаю, волоцюго, то ти мене отак паплюжиш, так горлаєш на мене! Я тобі відплачу. І стала я отрути шукати... Було в мене п'ять курочок...

— Громадянку Бульбихо, облиши курей, продовжуй про отруту...

— Зажди, “начальнику”, прийде й до отрути... Мала я п'ять курочок і заміняла їх на три літри соняшникової олії. Олію проміняла на гумові чоботи, чоботи віддала за цукор, цукор — за 100 порошків аспірини, а вже за аспірину виміняла в аптеці пляшечку кислоти. І пішла до Пузирихи. Нищечком добралася до вікна. Дивлюсь... Мій Юхим на ліжку, без сорочки... А Пузириха біля нього, мов сорока біля кістки, мотається. Спину йому керосином натирає... На ослоні шкурянка... О, думаю собі, то ти шкурянкою після натирання хочеш його прикрити... Не вдасться... Навіки скалічу... Так думаючи, відкоркувала пляшечку, вбігла в хату і в один мент хлюпнула кислотою вздовж та впоперек. Юхим як закрие руками очі, як скрикне, як застогне, а далі я вже нічого не бачила, бо вибігла з хати...

Запанувала тиша.

— Он як, — нарешті озвався “начальник”. — А де ж Юхим? Відвезли до лікарні?

— Як до лікарні?! — здивовано перепитує Пузириха. — Він з горя виплакався і ліг спати.

— Облитий кислотою ліг спати??

— Та де там, “начальнику”, — сказала Пузириха. — Вона, шельма, гірше зло заподіяла. Облила геть шкурянку. Юхима не чіпала.

Якась жінка з натовпу зідхнула.

— Подумайте, людоньки, — сказала вона, — до чого ревності доводять. Шкурянку зіпсувати. Знищити людині все гарне життя.

“Начальник” послав хлопчину доставити понівечений одяг. . .

З М І С Т :

Юрій Тис: Про автора і його твори — — 7 стор.

П О Ц Е Й Б І К О К Е А Н У ...

Хамелеон	— — — — —	9	“
Вибитий зуб	— — — — —	15	“
Послуга	— — — — —	28	“
Ювілей	— — — — —	34	“
Пісні з Нової Гвінеї	— — — — —	40	“
Фальшива тривога	— — — — —	47	“
Сантиментальний вальс	— — — — —	51	“
Гоноровий синець	— — — — —	54	“
Їхне превосходительство	— — — — —	61	“
Спека і кіно	— — — — —	66	“
Симпатика однієї ідеї	— — — — —	72	“
До Канади	— — — — —	79	“
Хіромантия та дипломатія	— — — — —	85	“
Пристрій	— — — — —	90	“
Наукова дискусія	— — — — —	97	“
Містер Телефон	— — — — —	101	“
Прокляті сусіди	— — — — —	111	“
“Овертайм”	— — — — —	118	“

З А У В А Ж Е Н І П О Х И Б К И :

сторінка:	рядок:	надруковано:	має бути:
89.	3, здолу	Беже!	Боже!
257,	12, згори	будо	буде
269,	1, ”	визполення	визволення
271,	9, ”	ог-	ог-
284,	8, ”	з портфекем	з портфелем
284,	12, ”	Їалушка	Галушка

Жертводавці — — — — —	123 стор.
По коропи — — — — —	130 “
Він і вона — — — — —	136 “
Щілина в замку — — — — —	141 “
У день народження — — — — —	147 “
Добродій “Н” — — — — —	155 “
З нагоди десятиріччя — — — — —	161 “
Груба помилка — — — — —	171 “
Посланець сенатора — — — — —	174 “
Кара Божа — — — — —	180 “

...І П О Т О Й Б І К

“Цвітуче колгоспне життя” — — — — —	187 “
День урожаю — — — — —	191 “
Лекція про бактерії — — — — —	198 “
Шпигун з Індії — — — — —	204 “
Ресторан — “Стахановська кухня” — — — — —	209 “
Дві енциклопедії — — — — —	215 “
Завод “Червона Гайка” — — — — —	221 “
Фахівець з Курська — — — — —	227 “
“Американський” шпигун — — — — —	232 “
“Будова комунізму розсипається” — — — — —	239 “
“Хрущик” — — — — —	243 “
Свино—година — — — — —	250 “
В ЗАГС-і — — — — —	253 “
Будинок відпочинку — — — — —	260 “
Добробут Дьомки Стріхи — — — — —	271 “
“Стахановська курка” — — — — —	279 “

Говорить Київ . . . — — — — —	284 стор.
Колгоспна кооперація — — — — —	290 “
Любов за директивами партії — — — — —	294 “
Телеграма — — — — —	300 “
Агітація і шлунок — — — — —	306 “
Страшна помста — — — — —	309 “

Se terminó la impresión de este libro el día
17 de Mayo de 1957 en los
Tall. Gráf. "Champion", J. V. González 2375.
Buenos Aires,

Queda hecho el depósito que previene la ley.

IMPRESO EN LA ARGENTINA

PRINTED IN ARGENTINA

